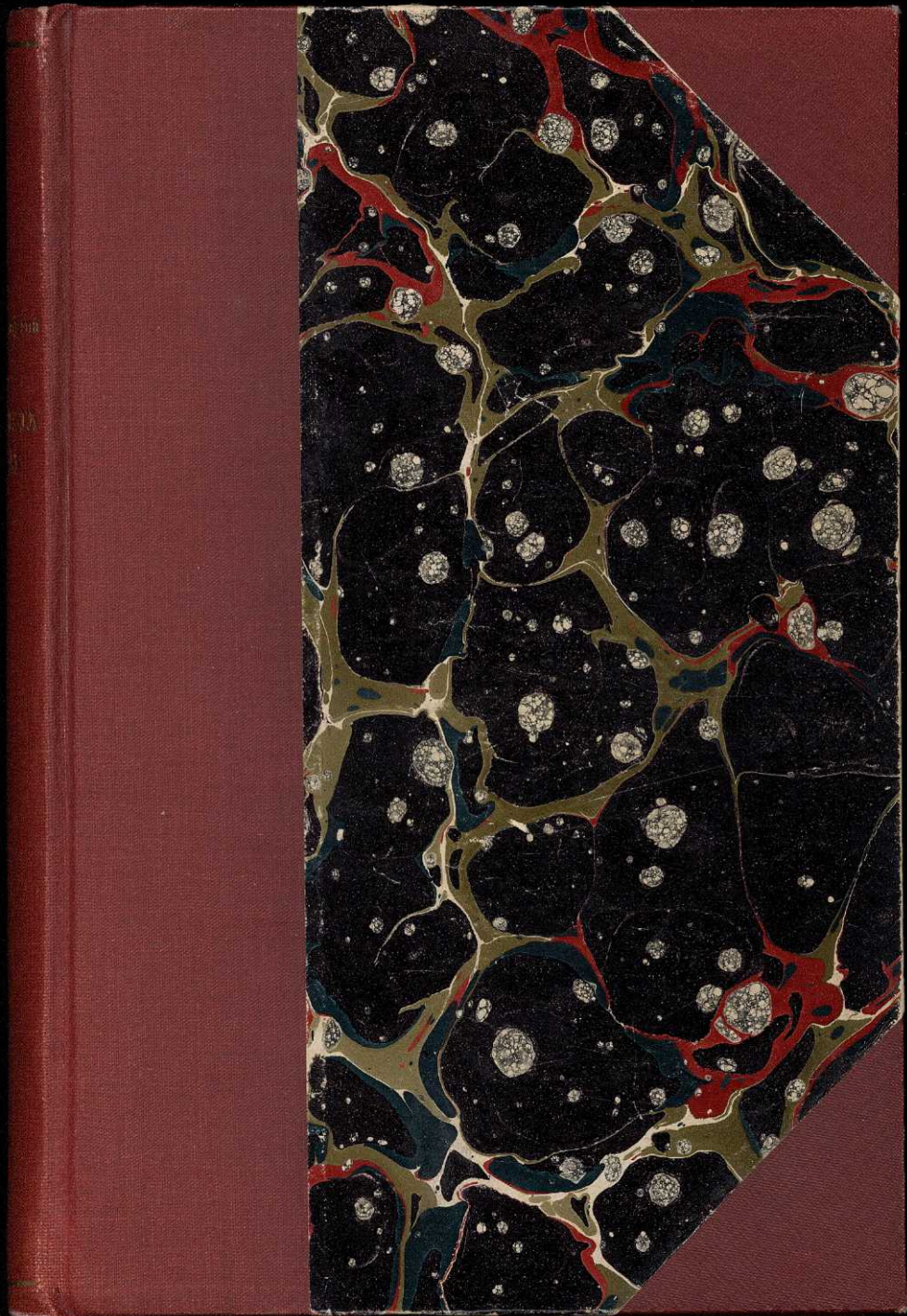

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

190
L
S

AGNES VON KRUSENSTJERNA

TONYS SISTA
LÄROÅR

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM

AGNES VON KRUSENSTJERNA
TONYS SISTA LÄROÅR

AGNES VON KRUSENSTJERNA

**TONYS
SISTA LÄROÅR**

RESA TILL KEJSARENS HOTELL

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Copyright. Albert Bonnier 1926.

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1926

*... Jeg kender mit Vanvid,
dets Ophav og dets Væsen.*

J. P. Jacobsen.

FÖRE

I.

Å, så det doftade! Hela rymden doftade ju, som om den svaga morgonvinden skakat stora buketter av alla midsommarens blomster mot mitt ansikte. Men Ölands alvar bär inga blommor. Jag såg bara gräs, redan litet solbränt och torrt, och sand och mylla av en kraftig guldbrun färg: en ändlös slätt sträckande sig bort mot de svängande väderkvarnsvingarna, vilkas spetsar snuddade vid lövmassan, som vältrade sig ned mot det mörkblå tindrande vattnet.

Då rörde något vid min tunna klänning, en vass tagg trängde in. Jag böjde mig ned, där jag stod vid grinden. Det var en liten rosenbuske, som växte där alldeles vid ingången till slätten. Den bar inga rosor, men de mörkgröna bladen sände ut denna doft, som uppfyllde luften.

Tramp! Tramp! Ett dammoln kom framrusande, och rätt därigenom skymtade fläckvis skinande kroppar, nosar sträckta i vädret, en

blixtrande hov, svängande manar; och medan ett gällt gnäggande bröt igenom som en smattande fanfar, yrde dammolnet bort över slätten. Det var de lösa hästarna, som togo sig en galoppad. Och åter kom en våg av den lilla rosenbuskens doft och blandade sig med det upprörda dammet.

Inte en människa fanns här uppe. Platsen framför den lilla kafferestaurangen var tom, och på tennisplanen låg en kvarglömd boll på ett av de tjocka kritstrecken. Men här var bara tomt för tillfället. Det nedtrampade gräset, groparna efter höga klackar i sanden framför bänkarna, en tappad näsduk, som blivit upphängd på en gren och muntert viftade, påminde mig om det skådespel, som varje eftermiddag uppfördes här. Det var alltid detsamma: två herrar i flanellkostymer, som spelade tennis, bänken fullsatt med kvittrande flickor i vita luftiga klänningar, fladdrande av spetsar, band och rosetter, och längre bort vid kaffeborden de äldre damerna under gredelina parasoller eller vidbrättade hattar och deras män, pustande framför sina tidningar, medan röken från eftermiddagscigarerna sakta silade ut genom deras munnar.

Jag såg alltsammans så tydligt för mig, att jag brast i skratt, och under det jag började gå

utåt slätten, kunde mina tankar icke befria sig från intrycket av alla dessa människor.

Hela vintern, ja nästan hela året efter sista sommaren hade jag levat så ensam. Jag älskade att gå ute och se människorna hasta förbi. De snuddade vid mig, och jag hörde deras röster i mina öron, men de kände mig icke, och jag hade ej velat hejda någon eller fatta någons arm. Och jag tyckte om kvällarna, då Pa arbetade vid sitt skrivbord och jag satt med en bok framför mig inne i hans rum. Också då skymtade människor förbi mig och ansikten döko upp leende eller allvarsamma, men lika litet som nyss där ute på gatan behövde jag taga någons hand eller lyssna till någons ord. Sakta vände jag bladen, och ödena fullbordades: bokens människor rörde mig med sina sorger eller förväntningar, men såg jag upp, hade jag endast Pas nedböjda huvud framför mig, och lampans ljusring slöt sin krets omkring mig.

Jag var fortfarande ensam. Och ibland inbillade jag mig, att världen inte var större än denna ljusring, som lampan bildade, och att där innanför sovo mina tankar, som blivit trötta.

Kanske hade denna längtan efter ensamheten kommit efter det Herbert Holst och jag skilts och vår förlovning blivit bruten.

Jag behövde hämta andan. Och året hade glidit undan så hastigt, att då jag nu tänkte tillbaka på det, föreföll det mig, som om alla dagar varit lika varandra.

Så varm marken kändes mot min fot! Jag borde vända nu för att hinna till frukosten på hotellet; men jag fortsatte att sakta promenera framåt. Skosulorna sjönko ned i det sträva gräset, ibland prasslade det litet i en tuva, alldeles där en hästhov nyss tryckts in, och hålet fylldes av fint regnande mylla, så torr, att den ögonblicket efter yrde omkring som guldkorn i luften.

I Borgholm hade jag redan vid framkomsten för ett par veckor sedan träffat gamla bekanta: Tyra Rantzau, som jag inte sett sedan den där sommaren på Soothska egendomen, var här, lång, nervös, med ögonen fikande efter upplevelser, medan hon häftigt snurrade sin parasoll, som om hon väntat att något hiskligt och underbart skulle fastna i dess flikar, och lilla Ulla Gyllenborg, knubbigare än någonsin med de blanka runda armarna, alltid bara, nästan upp till axeln. En dag hade också min unge släkting Bo Ruthven plötsligt kommit resande; men hittills hade varken Pa eller jag sett mycket av honom.

När jag nu vände tillbaka från slätten, hade

jag slottsruinen för ögonen. Den höjde sina skrovliga grå ytor mitt i all denna lysande härlighet. Den tyngde, den tryckte som ett ovädersmoln på en klar sommarhimmel. Men nu kom rosendoften svepande, nästan bedövande i den alltmera tilltagande värmen. Det var skönt att komma ner på en av de gångarna, som ledde från alvaret. På ömse sidor bildade lövträden en mur av grönska, de trängdes om varandra, ibland hade de slingrat de vidjemjuka stammarna tillsammans, och böjande sig ut över vägen mötte de träden mittemot, blad smektes emot blad, och dansande grönaktiga skuggor speglade sig i sanden under dem, som om gången flutit fram likt en smal kanal mitt emellan dessa envisa böljande träd, vilkas stammar doldes av smygande murgrönsrankor.

Vid en krökning upptäckte jag plötsligt en stor parasoll, som sakta tycktes sväva nedåt gången. Det var en vacker parasoll av denna rosafärg, som kvinnor bruka älska, därför att den gjuter ett skimmer över håret och hyn, och på sidorna av parasollen flaxade det av koketta rosetter och släpande spetsar. De, som gingo bakom parasollen, voro nästan helt dolda av den, en fruntimmerskjol och ett par vita benkläder, var det enda, som skymtade fram, och en av spetsarna hade lossnat

och släpade nära marken, hoppande och vridande sig för varje steg, som togs. Jag hade ingen lust att gå om detta rosafärgade underverk, som spärrade vägen för mig. Kanske kände jag de två under parasollen, och då måste jag ju stanna och prata. Därför fortsatte jag att långsamt promenera framåt. Men den stora parasollen drog min uppmärksamhet till sig. Den vaggade. Den viftade. Den hade liv, ett fnittrande viskande liv, och ibland kom en trånande suck förd på ett moln av ljum budoarparfym. Det var som om äventyret, det där lustiga sommaräventyret, som flyger över varje badort, fällt en av sina bjärta vingpennor på gången där borta. Solstrålarna gled i ett oavbrutet sicksack över sidenet, en grann fjäril höjde och sänkte sig och slog sig slutligen ned på en av spetsarna med skälvande vingar.

Nu gungade parasollen nedåt en liten sidogång, och när jag fortsatte förbi den, tyckte jag mig uppfånga Bos klara röst.

Snart var jag nere vid hotellet. Framför mig hade jag en rad ljusklädda, barhuvade flickor. Bortifrån badhusparken hördes den lilla orkestern öva sig till eftermiddagskonserten. Det var ett gnissel av stråkar, och en flöjtton slingrade sig fram lent och oljande som en orm

genom ett tätt rissnår. Jag vände mig om med blicken utåt vattnet. I slutet på den långa sviktande bron, mot vars bräder varje steg ekade och dånade, låg badhuset med grå väggar, som tycktes gunga och bölja av de lekande ljusreflexerna, och bilden av den klara blå sommarhimlen hade brutits i vattenytan till mångfaldiga gnistrande kristaller, över vilka solstrålarna flögo.

Någon tog min arm. Det var Pa. Också han hade huvudet bart. Det yviga ljusa håret stod på ända, och han höll upp hatten som en sköld mot solen. Gladlynt svängde han mig runt mot hotellet. Frukosttiden var för länge sedan inne. Jag såg upp i hans ansikte. Jag tyckte, att sommarmorgonen, som jag nyss njutit av, åter skrattade mot mig ur hans blå ögon och att en ström av sommarens värme gick från hans arm över till min. En stor vit våg krusades bredvid oss. Det var raden av ljusklädda och barhuvade flickor, som hälsade på Pa och mig, och vi stego uppför hotellets trappa till matsalen.

Dagen, den där långa sommardagen, som så omärkligt glider över till afton, att vi inte märka det, förrän bleka stjärnor brista fram över våra huvuden, hade just börjat.

II.

Vad var det, som så småningom tjusade mig där på kurorten och som väckte mig ur min ensamhet?

Det dröjde ganska länge, innan jag gjorde mig reda för vad det var, och under tiden lät jag mina dagar gå på samma sätt som de andra badgästerna.

Det är en atmosfär, en doft av solstekta unga kroppar på sådana där ställen, som nästan mer än allt annat ger en föreställning om sommarens ljuvhet. Inte endast i badhuset, men i parken, på båtbyggnaden, i hotellmatsalen dröjer den där doften kvar i luften likt den ångande värme, som om kvällarna brukar stiga upp från klippor och stenar, vilka hela dagen upphettats i sol. På förmiddagarna gungade och bågnade den tunga byggnaden under alla de fötter, som brådskande gingo ut till badhuset. Och där innanför de grå väggarna, i obekväma hytter med trägolv fulla av springor och stickor och med små speglar, som återgävo ansiktena i förvridet och skrattretande skick, prasslade det sedan hemlighetsfullt av glidande kläder, knakade det i korsetter, som häktades upp, knäppte det

av strumpeband — — — En hårnål klirrade på bänken, en sko slängdes vårdslöst mot väggen. Man var så ivrig att befria sig från dessa plagg, som fläktade omkring en på promenaden, som hindrade rörelserna och gjorde, att man blev alltför varm. Den förvandling alla dessa nyss så eleganta och korrekta flickor undergingo i de där hytterna förvånade mig alltid lika mycket. Somliga stego fram i badkostymer: gröna, svarta, randiga. Sådana de nu visade sig med bara vita knän, med skärp om de runda midjorna och håret indraget i lustigt tillkrånglade mössor av gummityg, kunde jag knappt känna igen dem: rösterna blevo gälla, fingrarna spretade, bakarna svängde självmedvetet ut. Andra satte på sig badkostymen utanför hyttddörren, och där de stodo, än på ett ben, än nedhukade eller med fäktande armar, hade deras skälvande vita lemmar något gemensamt med vattnets böljande solreflexer, som tånjde ut sina ringar ända upp till kanten av bassängen, där de uppförde en febril, skiftande dans. Det uppstod ett slags ljum förtrolighet mellan alla dessa flickor i badet. Efter simturen utanför badhuset och det långa plaskandet i bassängen strödde de ut sig i badkapporna sida vid sida, mumsade choklad eller kakor och pratade.

De roade mig, och de förskräckte mig en smula. Jag hade träffat så få flickor, och här voro de alla i en klunga. De där friska skrattande flickansiktena, vilka glänste av vattnet, som ännu pärlade över dem, tycktes mig bilda en så säregen kontrast mot de mogna kvinnokropparna, som oupphörligt blottades och røjde sina intimaste hemligheter. Ett litet brunt födelsemärke, som blusen dolt, en alltför djärv höftlinje, som korsetten hejdat, en barm med bröstens svällande, som om de redan varit fyllda med vitaste mjölk, en skuldra rund och kullrig och fjunig, allt välldde fram vid minsta rörelse, vid varje skrattsalva, och ibland tyckte jag, att jag hade framför mig ett enda rött och lustigt flickansikte, som log mot mig; men under badkappan, som var hopknuten därunder, rörde sig alla dessa levande, doftande kroppar. Det var som ett sällsamt sagovidunder, en mystisk trollskatt, som solstrålarna kittlade och lekte med.

En dag prövade Thyra Rantzau, hur det kändes att kyssa sin egen axel. Det smakade gott! De andra måste också försöka det. Ansiktena böjdes åt sidan, röda munnar spetsades och förvredos till de lustigaste grimaser, och snart sutto alla flickorna likt vita kuttrande duvor, som saligt trötta gömma huvudena under vingen.

De kysste sina runda axlar under små utrop och suckar. De ryste till litet, då den varma munnen mötte den svala vita huden, de liksom dök in i sig själva och kommo upp igen, skrattande och rodnande. En och annan litet äldre dam, som vågat sig in i badhuset, betraktade dem undrande, kanske med en smula avund i blicken.

Här i kretsen av ulliga badkappor fick man snart reda på alla, som voro på badorten. Pratet bubblade upp mot den blå himlen, medan chokladen smälte i de röda munnarna. Och i allt detta flickprat gungade den rosafärgade parasollen jag en morgon sett framför mig omkring som en leksaksballong, som studsar från hand till hand. Ägarinnan till den där parasollen var madame Zizi. Alla kände henne. Hon hette inte madame Zizi, det var under det namnet hon skrev sina modekåserier i en av veckotidningarna, hennes rätta namn var Anna Delagrue. Jag hade mött henne många gånger, man kunde ej undgå att möta henne: en lång, ståtlig dam, som vacklade fram på högklackade skor med framskjutande barm, gyllene hår och ett ansikte, där världsvishet och koketteri samlat sig till en tyngd i ena ögonlocket, som släpade litet, halvt döljande

blicken. Hon kunde vara bortåt femtio år, och Bo Ruthven var icke hälften. Och Bo var hennes allra senaste. Madame Zizi hade alltid en »senaste» inom de unga männens värld. De växlade gestalt lika hastigt som det senaste i hattväg, det senaste i blusar och underkläder och skor, som hon med sådan iver varje vecka förde fram i sina modeartiklar. Bo hade inte kunnat motstå henne. För denne flickaktige pojke med den skära hyn och de ljusa ögonen representerade varje linje i hennes pudrade ansikte en ny och skarp sensation, och det släpande ögonlocket dolde allt det *han* ännu ej fått veta och smaka på. Jag hade ej hört fel, då jag den där morgonen tyckt mig urskilja Bos röst under den stora parasollen. Madame Zizi höll honom dold under den. Han gick där i det klädsamma rosenskimret, medan små moln av puder och parfym blåste honom i ansiktet, och för att ingenting skulle fattas i denna lilla badortsskandal, syntes alltid i närheten av parasollen en gammal flintskallig herre med stirrande, orörliga ögon. Det var baron Preutz, som kommit till platsen tillsammans med madame Zizi och som nu såg den skära parasollen guppa än här, än där bland grönskan, likt en livboj, som kommit loss och drev om-

kring långt utom räckhåll för hans giktstela fingrar.

Åt allt detta fnittrade de vita ulliga badkapporna, i det de hejdade sig ibland, eftersom de visste, att Bo var min släkting — fast blott för att åter bryta ut i gapskratt vid åsynen av en ny detalj, en ny dårskap. Men så domnade de bort i solen. Och påklädseln gick sedan ej fullt så fort, som när man längtade ned i vattnet. Det var, som om lemmarna svullnat, strumporna ville inte på, kjolarna stramade i knäppningen. Dock, snart knakade badbryggan ånyo under flickornas trippande fötter, då de begåvo sig tillbaka till parken eller societets-huset.

III.

De flesta kvällarna spelade orkestern i det lilla runda lusthuset i parken. Då brukade jag sitta på en bänk strax i närheten. Framför mig syntes över den låga häcken en blå strimma av vatten och ljus, men det var skugga under träden, där musiken sakta silade fram. Kanske var det nu jag började förstå den dragningskraft badorten fått för mig. Jag visste det inte genast. Jag visste bara, att det var just på den

bänken jag måste sitta. Och från den platsen kunde jag också se alla dem, som skötte orkestern. Anföraren var en blek fet herre med svarta mustascher. Han spelade första fiolen och lät då och då stråken med några lätta slag i luften styra alla de andra tonerna, som strömmade till: flöjtens fallande silverdroppar, violoncellens djupa, bedjande stämma, basfiolens brummande och pianots löpningar. De följde honom allesammans: den medelålders damen vid pianot, den tjocka österrikaren vid basfiolen, den smale flöjtblåsaren och den unge mannen, som stödde violoncellen mot sina knän. Det var kanske honom jag oftast såg på. Hans ansikte hade fäst sig i mitt minne. Jag tänkte ibland på det om kvällarna, just när jag skulle somna. Det fanns så många ansikten omkring mig om dagarna, men jag mindes knappast de andra. Detta var ungt och ljust, med ett par grå ögon och en envis mun. Det var på samma gång något vulgärt och något poetiskt över det. Poesien bestod väl i det ungdomliga. En gång mötte jag hans blick ur de grå ögonen. Sedan väntade jag alltid, tills de där grå ögonen sökte mina. Jag ville ingenting. Det var bara så skönt att sitta där i skuggan av träden. Men snart blev den där bänken som en mötesplats

jag måste skynda till och som jag inte fick försumma. Jag sade nej till förslag om promenader eller kaffedrickning om eftermiddagarna. Jag måste ju hinna till mitt möte i tid. Och hände det någon gång, att jag ej gick till bänken under träden, kändes det som en tomhet, en underlig saknad. Vinterns ensamhet steg åter omkring mig. Borta i gräset, där eftermiddags-solen föll i sneda strålar, skymtade ljusa sommar-klänningar och herrhattar, på gången sköts en barnvagn gnisslande mot det grova gruset. Det var som en domning i hela mitt väsen. Jag behövde inte tänka; det förflutna kom nu blott så sakta tillbaka. Dess bilder hade det overkligas svaga, blå skimmer över sig. Det var ju mitt eget liv, men så långt borta. Ibland sarga minnena, sår gå upp på nytt, blodet rinner. Men stundom minnas vi allt, svårt eller glatt, på samma sätt som vi komma ihåg, hur vi en vacker dag gingo och plockade blommor på en äng. Så var det nu.

De prasslande löven över mitt huvud formade skuggorna på marken framför mig, och ur dessa flackande skuggor tyckte jag ibland, att ett helt tåg av skepnader reste sig. De blåste mig i ansiktet med sommarvindens ljumhet, de slogo mot min kind, så lätt som när ett

blad faller, och jag kände igen dem utan att bry mig om att gripa efter dem, alltjämt domnande bort i en underlig stillhet. De passade ju utmärkt i denna skuggdans, mina släktingar; ty det var de. Kanske att min tant Mirjam Meijerhelm till och med förefallit mig mera spöklik i verkligheten, då jag funnit henne sittande hopsjunken i ett halvmörkt rum med plockande fingrar och tomma ögon, än när hon nu vände ett grönskimrande ansikte mot mig. De voro där alla, emedan tanken på dem ständigt ruvade inom mig: den drömmande Barbara, som jag sett i vilt raseri kasta sig mot cellens väggar i sinnessjukhuset, min kusin Magnus med den sorgmodiga blicken och de tjocka kinderna rodnande av alkohol, min excentriska moster Amelie, den fule Melker Hastfehr, som en gång pressat sina läppar mot mina, så att jag varit nära att kvävas av skam och lust, och till och med Bo, som ett ögonblick tycktes ha ryckt sig ur parasollens rosendager. Men över alla dessa och ännu fler, vilka jag skymtade, förnam jag närvaron av min döda mor, vilkens skugga förmörkade solen och ljuset över havet. Och då vaknade jag upp ur min domning, rysande, som så många gånger förr av ångest över att mitt öde kanske redan

var förberett, att det liknade hennes, endast var en återspeglning av en bild i ett stilla, mörkt vatten. Hela den värld, varifrån jag kom, slöt sig omkring mig. Jag tyckte, att jag kände den så väl. Innanför murarna, som den byggt upp, hade jag rört mig, och jag hade ej plågats av dess trånga cirklar och gångar, därför att jag alltför fort och lätt hade funnit sättet att vidga dem: sjukdomen blev den skrämmande och frälsande kraft, som flyttade gränser och vräkte murar, sjukdomen, som jag skälvde av skräck inför, men som jag ändå grep efter, liksom vi alla i hemlighet gjorde.

Men utom min krets, långt utanför murarna, dit sjukdomens fantastiska makt ändock ej nådde, måste ju finnas något annat, något helt och hållet olika det jag hittills sett och känt; och jag greps av nyfikenhet och av längtan efter denna nya värld. I tankarna tumlade jag redan ut till den, huvudyr och dum, ivrig att lära, men icke i besittning av den rätta förmågan att förstå. När jag kommit så långt i min tankegång, brukade jag höja blicken från markens skuggspel och möta de grå ögonen. Jag inbillade mig, att de måste ha detta efterlängtade nya och okända i beredskap åt mig.

IV.

Nedanf6r alvaret och borgen l6ppte en v6g utmed stranden, d6r ej s6 m6nga promenerade. N6r man g6tt f6rbi en rad av viillor n6ra hotellet, hade man en l6ng bit framf6r sig, innan man kom till drottningens residens. Och d6r, om f6rmiddagarna, d6 de flesta voro i badhuset eller p6 alvaret, fanns intee en m6niska. Ocks6 h6r r6dde p6 alla sidor denna vilda v6xtkraft, som kom tr6den att sl66 armarna om varandra, s6 att grenverket bildade skuggande valv och frambrytande kaskader av gr6nska. 6verallt skymtade murgr6nan, fastkl6ngande sig vid stammarna och vridande sig i spiraler upp6t. Ur marken steg en doft av fuukt, n6stan av m6gel. Fr6n somliga tr6d sprun6go v6ldiga svampar ut, formande vanskapligen pu6cklar eller l6jliga dv6rgansikten, och 6ver alltsammans spred sig denna gr6na skugga, som blev lysande och genomskinlig av solen och luften. Ofta tog jag en bok och gick dit bort. Dold av v6gen stod en b6nk under en stor ek, och d6r satte jag mig. Jag l6ste inte mycket. Naturen, som aldrig ett 6gonblick var tyst, hindrade mig. Det var inte bara alla dessa sm6 surrande, i

luften kringyrande kräk, vilka gåvo sig till känna, det var träden själva, det var gräset och bladen och blommorna och sanden. Barken brast med en liten knall, grenarna stötte gnällande emot varandra, högt uppe i träd-kronorna sjöng och susade det, sanden prasslade, som om någon nyss ilat över den, fjäriln, som satt sig på blomman, kom den att svänga och böja sig, och jag inbillade mig höra en knäppning så svag och så lätt, som om kalken villigt öppnat vägen till sin honungskälla.

En dag, när jag kom dit, satt någon före mig på bänken. Det var den unge herrn i orkestern. Han såg flyktigt upp, när jag slog mig ned, och så fortsatte han att läsa i tidningen, som han hade framför sig. Så sutto vi en lång stund. Jag bläddrade ivrigt i min bok utan att kunna finna stället, där jag slutat läsningen, och plötsligt föll bokmärket, ett litet färglagt kort, till marken. Den unge herrns uppmärksamhet måtte inte varit så helt riktad på tidningen. Han böjde sig genast ned och tog upp kortet och räckte det åt mig med ett bortkommet förläget leende. Våra händer snuddade vid varandra. För första gången såg jag hans ansikte på nära håll. Det föreföll mig grövre, än jag mindes det, hela utseendet var på något

sätt en smula ovårdad, men det stötte mig inte.

Jag sade: — Å, tack så mycket.

Och då log han igen. Han ville tydligen säga något. Tidningen gled ned, utan att han märkte det. Den låg och prasslade vid hans fötter.

— Jag har sett er om eftermiddagarna, sade han slutligen.

Jag kände mig plötsligt het i ansiktet. Jag hade icke tänkt på honom som på någon, som man helt vardagligt kunde sitta och prata med på en bänk. Han hade varit ett par grå ögon, som lyst i dunklet under träden. Men framför mig hade jag nu en storväxt, till och med en smula klumpig ung man på ett par och tjugu år, klädd trots sommarvärmen i ett slags långrock och randiga benkläder. Hans breda axlar tycktes nära att spränga rockens svarta, nötta tyg, och håret föll litet krusigt ned i pannan, där ett par sneda ögonbryn gav det eljes något allvarliga och tunga ansiktet ett drag av komik. Han tände en cigarrett. Om lov bad han inte. Jag inandades röken, som drog förbi mitt ansikte. Jag vet inte, varför denna lätta cigarrettrök gav mig en känsla av förtrolighet mellan oss. Det var, som om vi redan kände varandra. Med cigarretten mellan fingrarna föreföll han

mindre tafatt. Vi började prata. Jag fick veta, att han hette Alf Erlandsson och att också han var från Stockholm. Mitt namn visste han redan. Han sade det med en snabb sidoblick på mig.

Det stod en stor blåklocka och ringde med sin klocka alldeles i vår närhet. Mellan ekens grenar silade solskenet, fläckar av ljus flyttade sig darrande av och an i gräset. En liten fågel flög med en gäll drill upp från en av buskarna.

Han reste sig. Han måste gå på förmiddags-repetition. Anföraren var så noga.

Jag satt kvar, men jag rörde inte min bok. Nu när han var gången, tyckte jag att jag varit ute för ett helt äventyr. Lukten av cigarretten var kvar i luften, tidningen hade han lämnat efter sig.

När jag äntligen gick därifrån, råkade jag mitt upp i en skara flickor, som kommo från badet. Jag hade glömt, att jag lovat möta dem. Lilla Ulla Gyllenborg stack sin varma arm under min. Vi kommo till deras vanliga plats i parken. De hade lämnat sina handarbeten kvar, och nu slogo vi oss ned i gräset. Thyra Rantzau sydde på ett par byxor till sig själv. Hon broderade fjärilar kring benen och planterade ut blommor litet här och där. När herrarna voro med, brukade de skämta med

henne därom, och då bredde hon ut dem och demonstrerade med viktig och skälmaktig min, hur liten vidd som behövdes kring midjan, medan tyget kring knäna utmanande fläktes upp och fläktade med genombrutna spetsar och fladdrande fjärilar.

Detta koketteri var hon inte ensam om. Man broderade allmänt på linnen och korsettskyddare.

Somliga nöjde sig med små punkter och rundlar av plattsöm, andra, liksom Thyra, läto fantasien frossa i blommor och fjärilar. I synnerhet voro fjärilar modet denna sommar. Det var madame Zizi, som lancerat det. Vad man än kunde säga om henne, men smak hade hon! Flickornas sommarklänningar fingo ett särskilt skirt och luftigt behag, då man visste om alla dessa fjärilar, som lyfte fladdrande, yra vingar under tyget.

Halvt frånvarande hörde jag på deras prat.

Då for som en stöt genom luften. Ännu en.

Det var musiken, som börjat öva sig där borta.

Jag smög mig därifrån, och den aftonen satt jag inte på min vanliga plats under träden.

V.

Jag vill gripa, jag vill sammanhålla all denna sommarens skönhet. Jag får ett blad i min hand. Jag trycker det mot ögonen, och själva himlens blå valv blir en smaragd, gnistrande och genomskinlig. Detta gröna blad, så mjukt och silkeslent, har brutit fram ur den skrovliga bruna barken. Vad är detta för häxmästeri? De äro hemlighetsfulla, de där träden, som många månader stå där så fula med nakna grenar och ett helt taggigt pansar av kvistar. Gömma de inte hela tiden på denna sjudande grönska? Det måste kännas mjukt ända in i mårgen! Så försiktigt de visa den om våren — bara litet i sänder! Darrar det inte i de skrovliga stammarna, då de äntligen behaga komma fram med vad de så länge dolt? Vårens ljusa skimrande grönska, som mörknar i färgen efter varje ljum regnskur och breder ut sig i solen, har när sommaren kommer, fullkomnats i mognat och fylligt behag. Regnet gör bladen blanka och skinande, solen torkar åter upp. Trädens skuggor, som på våren betäckte gångar och gräsmattor med ett galler, smalt och spensligt som om en barnhand ritat dit det,

bli om sommaren till klumpiga och suddiga klot och cirklar, vilka till och med sätta sina fläckar på stammarna.

Jag hörde fotsteg på gången bakom mig. I inbillningen hade jag tyckt mig höra de där stegen så många gånger, att när jag nu vände mig om, väntade jag inte att få se någon. Jo, verkligen: det var åter den unge herrn i orkestern.

— Jag visste inte, att det här var er bänk, sade han och stannade framför mig.

— Ni får sitta här ändå.

Jag tappade plötsligt bort orden, då jag såg upp i hans ansikte. Varför skulle han egentligen vara här? Vi kände ju knappt varandra. Jag hade inte talat om för någon, att jag träffat den där unge mannen. Jag ville inte se Pas undrande min eller mötas av flickornas fnitter.

Liksom förra gången började vi prata. Det var något hos honom som intog mig. Jag visste inte riktigt, vad det var. Hade jag inte redan länge varit intagen i de där grå ögonen, som mött mina så många gånger? Vad han sade verkade ganska enkelt. Några anmärkningar om badorten, om baden, om människorna. Vad jag sade var ännu enklare. Jag vet inte varför. Det blev så! Hade jag suttit och pratat med

någon av mina vänner, kanske samtalet varit helt annorlunda. Men denne bredaxlade unge man, som dök upp så där plötsligt, nu närmast från det lilla lusthuset, där orkestern höll till, var så alldeles olika alla mina bekanta. Det var det där nya! Vad väntade jag väl mig av detta nya, som ännu så länge endast kommit till uttryck i hans sätt att tala och i blicken ur de grå ögonen? Det var typen, som intresserade mig, mannen från en annan krets än min egen. Jag menade, att det skulle vara det han kunde komma att säga eller det han kunde lära mig om människor jag aldrig träffat samman med, som skulle roa och inta mig. De män jag hittills sett hade alla något drag i sitt väsen, som jag kände igen hos mig själv. Den fine och bildade mannens natur har blivit så fasetterad, att den i mycket har en viss likhet med kvinnans. Det går lätt att tala med honom. Han kan intressera sig för många saker; men ofta är han trött. Det är inte dagsarbetarens trötthet, som försvinner med nattens sömn. Denna trötthet försvinner inte, den måste stimuleras. Hela de bildade klassernas liv är egentligen bara en stimulans, en oupphörlig retning av nerverna.

Jag såg på min granne på bänken. Han föreföll
3. — v. *Krusenstjerna, Tonys sista läroår.*

föll så bekymmerslös, där han satt med cigarretten mellan läpparna, att hans närvaro nästan gjorde mig dåsig. Handen, som höll cigarretten, var stor och grov och naglarna liksom avfilade och trubbiga av den flitiga nötningen mot strängarna. Denna hand gav mig en känsla av trygghet. En sådan värme och styrka den skulle sprida, om den slötes om någon annans. De trubbiga fingertopparna skulle ej göra någon illa! De hade intet gemensamt med detta spetsiga, vassa, nästan kloliknande, som ge eleganternas händer något enerverande och rovgirigt.

Och medan vi fortsatte ett lamt samtal, som ingenting gav av oss själva, drogs jag till handen, som var så nära mig. Jag ville röra vid den, jag ville låta insidan av min egen hand snudda över fingertopparna. Jag föreställde mig, hur det virrvarr av korsade linjer och streck, som bildade ett helt nät på huden, skulle jämnas ut i denna lätta smekning.

Ett litet flarn av aska föll ned på min klänning. Jag skyndade mig att stryka bort det, och som av en händelse snuddade jag då vid hans hand. Den där lätta, skygga beröringen band mig vid honom. När jag dragit tillbaka handen, anade jag redan, vad som längre fram skulle hända.

När han gått till sin repetition, började jag själv gå åt motsatt håll. Jag gick fort, fattad av en plötslig oro. Vid en öppen glänta i lövskogen kom vinden farande från vattnet. Jag ryste till. På bänken under den stora eken hade jag inte känt blåsten, som i dag kastade vattnet i vitt skum mot stranden. Jag tyckte, att den lilla platsen jag nyss lämnat var som ett rum, ett grönt och stilla rum, där trädens runda eller taggiga blad bildade tapetens mönster och där taket av en djärv och glad målare färgats skinande himmelsblått.

Men jag visste redan, att det inte längre var jag ensam, som hade nyckeln till det rummet.

VI.

Vad Pa skrattade åt Bo och madame Zizi! Ibland när de skymtade förbi vårt staket, tog han cigarren ur munnen, lutade sig tillbaka i stolen och gapskrattade.

Det föreföll honom så löjligt, att Bo fattats av kärlek för denna åldriga och vidlyftiga galanta dam, som skulle kunnat gömma honom under kjolarna som en liten pipande fågelunge.

— Han syns ju inte, fnyste Pa, han för-

svinner, han krossas av hennes väldiga barm och fallande ögonlock.

Vid eftermiddagskaffet kom hon ibland fram till oss på verandan. Som en våg sköljde hon upp mot vårt bord, lät spetsarnas och sidenets skum falla öfver koppar och glas, i det hon stödde sina vita armar mot skivan och skakade en doft av parfym i våra ansikten, då hon tryckte sin lilla fina näsduk mot munnen. Hon var tant till min gamle dumme vän Måns Delagrue; men en fransk mor hade gjutit litet nytt liv i det tröga Delagrueska blodet. Hon hade ett underligt sätt att uttala orden: en hederlig dryg skånsk accent skorrade till mitt bland en brytning av alla kontinentens språk, som lät tillgjord och forcerad. Det var, som om hon pyntat ut en skånsk nationaldräkt med utlandets tokigaste modepåkitt.

Bo tycktes leva i ett förbryllande tillstånd av rodnande förödmjukelse och skrattande förvirring. Hon behandlade honom som ett litet barn. Rösten fick ett jollrande tonfall, så snart hon vände sig till honom: »Lillen», »Pysen», »Pågen» voro hans smeknamn. »Lillen» tog upp hennes näsduk, Pysen sprang och hämtade otaliga saker, som hon ständigt glömde ta med sig på promenaden, och Pågen matades med kakor ur

hennes hand eller fick, som nåd, bära det rosafärgade vidundret.

Vad kunde han väl ha för glädje av allt detta? Jag tänkte på hur han en gång talat med mig om sina känslor för den äldre släktingen Magnus Ruthven: »om Magnus hade lust till det, skulle han få lov att trampa på mig, och det skulle kännas skönt», hade han sagt. Han ville det. Nå, Bo hörde tydligen till dem, som ständigt måste leva under någons hâl. Han fann en njutning i att böja sig; men det gick så småningom dârhän, att han inte kunde räta upp sig igen. Om hans mor, den hurtiga, rödblommiga landshövdingen Ruthven, sett honom, hade hon säkert blivit ledsen. Men Mirjam Meijerhelm skulle smålett maliciöst.

Bo var dock icke något rötägg inom slakten. Kanske var det endast så, att den fasansfulla skuggan, vilken sänkte sig över så många ibland oss och insvepte somliga som Barbara och min mor i mörk tragik, kring andra däremot uppförde ett narrspel, som begabbade och lekte med det i sig självt tragiska och tryckte ned över dessas huvuden det löjligas mask.

Trots alla de historier, som voro i svang om Anna Delagrue, tålde hon ännu i societeten. Hennes förmåga att försörja sig som modekåsös

fann man duktig. Och hennes far hade varit en rik godsägare, hennes farfar amiral, och hon hade otaliga relationer med de förnämsta familjerna i landet. Så upprepade man viskande namnen på hennes forna eller nuvarande älskare, men bjöd henne öppet till sig. Hade hon varit en fransyska i den ställningen, skulle hon förmodligen gift sig rikt, hållit salong, fört samma liv, men på en högre nivå. Som ogift svensk dam blev hennes ställning något mittemellan den åldrande demimondens och sällskapsdamens. Själv ville hon gärna gälla för konstnärinna, intellektuell och socialt intresserad och umgicks kordialt med det alltmera brokiga följe, som dessa år under växlande gester uppehöll sig på konstens, litteraturens och politikens bakgårdar eller förgårdar i orolig väntan på att släppas in i akademierna och ministerierna. Hennes högadliga namn gav henne bland proletär- och borgarbarnen en viss glans, hennes självsvåldighet och slangspråk togos av de obildade eller av umgänget smickrade för spiritualitet.

Jag får dock erkänna, att jag själv smått bländades likaväl som Bo av den hemlighetsfullhet, som omgav madame Zizi. En flicka i tjugusåldern har svårt att hålla balansen inför den virvelvind av förstuckna ord och halva

antydningar, som blåser emot en från sådant håll. Jag oroade mig för Bos skull, men fann för egen del ett visst nöje av att iakttaga denna från min horisont så underliga och främmande fågel. På samma sätt, varpå hon, så snart hon placerat sig i en stol, kastade det ena benet över det andra, så att ett runt silkesknä blottades, kunde nakna bekännelser om hennes liv fladdra emot en ur hennes konversation. Somliga kallade detta för hennes ärlighet; men andra funno endast däri den till själva väsendet lögnaktigas sätt att under en ytlig uppriktighet dölja den verkliga sanningen.

Anna Delagrue kunde inte sitta länge vid vårt bord, förrän baron Preutz uppenbarade sig. Jag kan ännu i dag aldrig tänka på henne, utan att jag ser baron Preutz' röda skalliga huvud dyka upp. Han kom tyst tassande. De orörliga ögonen tycktes inte ha något uttryck, han rörde sig som i sömnen, hans kläder eller manschetter prasslade icke som andra människors, hans skor knarrade icke. Det var en tystnad omkring honom som i ett rum med nedfällda gardiner. Jag är icke säker på att han levde. Det var bara detta eldröda ansikte, vars färg spred sitt sken över hans kala hjässa, som angav livet. Han sade sig vara av livländsk

adel och höll mycket på sin barontitel. Man berättade, att han kommit över från Livland, strax när kriget bröt ut, då så många vinddrivna översvämmat Sverige. Han hade slagit sig ned i Stockholm och hyrt en våning nära Strandvägen. Det föreföll, som om han haft gott om pengar, och efter att av en slump träffat Anna Delagrue sällade han sig strax till svärmen av hennes beundrare. Det beställsamma ryktet, som ständigt sysslade med krigets alla uppkomlingar, lät förljuda, att baron Preutz var smålänning och son till en apotekare i Oskarshamn, som vid sin död efterlämnat en god behållning i boet samt ryktet om en lång rad välskötta affärsfuffens. Men hur det nu förhöll sig därmed, om baron Preutz stod upptecknad på den livländska adelns stamtavlor eller han tillbringat sin barndom bland flaskor och etiketter i en enklare, en förskämt borgerlig miljö, däri fick jag aldrig någon full klarhet. »Baronen» talade så litet och så lågt, att det som uppfattades likaväl kunde varit något baltiskt tungomål som välljudande småländska.

När man hörde madame Zizis skorrande röst, där tonfallen liksom kullbytterade över varandra, och baron Preutz' lågmälda svar, tyckte man sig ändå finna ett visst samband

mellan dessa två eljes så olika människor. Pa blev otålig på honom och behärskade sig med all makt för att inte ibland knacka honom i huvudet med sin käpp. Han tyckte inte så särskilt om sällskapet, men längtade dock för mycket efter andra människor för att dra sig undan.

Badorten hade heller icke mycket att bjuda på. Gamla damer fanns det gott om liksom om unga flickor. Pa tjusade de förra med sitt älskvärda och pojkkaktiga sätt och skämtade med flickorna. De lösa herrarna, som om lördagarna dansade i societetshuset, voro unga och självmedvetna, föremål för de danslystna flickornas beundran; men de ansågo Pa för en äldre herre. Och ändå! Övergick han dem inte allesammans? Om jag inte varit hans dotter skulle jag svärmat för honom, förälskat mig i hans ståtliga gestalt, blå ögon och höga panna.

Jag märkte att han ibland med ett bekymrat leende såg från mig till fröken Delagrue, och när vi voro ensamma, sade han, att han borde förbjuda mig hennes sällskap.

— Hon skulle inte få leka på samma gård som andras barn, utbrast han.

Men ännu aldrig hade han förbjudit mig något.

Så gled jag denna sommar allt längre ut från den borgmur släkten och vanan byggt kring min egen lilla värld.

VII.

Pa och jag möttes ibland inte annat än vid måltiderna. Han kunde då komma fram med frågor om vad jag haft för mig på sitt burdusa, lustiga sätt, men han glömde genast bort dem för att livligt beskriva, hur han själv tillbringat sin förmiddag, tennisspelets poänger, flirten med en gammal tant, som suttit i parken och virkat på något obeskrivligt långt och fast, som påmint honom om en maggördel han haft som barn, eller hur avskyvärt ostämt han funnit pianot, då han försökt spela på det inne i societetshuset. Han kallade mig för »den lilla drömmerskan», medan han med frisk aptit kastade i sig maten, och såg han flyktigt upp, kunde han plötsligt sträcka fram handen och klappa mig på kinden. Den gången, då jag talat om för honom, att jag brutit min förlofning, hade han övrraskat mig med ett deltagande och en förståelse, som om han utan att jag haft en aning därom följt med all min inre oro. Men jag förstår nu, att detta ej berodde

på att han ägnat några långvariga studier åt sin dotters karaktär, utan helt enkelt var hans förmåga att strax, när han ville, kunna sätta sig in i en annans stämning. Han hade vunnit tillgivenhet för livet på det sättet. Och efteråt då någon av hans vänner tacksam och rörd påminde honom om hur hans deltagande värmt och hjälpt vid ett eller annat kritiskt tillfälle, kunde han avvärjande och glatt slå ut med händerna. Åtbörden uppfattades så, att Georg Hastfehr ej ville höra talas om att han gjort något gott, men i själva verket betydde den ett hjälplöst erkännande av att han totalt glömt bort hela saken.

Den lilla gröna platsen under eken blev min tillflykt under långa timmar. Redan när jag vaknade på morgnarna längtade jag dit. De andra badgästerna tycktes inte ha upptäckt mitt rum. Det föreföll alltid så oberört, då jag steg in. Ingen hade trampat ned gräset där, ingen oförsiktig hand hade skilt det tätta lövverk, som bildade väggarna. I en vrå av mitt eget hjärta måste ha funnits ett lika grönt och stilla rum. Hade det inte hela detta lugna ensamma år, som gått, brett ut sina skyddande grenar över mitt förut så oroliga sinne? Jag inbillade mig, där jag satt på bänken, att det gröna lilla

rummet i mitt hjärta vidgat sig alltmer, så att jag nu var mitt inne i det, omsluten av dess mjuka grönska. Bladens fina fibrer voro mitt eget hjärtas gångar, livet, som med lugn puls flöt fram genom dem, var mitt eget blod. Jag kunde leende undersöka dessa förhöjningar eller skårar, som plöjde genom bladen, och hugg och förnimmelser, som träffat mitt hjärta, dōko upp i mitt minne. De hade just då ingen förmåga att såra mig. De funnos där liksom teckningen i löven, de bildade en del av mig själv, de skulle bli flera och djupare, ju längre jag levde, till dess jag en gång skulle slitas loss liksom bladet från trädet och liksom det sakta sjunka ned i jorden och försvinna.

Nästan var dag kom Alf Erlandsson dit. Han gick förbi eken liksom händelsevis. Det var en egendomlig bekantskap. Vi hade så litet att säga varandra. Vi sågo mest på varandra och smålogo. En dag, en het förmiddag, då inte en vindfläkt trängde fram från vattnet där nere, kunde jag inte motstå lusten efter hans händer. När väl min hand låg i hans, kramade han den häftigt, och plötsligt slog vi armarna om varandra. Luften tycktes stå stilla omkring oss. Uppslaget på hans svarta rock luktade cigarretter, några askkorn lågo strödda som damm över

tyget. När jag lyfte upp mitt glödande ansikte mot hans, kysste han mig hastigt och blygt. Hans kyss smakade rök och värme. Jag blev inte alls förfärad över vad jag inlåtitt mig på. Våra ord hade icke kunnat säga oss något om varandra, men dessa tafatta famntag, dessa kyssar, som snuddade vid hud och läppar, utfyllde orden på ett bättre sätt än många samtal skulle gjort.

Efteråt betraktade vi varandra. Jag tyckte, att jag fått en stor och lurvig djurunge att leka med: dessa komiska ögonbryn, dessa långa ögonfransar, detta fuktiga ljusa hår, som rufsigt och tjockt föll ned i pannan! Jag kände en ömhet för honom så obestämd, så trevande, att jag ej fann något namn därför. Vad han skulle tänka om mig, som kastat sig i hans armar med en obetänksamhet utan like, reflekterade jag ej över. I denna stund var jag min fars barn, som tog ögonblicket, som det gavs mig, utan en tanke på att detta ögonblick, så alltför blodfyllt, kanske sugit mörken ur dagens följande timmar, så att de skulle möta mig bleknade och doftlösa, förtagna all sin kraft. Han var en främling, det lockade mig, och hans liv måste vara så helt olika mitt. Det gjorde mig nyfiken. Där var en doft av

»bohem» omkring honom, som retade mina luktorgan. Men på samma gång ingav han mig trygghet. Den breda famnen lovade skydd, trots munnens blyga leende och blicken, som gärna dolde sig under ögonlocken.

Han började plötsligt tala. Det här gick inte an, sade han, det borde jag ju själv kunna förstå. Jag skrattade, och jag tror jag frågade, vem han var.

— Jag har alltid spelat, sade han. Jag kan inte minnas något annat. Min far spelar också på en sorts restaurang i Stockholm, ett av de där musikkonditorierna. Folk sitter och äter bakelser, och så skola de ha musik. Jag gör likadant här.

Tanken på de där bakelserna han talade om nästan kväljde mig. Jag hade ännu dåraktiga drömmar om konsten, den fattiga konsten, den gudomliga konsten, som binder en stege av röda rosor upp till den älskades fönster. Jag hade velat höra honom tala därom. Han skulle fört mig in i det skönhetsrike, som tonerna skapat åt honom. Men om detta sade han alls ingenting.

Jag tror ej han märkte min barnsliga besvikelse däröver. Det härliga ögonblicket nyss hade redan glidit förbi. Jag sökte fånga det igen, då jag böjde mig mot hans axel. Men nu

voro vi båda generade, han höll armen omkring mig klumpigt och ovigt, och åter kom han mig att tänka på ett ungt lurvigt djur. Det var, som om det plötsligt tumlat fram till min bänk ur snåren. Plötsligt tog han upp sin klocka. Han måste gå, han måste skynda sig till repetitionen.

Å, denna klocka! Jag minns den så väl, därför att den kom att spela en så stor roll vid våra möten. Den hade ingen vidhängande kedja, men var stor och rund med svart blanknött baksida, och den tickade hårt. Många gånger, då de där starka armarna slutit sig omkring mig, har jag hört klockan ticka vid mitt öra. Den enerverade mig, därför att den alltid tycktes ha så bråttom. Den tycktes prata till mig med en pockande röst, medan de läppar, som nyss tryckts mot mitt hår, så motvilligt fingo fram orden. Han gick hastigt ifrån mig. Jag kände det, som om mina händer plötsligt blivit så tomma. Då gick också jag. Jag vet ej, hur länge jag gått, när jag vid en vridning av vägen stötte emot Bo. Han satt på gräset med ryggen mot sundet.

— Vad gör du här? frågade jag förvånad över att se honom ensam.

Han gjorde ett tecken över sin axel.

— Madame badar, sade han. Hon fick lust att bada nere vid stranden, och jag får inte vara med.

Nej, madame ville inte ha sin unge beundrare med sig, när hon badade. Vattnet kunde blotta för mycket — vattnet och solskenet. Våra ögon möttes. Om han såg något i mina av en ny och eggande hemlighet, vet jag icke, men i hans tyckte jag mig skymta en liten svag vindning. Hans mor brukade säga, när han var liten:

»När Bo vindar, är han rädd.»

VIII.

Kunna vi någonsin vara fullt uppriktiga ens mot oss själva? Den hänsyn vi visa mot andra människor vilja vi gärna också visa i samspråket med vårt eget jag. Sällan ropar jag väl, då jag möter min egen bild i spegeln: Sådan är du, just precis sådan! Jag jämkar litet, krusar litet, låter dagern falla in från fördelaktigt håll. Genast blir bilden skönare. Ack, eftersom viljan är så god, behövs det så oändligt litet, för att illusionen om ett gott utseende och en mänsklig själ skall kunna uppehållas. På samma sätt

äro vi böjda för att förgylla de känslor andra hysa för oss. En ung flicka säger gärna om en ung man, som visat henne uppmärksamhet: »Han älskar mig.» Mera sällan: »Jag älskar honom», om hon ej befinner sig i den lyckliga åldern, då en olycklig kärlek ännu kan försätta henne i extas. Men jag får göra mig själv den rättvisan, att jag aldrig ett ögonblick trodde på någon kärlek från den unge musikerns sida. Jag minns mina ömkansvärda försök att intala mig själv, att han verkligen älskade mig. Jag sökte inbilla mig, att han var så olika alla män jag känt, att han inte hade förmågan att visa sina känslor, att den klass han tillhörde — o förlåt mig min ungdoms orättvisor! — älskade på ett annat sätt, som en flicka som jag ej kunde förstå. Men nej! Redan från början var jag alltför obarmhärtigt klarsynt för att ej veta inom mig, att den där mannen inte älskade.

Men en dröm om kärlek svävade likväl omkring oss dessa heta sommandagar, då det gröna lilla rummet var vittne till våra möten. Den ömhet vi kände för varandra var så lik kärleken, att den kunde varit hennes syster. De fumliga och barnsliga kyssarna, de dröjande smekningarna voro ju också kärlekens uttrycksmedel. Men kände jag ibland som ett leende i

luften, förstod jag, att det var kärleken själv, som log åt vår tafatta härmning av något så gudomligt oefterhärmligt.

Den bekantskap jag så impulsivt begynt fortsattes alltså. Min ömhet för Alf uppblandades med intresset för hans ställning, hans musik, hans levnadsförhållanden. Ännu omsvävades han av en viss romantisk gloria. Den besvärade honom, den roade honom, men ofta fördunklade han själv dess stråling med banala yttranden, som stötte mig, och med en brist på entusiasm för sin musik, som kom mig att häpna. Han hade själv spelat för alltför många bakelseätande. Hans musik blev ackompanjemang till kaffekopparnas slammer, till skedarnas klirrande mot faten. Konsten hårdar icke ut därmed; konstnären blir kyparen, som i stället för att bära servett under armen står redo med stråken.

Det förefaller mig så besynnerligt nu efter all denna tid, att det mesta jag minns av honom är dessa ljumma kyssar, som luktade cigaretter. Om någon då sagt mig, att detta skulle kvarstå som mitt starkaste intryck från denna bekantskap, skulle jag blivit helt förfärad. Ingenting kunde vara mig mera främmande än den tanken, att det var just dessa ömhetsbetygelser,

som fäste mig vid honom. Jag trodde, att studiet av hans personlighet för mig var det väsentliga. Och av mig själv lät jag mig helt glatt bedragas. Från mötena med andra människor erinrar jag mig så tydligt deras samtal, deras tankar, deras syn på tingen, deras karaktär sådan den visade sig för mig, men av musikanten i den nötta svarta rocken kvarstår som det starkaste minnet det intryck mina sinnen tog av doften från hans kyssar och hans kläder. Så var det väl detta jag sökte. I det gröna rummet tycktes ibland själva naturen ha stelnat i en passionsfri smekning: grenarna som slingrat sig om varandra, bladen som mötts, blommorna som böjde kalkarna tillsammans, ett par fjärilar som gungade på samma strå... En susande vindfläkt från havet kunde skilja dem åt, men ögonblicket efteråt vilade de åter trygga mot varandra.

Ingen visste om min nya bekantskap. Vi möttes och skildes på bänken under eken. Jag hade mina vänner, han hade sina. Om kvällarna satt han vid en pilsner tillsammans med sina kamrater i orkestern. En gång, då jag gick förbi ett litet hus i utkanten av byn, såg jag genom ett halvöppet fönster skymten av hans ansikte. Andra voro också där inne. Jag tror de

spelade kort. Den hemlighetsfullhet, som på detta sätt omgav våra möten, skänkte en viss krydda åt dem. Efter den första tiden skulle jag gärna promenerat med honom mittför ögonen på alla. Men han ville inte. Han hade en stark känsla av att han ej hörde samman med de andra sommargästerna. Kanske ville han också undvika kamraternas frågor. Ofta kunde det gå ett par dagar, utan att vi träffades. Det berodde mest på att han inte infann sig. Jag blev icke så ledsen däröver, men jag stannade då längre än vanligt på platsen. En gång, när jag kom till badet efter ett av mina vanliga möten, reste sig Thyra Rantzau på sitt hastiga sätt upp från golvet, där hon legat och solat sig. Resolut fattade hon mig om båda axlarna och vände mig mot sig.

— Vad gör du hela förmiddagarna, Tony? sade hon skälmaktigt. Har du något undangömt gott, som du äter upp i tysthet?

Badkappan var på väg att glida av henne. Hon skakade på sig för att få den omkring sig igen, en våg av fuktig hetta slog emot mig från hennes nakna kropp, och jag tog ett steg tillbaka med en känsla av att någon spionerat på mig genom ett hål i den gröna väggen. Men ögonblicket därpå lade hon sig skrattande

på magen framför bassängen, och ett par rosenröda blanka hälar var allt som stack fram under kappan.

IX.

Det var denna tid Anna Delagrue började visa sig alltmera vänlig mot baron Preutz. Hon satte gärna sin stol intill hans, sträckte sig fram mot honom och lät honom njuta en fri utsikt över hennes strålande solnedgångsbehag. Hans ansiktsuttryck förändrades icke av denna oväntade gunst, kanske färgen endast blev en nyans mörkare. Vid dessa tillfällen såg däremot Bo olycklig ut, och jag beklagade honom i tysthet.

Vi hade länge förstått, att madame hade något bekymmer. Hon var missnöjd med den tidning till vilken hon lämnade sina kåserier. Ofta blev hon numera dåligt placerad, och hon ville ha bättre betalt. Det var då tanken på ett nytt organ började skymta för henne, och ju tydligare former detta tog i hennes tankar, ju vänligare visade hon sig mot baronen. Jag, som vet, hur denna tidning slutligen blev till, kan inte låta bli att le ibland, då jag ser den skylta i något cigarrbodsfönster. Den framkallar för mig minnet av sommardagen då den föddes,

den ger mig en blixtrik vision av madame Zizis gyllene peruk tätt intill baronens kala huvud och av Bos bleka ansikte med blicken lätt vindande, och som från en urladdning av moln i fjärran når mig Pas skallande gapskratt, då detta baronens och madames andes barn döptes till »Salongen». Idén till tidningen var madame Zizis, och pengarna till starten togos ur Preutzens fickor. På kafébordet mellan kaffe-fläckar och utspild cigarraska skisserades planen upp, ströks ut, ändrades, kunde plötsligt bli omöjliggjord genom madames genialiska tankesprång för att åter taga fart genom något otydligt mummel från apotekarbaronen. Vad allt skulle icke denna tidning innehålla: konst åt de konstintresserade, modenytt åt klädelejonerna, porträtt ur societeten för alla småborgarna, som näst efter av att se olika grupper av konungahuset intensivt njöto beskådandet av adelns damer och herrar. Framför allt, det voro baronen och Anna Delagrue ense om, skulle dock tidningen vara societetens egen tidning. Var det ett ödets finurliga finger, som pekat ut just denna dam, vilkens liv var ett ständigt glidande mellan värld och halv värld, och just denne apotekarbaron med en skymtande bakgrund av landsortssvindel, patent-

mediciner och småbanksskoj till att vittna om svenska societeten? I vilket fall som helst hade madame övertygat baronen om att han och hon voro kallade härtill.

— Och du, lilla pys, sade madame Zizi under en av diskussionerna till Bo, du får bli vår konstkritiker. Du har ju sysslat litet med ritstiftet och springer jämt på konstutställningar. Du tror visst, att du förstår sådant.

Bo rodnade häftigt och undvek Pas skratande ögon, men hans blivande mission var redan utstakad. Madames blick gled över de andra gästerna, som sutto på verandan. Ulla Gyllenborg och Thyra Rantzau helt nära oss fingo ett gillande småleende.

— Där ha vi en del av porträttgalleriet, fortsatte hon. De skola presenteras vid hovet. Jag har redan rubriker: »Bland de damer som i år presenterats vid hovet . . .», eller »Cour på slottet». De förlova sig. Det blir en halv spalt ättartavla. De få barn. Den unga grevinnan med sina barn. Helsidesporträtt på omslaget.

I denna stund gav madame Zizi på sitt hastiga sätt den kommande tidningen dess ton och färg. Sådan hon nu skisserade upp den på fullt allvar utan en skymt av raljeri bakom orden, sådan har den blivit, men buketten av hov-

fähiga flickor halvt dolda av ett spindelnät av brudslöjor har vuxit ut, till dess den ej längre kan sammanhållas, medan genealogierna och härledningarna från Vasaätten äro nära att spränga sina ramar.

Det var för mig en ny erfarenhet att följa med den där underliga tidningens bildande. Madame Zisis röst tonade i mina öron långt efter det jag skilts från henne. Ju bestämdare former tidningen tog, ju mindre gåtfull blev mig madame Zizi. Hennes psyke utkristalliserades i dessa förslag till artiklar och kåserier. Hennes tankar slogo en lov utåt, men infångade endast tusen småting: modets löjliga leksaker, glittret kring ett adelsnamn, händelsernas skum, icke deras innehåll. Tidningens namn »Salongen» var hennes egen stolta uppfinning. Det är möjligt, att hon med det namnet hade en tanke på de franska litterära salongerna och ville förläna tidningen något av den verkliga glans och esprit, som vilat över dem, men vad hon åstadkom var ändå bara ett litet beskedligt halvmodernt och till och med litet luggslitet nutidssvenskt förmak, där hon dock säkert passade bra mycket bättre än hon någonsin skulle ha passat i dess avlägsna förebild. I alla händelser kunde hon bland dess mjuka schäslonger, små-

kram, parfymflaskor och fotografier, röra sig beslutsamt och vant.

Den nya tidningen blev icke färdig att utgivas förrän sent på hösten, de nödiga förberedelserna togo tid, men den surrade omkring våra öron hela resten av sommaren. Bo var förtvivlad. Varje ansträngning var för honom något onaturligt, och den energi madame Zizi nedlade på fullföljandet av sin plan nästan kastade ikull honom. Under den rosafärgade parasollen tillbringades helt säkert icke längre några herdestunder. Det var, som om den spant ut sig och svällt av alla de siffror, som blåstes upp under dess tak. Anna Delagrue var affärskvinna, och hon kalkylerade med samma rörlighet, varmed hon koketterade. Bo visste det, ty hon gav honom i sanning tillfälle till jämförelser. Det lilla sommaräventyr Bo begynt fördunklades snart helt och hållet av madames nya intresse. Bo, den käre, barnslige gossen med sina löjligen fasoner, kunde inte gärna konkurrera med en hel tidning. Hans ansikte med det flickaktiga leendet var ju ändå bara ett, och ett litet ynkligt sådant, då madame tänkte på alla de porträtt hon snart skulle samla in från societetens många unga herrar och damer. Hans små skämt och hans förvirrade skratt

överröstades av de uppslag till dialoger och underhållande stycken madame skakade fram till sitt första nummer. Bo blev besvärande, och vid sådana tillfällen, då han förut varit den outhärlige, blev han nu nästan överflödig. Men hans beundran för sin äldre väninnas omdöme och smak gjorde, att även han, fastän olycklig och sårad, betraktade den blivande »Salongen» med all tillbörlig vördnad och respekt. Så blev den för honom, liksom den snart också skulle bli för en del andra personer, till en tid brännpunkten för alla begär och intressen.

X.

Jag ville så gärna lära känna Alf, men han trotsade oupphörligt mina bemödanden. Varsamt försökte jag leda in honom på samtal, som kunde blotta något av honom själv. Omöjligt! Jag lånade honom böcker. Han gav igen dem halvlästa, antingen under en butter tystnad eller på min tillfrågan givande de i mitt tycke löjligaste skäl, varför han ej ville läsa ut den eller den romanen: han gillade inte hjälten, han tyckte det var tråkigt att fortsätta läsa om en karl, som var blind (detta var Kiplings

underbara »Ljuset som svann»), eller det retade honom, att hjältinnan inte kunde bära sig åt som folk. Han fäste sig inte vid stilens skönhet, han brydde sig inte ens om att se efter författarens namn, de yttre händelserna i berättelsen voro huvudsaken, men sammanföller de inte med vad han ansåg för »roligt» eller »spännande», lades boken åt sidan. Jag uppgav så försöket med böckerna och började försiktigt känna mig för på andra områden. Tyckte han om sina kamrater? Å ja. Levde hans mor? Jo då. Jag vred i tysthet händerna i förtvivlan. Jag förstod inte, att han måste anse mina frågor som enkel nyfikenhet. Men det var ju bara det, att jag i mina tankar ville bygga en fast grund åt honom. Där stod han på en liten lösryckt tuva och flöt utan land omkring sig. Jag kunde inte nå honom. Andra människor jag kände stodo inte och vaggade så där fritt. Jag fick anknytning till deras vanor, deras tankar, hela deras levnadssätt, åtminstone i stora drag, därför att de i allmänhet uppfostrats på ungefär samma sätt som jag själv. Så blev det inga samtal — hans armar omslöt mig, och åter hörde jag klockan brådskande ticka vid hans bröst.

Sommardagarna gled bort. Jag kunde inte

skilja den ena dagen från den andra. Den ena dagen var lik den andra. Det lilla gröna rummet var sig likt. Alf var sig lik. Jag mindes min kärlek till Frank Maclean. Det hade varit en kärlek med höjder och dalar, men i Alfs och mina känslor för varandra funnos inga höjder och dalar. Vår bekantskap hade som mardagens lättja över sig. Att jag inte tröttnade! Detta var inte likt mig. Jag var en annan, med domnade rörelser och tunga ögonlock. Det kunde gå många dagar, utan att vi rörde vid varandra. Han tände och rökte långsamt ut sina cigaretter. Jag satt bredvid med en behaglig känsla av att livet måste ha stannat. Jag vande mig vid den där tystlåtna mannen med de grå ögonen och den enkla konversationen. Såg jag honom icke, saknade jag honom. I min outtröttliga fantasi omgestaltade jag honom. Han blev då precis sådan jag ville ha honom: en fattig konstnär, glödande i sin tro på musiken, och en gång när han och hans fiol erövrade världen, skulle han taga mig bort med sig. Jag fantiserade också gärna om att han skulle bli svårt sjuk, döende skulle han skicka efter mig, och blotta åsynen av mig lyckades rädda honom till livet. I sanning fantasier vädiga en skolflicka! Jag omhuldade dem ihär-

digt. Det var de fantasiernas förtjänst, att min bekantskap med den där unge mannen kom att räcka så länge. Det var, som om denna barnslighet hos mig riktigt slagit ut först nu efter de gångna årens slitningar och sjukdom. Jag fetmade av den!

Naturen har ofta givit oss oroliga själar, som ständigt speja och lyssna, en hemlig källa av sprudlande barnslig naivitet. Det finns tider, då vi, som eljes äro misstänksamma och stå på lur efter onda ord, tro allt med runda ögon och leende munnar, då vi, som förut jagats av upprivande händelser och tumlat om bland de fador våra tankar framskapat, plötsligt stå helt stilla och blicka upp i ett grönt träd, genom vars grenverk solskenet sakta droppar ned på våra pannor. Livet, som svällt upp omkring oss i hemska och grinande former, återfår med ens sina proportioner. Vi andas ut, vi sätta oss jollrande som barn att leka på den gröna gräsmattan. Detta var en sådan tid för mig, och jag njöt den blundande och lycklig.

XI.

Kanske skall det gamla societetshuset en gång få sin historia upptecknad. Den är värd

det. Det kommer icke att bli *en* historia, det kommer att bli många: men framför allt skall det bli berättelsen om de unga förväntansfulla flickorna och de oroliga och stolta mammorna. Det är de, som fylla societetshusets gammalmodiga sal, där det grå och kvistiga trägolvet är talgat med ljusbitar, för att det skall bli halare. Det är flickorna och mammorna som, när de inte befinna sig i salen, titta in genom fönstren från verandan, alltid sökande någon med blicken, mamman sin dotter, dottern någon av de sällsynta unga männen. Både mamman och dottern hoppas mycket av societetshuset i parken. Den är så att säga nedärvd hos dem, denna förhoppning. I alla tider ha kvinnorna väntat sig något av det gamla huset. Den prasslande parken därutanför, ljuset, som flödar från fönstren, de bruna verandaräckena, där flickorna sitta uppflugna i långa rader mellan danserna, månen, som glänser på den bleka sommarhimlen — alltsammans är romantiskt och gudomligt, och varför skulle då ej det mest romantiska och gudomliga av allt: en förlovning, hända här?

Jag tror visserligen inte, att Anna Delagrué numera hade så stora förhoppningar på den månbelysta verandan och det talgade dans-

golvet, men av gammal vana gick hon till societetshuset varje gång det var dans, och hon dansade också. En sådan afton träffade jag på Bo inne i salen. Han stod vid kortväggen mitt emot musiken och såg dystert framför sig. Jag ställde mig bredvid honom. Dammet och värmen yrde upp i våra ansikten, men det brydde vi oss ej om. Båda hade vi här inne något, som särskilt intresserade oss. Bo följde madame Zizi med blicken. Hon svängde just kring salen med en liten fet och rödögd notarie, som mest av allt var lik en kanin och ej förstod, att Bo, om han orkat, gärna hade velat lyfta honom i nackskinnet. Själv såg jag då och då bort mot orkestern, där min väns ljusa lugg lutades över violoncellen. Ingenting kom skillnaden i Alfs och mina levnadsförhållanden att skarpare framträda än dessa kvällar, då han spelade dansmusik, medan jag var bland dem, som dansade. Och ändå gick jag alltid dit just då. Njöt jag av den där skillnaden? Stärkte den än mer det romantiska i vår förbindelse? Jag var nog dåraktig att tycka det. Över alla de där likgiltiga människornas huvuden lyste den ljusa luggen. Jag tyckte om att betrakta den i smyg, och jag kände något av äganderätt till den, därför att jag så ofta tryckt fingrarna mot den

eller dragit ned den i hans envisa tjurpanna. Min hemlighet föreföll mig än större här bland alla mina bekanta. Ingen visste! Bara han och jag!

Madame Zizi dansade förbi mig. Hon dansade, som hon gick, vacklande, svajande, och det tunga ögonlocket hade nästan fallit ihop, vilket kom henne att se mer maliciös och trött ut än vanligt. Där kom Ulla Gyllenborg. Hon struttade, hon skrattade, hon skuttade. Den unge mannen som bjudit upp henne såg helt förvånad ut över den mjuka gummidocka han fått i sina armar. Men Thyra Rantzau, som svävade strax efter dem med framåtböjd hals och spensliga, vaggande axlar, liknade en fågel. Det prasslade och susade av siden, då hon flög förbi oss.

Plötsligt kände jag en hand sakta knipa om min arm. Jag gav Bo en blick. Han var sig alldeles lik, kanske de skära kinderna verkade litet rödare än vanligt, men det voro helt säkert mina också av värmen i salen. Men hans hand fortfor att ta om min arm. Det var ett grepp, som om han blivit skrämmd. Jag såg åt samma håll som han och dröjde som nyss förut vid madame Zizi. Jag kunde ej se något ovanligt hos henne, ingenting, som nu mer än eljes

borde göra någon ängslig. Så hörde jag Bo viska. Han betedde sig precis som ett barn, då det vill utösa sin förargelse, men ej vågar säga något högt, utan går och muttrar och mumlar i hörnen och vråarna. Han drog mig med sig, men tog inte ögonen från madame. När vi kommit ut på verandan, stödde han sig mot verandaräcket och fortsatte, mumlande och modstulet, att stirra in i salen genom fönstret.

— Vad är det, Bo? sade jag vänligt.

Han vaknade till. Och jag förstod, att han redan glömt min närvaro. Då vände han huvudet mot en av de gamla pelarna och brast i snyftningar. Det fanns ingen på den sidan av verandan, där vi stodo, och jag tog upp en näsduk, som stack fram ur hans ficka, och försökte nå hans våta kind. Han hickade till litet och drog åt sig näsduken. Det var något så rörande ömkligt över denne pojke, som jag känt ända sedan jag var liten, att jag alls inte hade lust att skratta.

— Bo, viskade jag, var nu inte dum!

Då satte han sig på verandabänken och drog mig ned bredvid sig.

— Jag vill inte vara med längre, sade han. Jag vill inte vara med längre.

Jag frågade inte, vad han menade. När vi

voro små, kunde en sådan där plötslig modstulenhets överfalla oss mitt i leken. Man gick bort i en vrå och sade för sig själv just detta: »Jag vill inte vara med längrel»

En hel värld av ynklighet och barnsligt martyrskap låg i det uttrycket. Jag hade inte hört det på så länge, att jag nu blev helt rörd. Det lämnade inte mycket kvar av madame Zisis gynnade kavaljer och den blivande konstrecensenten i »Salongen». Jag kastade en blick in i salen, madame dansade ännu.

— Kom, sade jag, och Bo följde mig lydigt nedför verandatrappan.

Vi började långsamt promenera fram och åter i parken. Sannerligen, om någon av oss den aftonen funno parken romantisk! Musiken tystnade, musiken började igen, men vi hade inte lust att gå in i den dammiga balsalen. Bo pratade, medan han hela tiden höll hårt fast i en flik av min klänning, som om han varit rädd för att jag skulle springa ifrån honom. Jag hade så många gånger förr varit Bos förtrogna, och nu liksom förr kunde han inte tala ut ordentligt. Han kom med antydningar på ett virrigt och modlöst sätt. Det var inte troligt, att han förstod sig själv.

— Jag betyder ingenting. Jag är ju så obe-

tydlig, sade han då och då och höll upp, liksom väntade han, att jag skulle komma med en protest.

— Å nej, det är väl ej riktigt rätt, sade jag också, ehuru ganska lamt.

— Har madame Zizi sagt det? frågade jag därpå.

Det hade plötsligt fallit mig in, att hon kunnat slunga åt honom något sådant, innan de gått till dansen.

— Ja visst! svarade han. Det var, som om han tagit det för givet, att jag skulle förstå det.

— Varför låter du henne säga sådana saker?

— Hon *vill* säga sådant, svarade han fogligt. Finge hon inte säga sådant till mig, sådant, som kommer mig att bli röd och stammande, så skulle hon inte vilja vara med mig. Jag trodde, att jag skulle vänja mig vid det, jag försöker ta stickorden, som något, som hör till dagen liksom baden och promenaderna och allt det andra, men jag får tårar i ögonen för var gång. Hon *vill*, att jag skall få tårarna i ögonen.

Jag suckade. Man kunde inte säga Bo, att han inte var en man, han var ju inte ens en pojke... Men han var min släkting, som jag höll av, och jag avskydde i det ögonblicket

madame Zizi. Jag funderade på vad jag skulle säga för att trösta honom, men snart märkte jag, att det var nog tröst för Bo att prata med mig. Han behövde inga svar, han var alldeles nöjd, om han fick hålla i min klänning och jag då och då mumlade något instämmande.

Och medan han pratade, gick det upp för mig, att Bo tydligen ännu inte kunde vara utan madame Zizi, lika litet som han förr kunde vara utan Magnus. Efter bannorna följde en smekning, efter smekningen bannorna. Han visste det ju, men sensationen fanns där. Utan att ha gjort något ont kände han sig ändå som ett olydigt barn. Så blev allting för honom något förbjudet och följaktligen åtråvärt och gott. När han talat en stund, var all gråt borta ur hans röst. Och plötsligt släppte han min klänning. Någon kom emot oss. Det var madame Zizi.

— Vart går du, dumme pojke? ropade hon grep honom i armen.

Hans ansikte undergick en sällsam förvandling. Ögonen lyste av förtjusning, och han log. Madame Zizi tog ingen notis om mig, hon förde honom med sig upp till societetshuset. Jag stod kvar, alldeles häpen. Var detta samme Bo, som nyss förut gråtit vid pelaren?

En doft av parfym dröjde kvar i luften, men lukten av jord och träd tog genast överhanden. Så mörkt det redan hade blivit! Då jag såg upp mellan träden, fångade min blick en flik av himlen, där stjärnorna blixtrade med en helt annan glans, än vad de haft i början av sommaren. Det kunde inte vara sant! Inte var sommaren redan slut! Det var, som om den nordiska sommaren, nyss så levnadsglad och varm, sjunkit in i höstens melankoli vid första aningen om en kylig och mörk natt. Jag for med handen genom löven. De gled oåtsidan, som om de ej orkat bära tyngden, och från de kalla och fuktiga löven spred sig kylan över till mig. Jag frös så, att jag skakade. Åter hörde jag steg på gången. Ett moln av cigarrettrök drev emot mitt ansikte.

— Är det du? sade jag ostadigt.

Jag hade inte märkt, att musiken slutat. Han slog armarna om mig. Å, så den klockan tickade! Jag höll andan och lyssnade till den. Nu började orkestern åter slämma sina instrument. Han släppte mig lika hastigt, som han fångat mig, mumlade ett par ord och sprang. Jag frös inte längre, men när jag långsamt gick framåt mot de upplysta fönstren, aktade jag mig för att komma åt löven med handen. Kanske trodde

jag, att sommaren skulle dröja kvar längre, bara jag inte kände denna fuktiga stickande höstkyla, som strömmade ut från grönskan.

XII.

Jag skriver under presset av en ångestfull tanke, som oupphörligt vill bryta fram och slå ned på papperet. Ibland förefaller det mig, som om denna tanke redan sluppit lös och kretsar likt en svart skriande fågel omkring mig. Jag får ingen ro för den. När ljusa sommarbilder dra förbi mina ögon, glida ett par svarta vingar genom skyn. När jag drömmer mig tillbaka till en grön skogsdunge och friskt mjukt gräs, ser jag en mörk orörlig prick stå mot det blå, bidande, avvaktande, medan ett gult, ondskefullt öga följer mina rörelser. Varför kan jag inte få vara i fred? Å, vad jag är trött! Jag vet ju, att jag snart skall känna den svarta fågelns klo på min strupe.

Vistelsen på badorten tog ett hastigt slut för Pa och mig. Det kom ett brev från Mirjam Meijerhelms hushållerska, att tant Mirjam låg döende. Vi måste resa. Läggande ifrån mig brevet, förnam jag ånyo samma rysning, som

kommit min hud att knottras, då jag strukit handen genom de kalla bladen. Staden — det betydde höst. Men när ångbåten en disig morgon, omgiven av dessa sommardimmor, som skocka sig som moln över det blanka oljiga vattnet, lade till vid kajen, kände jag mig åter ha kommit hem vid anblicken av de tunga husraderna och de svarta skorstenarna, som i ojämna led trasade sönder bitar av himlen mellan sig. Människor sprungo bland tunnor och bråte på land, en lastbil kom rusande, och luften klövs av ett skrik från en väldig fabriksskorsten på Söder.

Jag hade lämnat Alf föregående kväll i vårt lilla gröna rum, men när jag med Pa åter befann mig mitt inne i Stockholm och vi närmade oss Jakobs kyrka, som övergöts av ett varmt gult skimmer, seglade det gröna rummet bort med sommarens drömmar, och väl inne i våningen slog jag upp fönstren mot Trädgårdsgatan och drog en suck av förtjusning, då den ljumma luften i parken blandade sig med lukten av kamfer och tidningspapper i de tysta gemaken.

Om Mirjam Meijerhelm är inte mycket mer att säga. Hon var död, när vi kommo, och vid begravningen voro Pa och jag de enda närvarande släktingarna.

De dö. De försvinna. Jag föreställer mig ibland, att hela människovärlden bildar en jättekaviatur, som sträcker sig över jorden med svarta och vita tangenter, och att en hand far över tangenterna. Det låter som bruset från en väldig orgel. Men handen far utan att tröttna över tangenterna. Där faller en tangent ned och lämnar ett svart hål efter sig. Den har tystnat, den är borta. Där faller en annan. Men handen fortsätter att spela. Jag tycker, att jag ibland själv ser ned i denna klaviatur, och jag kan ej slita mig ifrån åsynen av de tysta och svarta hålen. Runtomkring sjunga, snyfta och skratta de andra tangenterna, men från botten av de gapande tomrummen tränger ej ett ljud upp. Vart falla de? Varför blev det så tyst? Om jag lägger örat till något av hålen, hör jag ändå ingenting. Varför fick jag inte skarpare syn och hörsel? Jag vill så gärna veta, vems hand, som har rätt att trycka ned tangenterna. Jag vill så gärna veta, vart de försvinna. Jag skall ju själv försvinna. Borde jag inte ha reda på det innan dess?

Mirjam Meijerhelm hade så länge varit död för den yttre världen och oss. Jag kunde inte sörja henne. Men hennes död väckte åter upp alla frågor inom mig.

XIII.

Det är inte så säkert, att vi alltid leva. Det finns döda tider också. De breda ut sig som ökensand över stora fläckar av vårt liv: det är de grå dagarna, som bilda den oändliga ökensanden, det är de alldagliga små händelserna, som ständigt upprepa sig och platta till oss. Det måste visst vara så, men jag har så svårt att foga mig däri. Varför spränga vi inte alltid fram i galopp? Varför är inte varje dag ny, glänsande, fylld av äventyr eller stora händelser? Så dum jag är! Vi måste ju vila. Man kan inte leva i en oupphörligt stegrad spänning. Men är det vila? Är det inte död? Varje sådan morgon, när jag slår upp ögonen, vet jag, att dagen redan är gammal, och jag är inte så viss på att jag inte blivit bedragen — att det inte är gårdagen, som möter mig. Det ser ut så. Och nästa dag är det likadant.

Mer än någonting annat ger väl oss hösten denna känsla av att allt är gammalt. Ibland får man en sådan lust att gråta. Just en sådan där grå höstdag är det tårarna vilja fram. Sörjer man något? Höststormen bröt av dignande grenar och virvlade bort med markens

matta av praktfulla gula och röda blad. Jorden är åter svart och bar, träden spreta med kvistar och grenar, som om de i förtvivlan sträckte fram magra och tomma händer, vilka gripa i luften utan att fånga något. Det är denna trädens tröstlösa åtbörd, som kommer en att gråta. Det är gathusen också. De leva icke längre. På sommaren och våren stodo fönstren öppna, vita gardiner fläktade, skuggorna av förbiilande vagnar och bilar kastades upp mot husväggarna, förstorades och grimaserade, som om levande väsen dansat från vägg till vägg, och från träden på en plantering tecknades darrande mönster av blad och blom mot vita och bruna stenar. Men på hösten försvinner detta gatans och husens glada samförstånd. Byggnaderna se smutsiga ut. Regnvattnet lämnar ränder efter sig. Inkörsportarna gapa svarta och tomma, som om husen stannat i en fruktansvärd gäspning av livsleda.

En sådan dag hade jag kommit att promenera omkring på de skumma gatorna i Klara-kvarteret. Där funnos små lustiga butiker, som jag tittade in i, kaféfönster, innanför vilkas matta glas skuggor av gestalter rörde sig, och ibland dånade det från någon portgång: det var tryckeripressarna, som arbetade. Detta var ju tidnings-

kvarteret. Alla tidningar kommo till här. Jag läste deras namn i förgyllda, meterhöga bokstäver på väggarna, och då och då höll jag på att springas ikull av någon pojke, som kom rusande och slank in i en port. Men i öppningen från gränderna och ibland över ett lågt och kullrigt hustak stack Klara kyrktorn upp. Dess spira höjde sig som ur grönskimrande mossa, det var den gamla kopparn, som grönskade mitt i höstrusket och gav ett helt stads-kvarter ett stänk av vår och mildhet.

Jag gick långsamt och drömde. Stockholm hade dessa år blivit mig kärt. Jag behövde ju endast gå utanför porten för att genast leva med i gatulivet. Det var som att läsa en roman, där nya sidor ständigt gävo nya små händelser. Och blickade jag in genom ett fönster, kunde jag fånga en interiör av något hem, alltid så olikt mitt. Så litet jag ännu kände till av människornas liv! Jag ville inte komma dem nära, men jag ville veta något om dem. Men fönstret slogs ofta igen framför mig, och jag fick vandra vidare.

Min uppmärksamhet fångades plötsligt av någon, som gick framför mig på gatan. Det var en ung dam. Hon hade händerna i fickorna och svängde självmedvetet med axlarna. Det

var något i hela hennes hållning, som gav en det intrycket, att det var hon, som ägde kvarteret. Pojkar stirrade på henne, unga herrar vände sig småleende om, när hon gått förbi. Jag tyckte, att det var något välbekant hos henne, men jag kunde ej erinra mig, var jag sett henne förut. Hon stannade ett ögonblick för att vänta, att en bil skulle passera över gatan, och jag kom alldeles inpå henne. Då vände hon sig om och såg på mig.

— Nej, se god dag, Tony! sade hon.

Och med ens hade jag hela Melanderska flickskolan över mig. Det kom så oväntat, att jag tyckte, att Klara kyrkklocka, som just började slå, var min barndoms skolklocka, som kallade till nästa lektion, och att jag hörde stampet av flickornas fötter under bänkarna. Det var lilla Lena Jäderin. Sist jag såg henne, hade hon en röd rosett på blusen till tecken på att hon var medlem av vår syförening. Jag kom att tänka på det, emedan hon nu också hade något rött på sig, en liten röd blomma fästad i pälskragen, men det var visst modernt den hösten.

— Vad gör du nu? frågade jag, när vi fortsatte framåt gatan.

— Jag är gift, sade hon.

— Å, redan!

Jag mindes, att hon och jag voro lika gamla. Hon var alltså inte mer än tjuguettt år, men hon såg yngre ut.

— Kom, sade hon och tog mig i armen, vi gå in här och äta bakelser, alldeles som förr i världen.

Det var lustigt att se henne igen. När hon slog upp kappan, var det med en åtbörd, som om hon ville öppna för alla sina förtroenden. Hon bet med spetsiga, vita tänder i smörbakelsen, som smulade sig över hennes krage, och hennes röda läppar trutade och fuktades medan hon pratade. Det var samma lilla Lena från skolan — Lena Jäderin, som flickorna voro så avundsjuka på för att hon hade pojktycke.

— Det där med att jag är gift är ju sant, sade hon småleende, fast med modifikation. Min man är nämligen i Amerika. Han är ingenjör och blev tvungen att fara dit för flera månader, men hade ej råd att ta mig med sig. Jag får reda mig själv — och det gör jag också. Har du hört talas om tidningen »Salongen»?

Nu var det min tur att le.

— Ja visst, jag känner till och med madame Zizi!

— Äh hon, sade Lena vårdslöst. Hon ger en sin hand, som om hon väntade att man skulle kyssa den. Jag gör det inte. Men jag skriver små kåserier, väl avpassade för den förnäma läsekretsen — den förnäma läsekretsen är för resten en myt — och jag blandar in så mycket som möjligt om toaletter och sådant för att reta madame Zizi. Man träffar i alla fall lustigt folk i madames farvatten, tillade hon och började på en ny bakelse.

— Är baronen kvar? frågade jag.

— Ja visst, log hon med ögonen tindrande över bakelsen. Å, en sådan baron! Jag blir rädd ibland. Jag tror, att han fått slag, där han sitter och tittar. Han har blivit ett slags medredaktör. Jag vet inte, vad han gör. Han blandar om fotografierna och namnen, så man kan bli tokig, och unge Ruthven springer där också. Jag såg honom förr i världen. Han är ju ett barn än. Han och baronen äro lika virriga, var och en på sitt sätt. De trängas om hedersplatsen vid madames sida. Du måste komma upp på tidningen en gång, Tony! Där är festligt. Den enda, som är säker på sin sak, är faktorn. Han tycks stjälpas rätt hela tidningen, när den kommit på huvudet ned till honom. Madame

är bara spirituellt och delar ut honorar som små, små nådegåvor från skyn.

Jag hörde förvånad på henne. Hennes röst hade en svag norrländsk brytning, som roade mig och åter förde tankarna på skolan.

— Var bor du? frågade jag efter en stund.

Hon sprang hastigt upp och skakade av sig kaksmulorna.

— Kom och se, sade hon, det är alldeles här bredvid.

Vi kommo ut på gatan, där folk nu vid lunchdags trängdes om varandra. Från en rännsten stank det av ett grönaktigt vatten, ett par pojkar rörde i det med smutsiga käppar. Hon förde mig in genom en gammal port, som dröp av fukt och var omgiven av skyltar för advokatkontor och småredaktioner. Vi gingo uppför trapporna, och som vi inte gärna kunde fortsätta upp på taket, som jag först trodde, att vi skulle göra, då vi strävat uppför en brant liten trappa, stannade vi framför en dörr. Lena såg på mig stolt. Det var hennes dörr, och hon vred om nyckeln. Det var ett avlångt rum med sluttande tak, det senare besatt med små rutor. Tydligen en gammal ateljé. Mittpå golvet stod ett skrivbord och i en alkov en säng. Där luktade tak, en lukt av tegel och spånor och

fukt, som jag aldrig förut känt. Den grå hösthimlen var också så nära. Den låg tryckt mot rutorna som en fördragen jalusi och gjorde rummet halvmörkt.

— Här bor jag, sade Lena med triumferande min, »ensam och fattig, måhända med barn», som min vän författaren Helge Gullström brukar citera om sig själv. Jag är glad, att min far inte ser det. Han har bett mig bo hos honom, men jag tröttnade på den lilla staden, och inte har han så mycket pengar heller. Han tror, att min man skickar mig. Men det är inte så lätt för honom där ute. Men jag reder mig själv.

Det var andra gången hon sagt, att hon redde sig själv. Hon var förtjust däröver. Så barnslig, så skärhyad och så tvärsäker! Hon föreföll mig avundsvärd. Nu slog hon sig ned vid skrivbordet och tittade leende på mig.

— Är du inte rädd om kvällarna?

— Jo, ibland, erkände hon. Men det bor en vaktmästarfamilj bredvid. Frun har en liten flicka, som hon sjunger vaggvisor för. Och då är jag inte rädd förstås. Men litet ensamt är det ju. Men du, Tony, fortsatte hon, du hör ju egentligen till vårt tavelgalleri! Numera ser jag alltid folk ur den synpunkten. Våra rubriker: damer ur societeten, den första balen för sä-

songen, hå hå ja ja. Du store, vad människor äro idiotiska . . .

Och hon skrattade och visade åter de små vita, spetsiga tänderna, som kommo henne att se hungrig ut.

— Jag kan inte ge något stoff till det där, sade jag litet förtretad.

— Å, akta dig för madame Zizi! Rätt som det är, sitter du där i balklänning och med en blomma i håret, eller ännu bättre, du förlovar dig och vi ta både dig och fästmannen.

Hon kunde inte låta bli att gyckla med tidningen, som gav henne arbete. Det var en hämnd för alla tråkiga artiklar hon tvingats skriva och för madame Zizis komiskt nonchalanta handtryckningar.

Jag gick hem igen med en känsla av att den fullvuxna Lena icke var mycket olik den lilla Lena från skoltiden. Men jag hade också blivit intagen i henne. Ringen omkring mig måste vidgas. Jag hade samma längtan bort från min egen lilla värld som i somras. Jag kunde icke fortsätta att se på människorna genom en glasruta.

XIV.

Tidningen »Salongen» hade en liten fin skylt innanför en glasram, en elegant skylt, som ville visa, att det var en elegant tidskrift. Trappan var icke så fin. Det var en vanlig trappa i Klarakvarteret, nött av brådskande steg och smutsig av springpojknas grova stövlar. Jag gick uppför den en dag, då Lena bett mig hämta sig. I samma ögonblick jag skulle öppna dörren, slogs den upp inifrån av en herre, som just skulle sätta hatten på huvudet. Det var Bo. Hans ögon blevo runda.

— Nej, se Tony! Du också! sade han och behöll hatten i handen. Han hade en skär rodnad över hela ansiktet. Stig på, lilla Tony! Madame sitter där inne.

— Jag skulle träffa Lena... började jag.

Men han hade inte tid. Efter en gest mot en inre dörr för att utpeka, var madame fanns, satte han hatten på huvudet och rusade nedför trappan. Under armen bar han en portfölj. Jag knackade på den anvisade dörren och steg in. Ja, där var madame! Ett bord fyllt av papper och klichéer och madame Zizi lutad över det i en sidenblus, som till färgen påminde om

hennes sommarparasoll. Lena, som stod vid fönstret, gjorde en grimas åt mig bakom ryggen på madame, som mötte mig med en ström av älskvärda ord, medan de ringprydda fingrarna rörde bland papperen.

Runtomkring väggarna sutto fotografier av skådespelerskor, och en och annan namnunderskrift vittnade om att madame kände flera av dem personligen. Tidningen hade nu också ett par sidor för teater. Då jag höjde blicken, såg jag mittemot mig en fotografi av en dansös. Med stora bokstäver stod det över hennes ägrettprydda hatt: »Klänningen från Österrike, hatten från Paris och de små, små skorna från London!» Babylons förbistring! De nedrafsade raderna voro som ett lustigt epigram, som svävade över hela den här lokalen. Jag kunde inte sätta mig, ty alla stolar voro lastade med tidningar och fotografier. Det knackade på dörren. En herre i överrock steg in och lade några teckningar framför den skära blusen.

— Det är artisten Möller, sade madame.

Jag hade aldrig hört hans namn, men han presenterades som en storhet. Hans storhet bestod tydligen i att han tecknade åt »Salongen». Han såg eljes godmodig ut, med ett par plirande och pigga ögon under en jämnklippt

lugg. När han öppnade munnen, spred sig en svag lukt av visky i rummet.

Nu knarrade en annan dörr, och baron Preutz' kala hjässa blev synlig. Hans ögon fästes med en stirrande blick på mig, men han hälsade knappast. Han måste tala med madame Zizi. De försvunno båda genom den knarrande dörren. Artisten Möller gick fram till Lena och skakade hand. Hon log mot honom och lutade sig fram alldeles som förr mot de beundrande gymnasisterna. Nu kom madame tillbaka. Hon pratade med mig, och ur hennes ordsvall fick jag fram, att hon undrade, om jag inte ville vara med i tidningen. Så nämnde hon ett par översättningar jag kunde börja med. Hon skulle aldrig ha frågat, om jag inte kommit upp själv. Jo, varför inte? Jag hade inte tänkt på det förut, men nu fick jag plötsligt lust. Det kom fram en hög utländska tidningar, och madame visade mig på några sidor förstrukna med rödkrita. De handlade om kläder och smycken. Jag visste mycket litet om sådant, men det kunde ju ej vara så svårt. Lena gjorde åter grimaser mot mig och småskrattade. När vi till sist gingo nedför trappan, sade hon:

— Vad fick du?

Jag visade henne det förstrukna.

— Å la la! var allt vad hon svarade, och så brast hon i skratt.

— Vad är det? frågade jag.

— Å, du får väl se! svarade hon, alltjämt skrattande.

När Pa hörde om mitt besök på »Salongen», skakade han på huvudet.

— Jaså, Tony skall ge sig ut på egen hand, anmärkte han litet missnöjt. Jag kan inte hindra dig, men var försiktig.

Men jag var för intresserad av den nya värld jag hade fått syn på för att höra på hans ord. Hösten var icke längre så dyster. Hur ofta hade jag inte den sista tiden sagt mig själv, att jag var trött på mitt eget och den atmosfär jag hittills vistats i. Så länge hade jag varit tillsammans med min egen släkt, förlamad av dess historia, bländad av att ständigt se det samma. Nu fanns det ju heller ej så många kvar: Magnus Ruthven var fortfarande borta, Barbara vistades alltjämt på sinnessjukhuset, Mirjam Meijerhelm, som samlat alla hos sig, hade dött, kammarherre Ruthvens levde nästan helt för sig själva, sedan Barbara blivit sjuk, Melker Hastfehr och hans hustru höllo på att skiljas, och för övrigt ville jag inte träffa Melker. Jag hade sålunda blivit nästan ensam nu.

Tack vare lilla Lena Jäderin blev jag inte ensam länge. Lilla Lena Jäderin kom mig till mötes med en hjärtlighet, som var omöjlig att motstå. Sedan Pa sett henne hemma hos oss på middag, var han inte mer så missnöjd med mitt nya sällskap. Han, som alla herrar, blev förtjust i denna glada, lustiga flicka med de glittrande ögonen och den röda skrattande munnen. Hon var fylld av den firade småstadsflickans självmedvetenhet och lät sig icke förbluffa av storstaden och människorna där. Men hon hade också något brett och gott i sitt väsen, som gjorde, att man höll av henne.

Å, vad hon hade mycket att tala om! Vad livet ändå var viktigt och lustigt och fyllt av små uppiggande äventyr! Alltid hände det henne något. Hon tappade sin handske. En herre sprang efter och räckte henne den med en tillbedjande blick. Hon satt på en restaurang. Från ett annat bord mötte hon en ung mans ögon. Så han såg på henne! Så artigt han skyndade fram och öppnade dörren, när hon gick! Herrar! Herrar! Överallt! Hennes gång genom staden var ett segertåg. Hennes svajande kjol, hennes gungande axlar, det utmanande smällandet av de små lackkängorna mot stenläggningen! Man måste vända sig om!

Man måste se, vart hon tog vägen! Hon log under hattbrättet och njöt av hyllningen. Men nu under kriget, då så många svartmuskiga utlänningar översvämmade staden, kunde det också hända, att hon blev tillviskad något på en rotväliska, som hon inte begrep — eller inte ville visa sig begripa. Rädd var hon inte, men hon påskyndade stegen, ty hon var icke så säker på vad utlänningar kunde ta sig för.

När jag var ute och promenerade med Lena var det, som om hela Stockholm ryckt närmare in på mig. Under mina ensliga promenader hade jag väl också hört sorlet av röster och mött människor, men fastän de snuddat vid mig, hade ändå allt förefallit så avlägset. Jag kunde försjunka i stämningar, som meddelade sig åt gatan och husen, så att allt badade i ljuset från mina drömmar; men vid Lenas sida fanns ej tid till sådant. Hennes flygande blickar uppfångade allt. Vi skrattade tillsammans åt någon lustig figur, vi stannade framför bodfönstren, emedan Lena sökte efter en blomma till sin hatt, och vi flanerade på Strandvägen, där strålande skolflickor och raka sjökadetter gingo i långa rader som ett slags ungdomlig parad utan mål för sina lättjefulla steg.

En gång mötte vi Alf. Jag hade ej sett

honom, sedan vi skilts på sommaren, och med en liten stöt i hjärtat mötte jag hans blick. Jag hade inte glömt. Ofta hade jag undrat, om vi skulle mötas, ty jag visste ju inte ens, var han bodde, men sommarens upplevelse föreföll mig i staden som en avlägsen dröm, som aldrig skulle komma igen.

— Vem var det? Du blev så röd, sade Lena.

Jag blev generad och svarade litet undvikande, och sommarens dröm gled ännu längre bort i det förflutna.

Ibland hade Lena med sig artisten från tidningen. Hon var som en liten lustigt fladdrande vimpel vid hans sida. Tung och sävlig kryssade han sig fram, alltid skinande och blinkande och med en svada, som till och med fick Lena att tystna. Livet hade farit hårt fram med honom, men det låtsade han inte om. Han hade det bra, han skulle få sälja, han var en konstnär av guds nåde! I kinderna sutto djupa skrattgropar, och han hade en bred mun att skratta med, och han kunde inte skratta nog åt all lustigheten. Han dukade upp långa historier med ett slags bondkomik, som om han stått framför ett auditorium på Skansen. Allting rörde sig om honom själv. Mitt i en rysligt löjlig värld var han den lilla glada solen.

Man hade roligt i hans sällskap, även om man ej, lika litet som han själv, efteråt kunde komma ihåg, vad han sagt.

Jag gick vid deras sida, litet förvirrad och litet häpen. Men Lena drog mig in i samtalet och försökte på sitt ivriga sätt att göra mig hemmastadd. Jag hade väntat mig att få blicka in i något nytt vid bekantskapen med Alf; men Alf sade ingenting. Han hade aldrig talat om sina vänner och sina intressen, jag hade inte ens lärt känna honom själv, då däremot samtalen mellan Lena och artisten snart satte mig in i deras förhållanden och deras bekantskapskrets. Det var en värld fylld av futtiga konflikter, små ekonomiska intriger och de trivialaste erotiska förvecklingar. Madame Zisis förhållande till baronen och Bos slaveri under hennes piska diskuterades muntert och med belysande anekdoter. Det blev icke mycket kvar av dem.

Jag får erkänna, att jag kände mig litet omtumlad i huvudet, när jag kom hem efter dessa promenader, och så småningom började det stiga upp en misstanke inom mig, att jag kommit in genom fel port. Det kunde icke vara på dessa gårdar de äkta konstnärerna samlades, även om också här namnen artist och konstnär

ständigt flögo i luften. Men kanske fanns det inte längre några riktiga konstnärer?

XV.

Jag började så titta på de tidskrifter madame Zizi lämnat mig. De handlade om de nyaste skospännena, lancerade i London, om sättet att bära en schal, om hattar och promenaddräkter. Ibland gäspade jag. Kläder hade aldrig intresserat mig, men eftersom jag ville visa vad jag kunde, nedlade jag mycken omsorg på översättningen. Madame tog emot den, mumlade något om att honoraret skulle jag få en annan gång, men jag blev mycket förvånad, när jag i det följande numret av »Salongen» upptäckte min översättning med madame Zizis namn under. Det var madame Zizis signerade ordinarie kåseri, och ändå var det min egen oarbetade översättning. Ingenting var ändrat. Madame hade endast besvärat sig med att foga till ett par ord i inledningen och i slutet.

När jag nästa gång kom upp på tidningen, var madame idel älskvärdhet.

— Observerade ni kåseriet i sista häftet? frågade hon leende, och det ena ögonlocket föll

nästan ned över ögat: det såg ut som om hon blinkat mot mig i listigt samförstånd. Det blev ju ganska bra. Jag sätter litet piff på det hela och så mitt namn. Då gör det sig, som ni ser!

När hon varnade min harmsna min, tycktes hon bli rädd.

— Säg det inte åt någon, tillade hon. Ack, ni känner så litet till det här yrket! Så göra alla. Inte hinner man jämt skriva själv.

— Nå, sade Lena, då vi gingo nedför trappan, nu vet du, varför jag skrattade, när jag såg tidningspacken, som du fick. Jag förstod nog.

— Men det är ju stöld, sade jag.

Lena spratt till.

— Sådana ord, snälla du! Du hörde ju, att hon sätter piff på det hela. De där fem ordens »piff» göra hela artikeln till hennes. Hade hon blivit romanförfattarinna, skulle hon säkert knyckt åtminstone andras idéer på samma sätt. Det här är en oskyldigare sort av kleptomani.

— Men litet rädd var hon, anmärkte jag. Hon ville ej, att det skulle komma ut.

— Nej, sådant är ju alltid otrevligt, och dessutom vill hon ju gälla som kvick och originell, fast hon bara är en lappsömmerska.

Jag gick tyst, men inom mig beslöt jag att inte vidare »medarbeta» hos madame. Det var

ett otrevligt hantverk, och jag kunde bli inblandad i hennes tvetydiga affärer.

En dag riktigt stötte jag ihop med Alf i ett gathörn. Han tog förlägen av sig hatten. Den ljusa luggen föll ned i pannan. Jag stirrade på den, men den hade inte längre något tjusande och förföriskt för mig. Vi började gå framåt gatan tillsammans. Hans röst kom mig att le. Jag såg mig omkring. Nej, sommarens lilla gröna rum var borta. Scenen hade förändrats och mitt hjärta också. De grå husväggarna, den smutsiga regnvåta gatan, där spårvagns-linjerna skuro svarta streck, ljudet av klapprande fotsteg mot trottoarerna... belysningen var en annan, förtrollningen bruten. Vår lilla sommarhistoria hade rymts och trivts under det gröna, skyddande lövverket, den föll i bitar i en grå stad. Jag omgav icke längre mannen bredvid mig med idealiserande fantasier. Jag såg på honom och fann honom vara en annan än den jag mindes. Kände han det samma, när han såg mig? Vi skildes utan saknad och utan att bestämma om något möte. Ett ögonblick stod jag och tittade efter honom, så gick jag åt motsatt håll.

Jag drog plötsligt efter andan av lättnad. Vad var det? Nej, det var inte bara det, att

jag var glad åt att historien med Alf var avslutad, jag njöt av att gå ensam för första gången på länge. Lenas och mina promenader hade blivit en vana. Ett ögonblick återfann jag min gamla stad, som denna tid kommit så långt bort. Lenas kvittrande röst pratade inte längre i mitt öra.

Människorna blevo åter skuggestalter, fönstren slog igen framför mina ögon. Husen voro slutna hemligheter. Där innanför föddes människor, dogo, firade bröllop. Tunna bräder skilde den ena våningen från den andra, men dessa tunna bräder bildade skiljemuren mellan världar. Ett enda hus var en myrstack av liv. Slå på en port och se bara, hur det vimlar! Att de inte trillade över ända, dessa packade byggnader, att de inte krossade gatan och kommo jorden att rämna!

Jag ryste litet, där jag gick, ty det var som om murarna hotfullt skakat på sig. Då vek jag om ett hörn och stod plötsligt framför en av dessa överraskningar, som staden så ofta bjuder på: en fridfullt slumrande gata, ett gult litet hus, omgivet av en trädgård, ett par träd med stolta kronor av svart grenverk. Där borde bott en liten, liten gumma med en liten, liten stäva, som hade en enda ko, alldeles som i

sagorna. Staden tycktes ha hämtat andan här, storstadskvarterens massiva ryggar skymtade, de plirade åt den lilla idyllen, men slogo samtidigt en skyddande ram omkring den: här kommer ingen fram. Det fanns små stänk av den där gammaldags gula färgen här och där i staden. Den var den innersta fina mörgen i en jätteskog. Så mycken grov bark hade vuxit över den. Men tittade den inte fram ändå, kanske litet urblekt, men med ett försonande skimmer av sommarsol över sig?

Och jag fortsatte min väg leende och glömsk av att jag nyss skrämts av vacklande stenkolosser.

XVI.

Sedan jag upptäckt madame Zisis sätt att författa kåserier, drog jag mig ifrån tidningen »Salongen». Den lilla inblick jag fått uppmunttrade inte till vidare bekantskap. Det var bättre att avbryta genast än senare, då man blivit mera bunden och kanske invecklad i deras affärer.

— Bravo, sade Pa, gå inte dit igen! Akta dig för madame Zizi och hennes gelikar!

Men jag höll fast vid Lena. Riktigt intima

vänner blevo vi aldrig, därtill voro vi varandra för olika, men vi hade ändå nöje av varandras sällskap.

Hösten gled alltjämt framåt som ett väldigt skepp med svällande, grå segel och dimmor lägrade omkring sig. Jag hade trott, att jag genast skulle kasta mig in i andra förhållanden, blicka in till andra människor, men bara den lilla glimt jag fått hade kommit mig att dra mig tillbaka med ens. Jag reagerade alltid så häftigt. Och för övrigt: jag behövde så få människor, fastän jag ibland längtade efter dem. Mina egna drömmar, fantasierna, som slogo sig till ro hos mig, voro mig så dyrbara. Jag kunde skämta, jag kunde ryckas med i ett glatt sällskap av glada människor, själv vara glad och prata, men jag kände, hur det snart ryckte i mitt hjärta och sjöng:

— Kom tillbaka! Kom tillbaka!

Äro vi inte ändå bra otacksamma? De flesta av oss ha en värld av skönhet och fantasi inom sig, och ändå fly vi ifrån den och söka som okynniga barn runtomkring oss med ivrigt fångande händer och lysande ögon. Om man blott visade varandra dessa flygande fantasier och sköna scenerier, om man toge famnen full av sin egen trädgårds blommor och

räckte fram! Men ack, visst icke! Vi tala om för varandra, att vädret är vackert, eller, ännu hellre, att det är fult, vad den har sagt, och vad den har gjort, tusen oviktiga bagateller, som få läpparna att sluta sig och öppna sig. Det är kropparna, som tala, som fortplanta sina förnimmelser, som skrubba sig mot varandra. Det är därför det behövs så mycket mat, då människor samlas. Kropparna måste snaska i sig. Kropparna måste först fyllas, annars bli de inte nöjda och kunna inte meddela sig med varandra.

Men varifrån kommer väl då detta underbara ljuva, som finnes inom en och viskar i tystnaden? Är det en del av det stora blå? En syster till skyarna på himlen och blommorna på marken? Ibland är det borta, men så höjer det sig åter. Man vill falla på knä och gråta av lycka.

Men ofta är det borta. Himlen är ju inte heller alltid blå. Men även om mina drömmar ibland voro fyllda av vemod, kanske av smärta, var jag hemma hos dem. Jag kunde suga in det, som jag såg omkring mig, jag tog det till mig och formade om det. Kanske fick jag på det sättet fram en helt annan värld, än de andra sågo.

Åter sutto Pa och jag ofta ensamma om kvällarna: jag med min bok, han vid skrivbordet. Det fanns icke mycken förtrolighet mellan oss, men vi trivdes tillsammans. I den tysta våningen hördes ibland gamla Lovas steg, när hon gick och dukade bordet eller pysslade med annat. Någon gång tittade hon fram som en rynkig tomte för att fråga om något. Jakobs kyrkklockor slogo timslagen eller ringde till aftongudstjänst. Då gingo människor förbi under våra fönster, pratade, tystnade och försvunno.

Hösten gled alltjämt framåt genom dimmor och regn. Det gamla året sjönk nedåt, djupare, djupare, till dess äntligen det nya året kom med ljusare dagar och sol, som skingrade mörkret.

XVII.

På det nya året satte Lena upp ett hemlighetsfullt litet ansikte. Hon pratade som förut, hon skrattade och visade sina vita spetsiga tänder, men hon kunde plötsligt tystna, som om munnen slutit sig om en hemlighet. Ibland talade hon om sin man, men då var det, som om hon talat om en främmande människa

7. — v. *Krusenstjerna*, Tonys sista läroår.

eller som om hon i tysthet känt ett agg till honom för att han lämnat henne ensam. I själva verket var hon ju i en ganska egendomlig ställning, denna unga fru, som ingen tänkte på annat än som en flicka, som utmärkt »redde sig själv». En gång sade hon med ett egendomligt leende:

— Den där frun bredvid har slutat att sjunga vaggvisor, kanske barnet blivit för stort till det.

— Känner du dig mera ensam då? frågade jag, ty hon såg ledsen ut.

— Nej, sade hon hastigt, nej då! Och åter slöt sig munnen om hemligheten.

Vad var det? Jag visste det inte, men Lena var sig icke lik. En dag, när jag gick upp för att besöka henne, mötte jag artisten Möller i trappan. Han hälsade hastigt och fortsatte ned utan att stanna. Gripen av en hastig aning, knackade jag på dörren. Den öppnades till hälften, och Lena stack frågande fram sitt ansikte, men då hon såg, att det var jag, slängde hon upp dörren och bad mig stiga in. Solen lyste i dag på de små rutorna i taket, och varje ruta var ett stort stycke blå himmel, som gav hela rummet ett vårligt skimmer. Lena själv var rufsig och rodnande med en slarvigt

häktad blus, som kom henne att mer än någonsin se ut som en skolflicka, som i sista stunden sprungit till lektionen på morgonen. Hon tog två hastiga steg fram till mig.

— Jag ser, att jag inte kan dölja det för dig, sade hon nästan andfådd, jag är inte ensam längre. Och med en rörelse av lättnad lyfte hon händerna över sitt huvud, som om hon nu avbördat sig allt ansvar.

Vad skulle jag säga? Hon var så oemotståndlig, där hon stod, så lustigt viktig, som om hon vore den enda i världen, som begått något så intressant som ett »felsteg».

— Å, du vet inte! Du anar inte! sade hon, ömkande sig över mig. Allt måste man ändå till sist pröva! Det är som en roman.

— Men din man...

— Å han! Han är ju inte här!

Så enkelt var det. Den frånvarande har ingen röst. Det var något i luften omkring henne, som berusade. Fönstrens blå smycken, sängen i alkoven, där täcket så inbjudande vikits åt sidan, gnistor av solen i spegeln, en bukett blommor på skrivbordet, allt sken, lyste och lockade, som om det fattiga rummet förvandlats till en paradisisk trädgård.

Utän vidare hade jag kastats in i den andras

kärlekshistoria, och under den tid, som följde, blev jag Lenas förtrogna. Hon kunde inte längre bära på en sådan hemlighet ensam. Glädjen blev större för henne, om hon fick berätta sina upplevelser för en annan. Allt detta rev upp mig, gjorde mig het och orolig. Jag sade mig, att det icke var rätt, att Lena var lättsinnig, nästan brottslig, men hennes strålande, rod-nande ansikte motsade mig. Jag glömde den andra parten i förbindelsen, målaren med sina plirande ögon under den jämnklippta luggen. Jag såg honom nästan aldrig, men Lenas berättelser hetsade upp mig. De syner, som framställde sig för mig, förförde mig, och den skarpa lukt av erotik, som slog emot mig, kom mig att draga efter andan. Ibland föreföll det mig, som om jag vore mera berörd än hon. Mot min vilja blandades jag in i allt detta. Jag kände det, som om jag hade ett visst ansvar, som om jag borde försvara den frånvarande mannen, men just denna pliktförnim-melse blev till en smygande känsla av med-skyldighet, som i förening med Lenas ord förvirrade mig och ryckte mig med sig.

XVIII.

Jag hade börjat ligga vaken om nätterna. Kanske var det av tröttheten, som alltid gör sig gällande i den begynnande våren, kanske var det tanken på Lenas berättelser.

Äro de inte underliga, de där mörka timmarna, då man ligger och väntar på att en ljusstrimma skall tränga fram i springan mellan gardinen och fönstret? Natten är något övergående, en väntan, som tycks så lång, därför att det är så mörkt. Man lider och vet inte, varför man lider. Är då dagsljuset så nödvändigt? Måste man sluta ögonen, när det blir mörkt, och sova bort dessa tysta timmar, till dess dagen åter är där? Allting förstoras i natten. Tankarna visa vidunderliga, svarta gap. Fantasien skenar som en vild häst och stegrar sig mot möblerna. Väggarna kastas undan, och man trycker sig ned i bädden, svindlande inför tomrummet. Portarna till den osynliga världen öppna sig, och andar glida ned till jorden, pusta kyla och förskräckelse omkring sig och röra med knotiga, vassa fingrar vid täcke och lakan. Under dessa få timmar, innan dagern bryter in, är allt möjligt. Svaga själar borde

sova då. De tåla icke den ovädersvind, som då sveper över jorden.

För mig snurrade allt runt. Med vidöppna ögon såg jag framför mig och försökte följa med jordens gungande flykt. Jag tyckte mig se detta lilla svarta klot, tyngt av jord och blod och suckar, där det gungade omkring utan fäste, medan fjärran glänsande stjärnor följde dess flykt med medlidsamma blickar. Aldrig föreföll mig väl alltings gåta så olöslig som då. Andra lade åt sidan denna gåta, som de ju ändå icke kunde lösa. De började tänka på andra saker. De glömde. Jag glömde icke. En pust från evigheten kylde alltid min kind. För mig gungade alltid marken, där jag satte min fot. Jag kunde inte taga för gott allt detta fasta vardagliga, som omgav mig. Alltid förnam jag brakket, då det skulle störta samman. Den Gud mitt förnuft nekade att tro på hade slagit sina armar runt världen och skakade den. Man släpper icke alldeles av sin barndoms extatiska dyrkan. Den sjunker glödande till jorden, en stelnad lava, som lämnar skräck och svart modlöshet efter sig.

Dessa sömnlösa nätter började snart synas på mig. Pa blev orolig. Och det var då han skickade mig till doktor Thure Iller. Hur hade

han fått hans namn? Kanske var han just då på modet i våra kretsar. Det var en helt ung nervläkare, som nyligen slagit sig ned på Östermalm.

Det är så många senare minnen, som blanda sig med detta mitt första minne av honom, att jag har all möda i världen att skjuta dem åt sidan för att komma fram till denna första gång. De äro icke mina goda vänner, dessa minnen, som hopat sig inom mig. Oupphörligt har jag sökt kasta dem av mig, men de låta icke kasta sig av. Nej, de äro icke goda mot mig! Ibland ha de fått mig att gråta. De ha klubbat sig fast vid mitt hjärta, och när jag nu drar fram dem, gör det också ont i hjärtat.

Men då visste jag ännu inte, vad som sedan skulle hända. Halvt mot min vilja gick jag till doktor Iller. Det var en solig dag i februari. I blomsterhandlarnas fönster hade man redan ställt fram snödropparna. Deras klockor darrade på smala blekgröna stänglar, som om de frusit, men över Humlegården låg ännu ett tunt lager av snö, fastän det droppade och rann från stammar och grenar. Jag hade den där tomma sugande känslan, som man har, då man är vårtrött. Jag gick och tänkte på att det skulle bli vår, men glädde mig ej däråt. Ett ögonblick,

innan jag ringde på läkarens dörr, stod jag tveksam. Varför hade jag gått hit? En jungfru kom och öppnade och visade mig in i mottagningsrummet.

Två äldre damer voro före mig. Jag tog en av tidningarna på det lilla mahognybordet och försökte liksom de andra läsa för att få tiden att gå. Men snart blev jag sittande med den illustrerade tidningen framför mig och såg mig omkring. Inredningen i rummet verkade ny. Det blänkte av den. Det är bara hos unga människor, hos dem, som varit gifta ett par eller högst tre år, som det ser ut så där. En vacker ostindisk vas stod i fönstret, fylld med tulpaner. Nu hörde jag ett litet barn springa fram och tillbaka i ett serveringsrum eller en korridor. Det drog något efter sig som slamrade. Så stängdes en dörr, och de trippande stegen upphörde.

Förut hade jag inte ägnat min blivande läkare en tanke, och nu befann jag mig inne i hans hem, tittade på hans möbler, kritiserade dem, lutade mig tillbaka i hans soffa — jag, en främling, som ännu inte ens sett ägaren till detta hem. Nu kom han bestämt. Ett draperi drogs åt sidan bakom den stängda dörren. Den ena av damerna lade ned sin tidning och rätade

på sig. Nu öppnades dörren till hälften, och damen gick hastigt in, som om hon varit rädd, att någon annan skulle hinna före henne. Jag hörde någon tala i tamburen med jungfrun. Det måste vara föregående patient, som just kommit ut. Så knäppte det i låset, och allt blev åter tyst. Plötsligt hade jag blivit nyfiken, det var något hemlighetsfullt med detta: denna dörr, som öppnades och stängdes, det rasslande draperiet, honom där inne, som jag inte ännu uppfångat en skymt av.

Damen bredvid mig plockade nervöst i sin väska. Hon tog upp ett glaströr med små vita tabletter, stoppade en tablett i munnen och knaprade på den. Därefter fick hon tag i sin näsduk och började rulla ihop den mellan magra fingrar. Efter en stund rasslade draperiet åter.

— Nu får jag se honom, tänkte jag.

Men i detsamma dörrlåset vreds om var damen med näsduken uppe ur stolen, och också hon försvann genom dörren, innan doktorn hunnit visa sig.

När jag äntligen kom in till honom, var jag trött och orolig. Vad skulle jag här att göra? Jag stod framför en herre, som jag slappt räckte handen,

— Fröken Hastfehr? sade han frågande. Var god och sitt ned!

Jag sjönk ned i en djup skinnlänstol bredvid ett stort skrivbord och visste inte, vad jag skulle säga. Då såg jag upp och mötte ett leende. Han började göra mig frågor, medan han ordnade några pappersark framför sig på bordet. Jag var förvånad över hans utseende. Det var inte vanligt, och på något sätt passade det så utomordentligt väl in i det tysta rummet med mahognymöblerna och de tunga blå sammetsdraperierna för dörrarna. Han såg ut som en munk på ett gammalt kopparstick: det blanka svarta håret, den höga, svagt bakåtsluttande pannan, de mörka ögonens forskande blick i det bleka, fylliga ansiktet. Men munnen störde detta harmoniska intryck. Jag tänkte inte så mycket på det då som efteråt. Det var en röd svällande mun med ett på en gång glupskt sinnligt och humoristiskt drag kring mungiporna. Ögonen ingåvo förtroende, men uttrycket kring munnen förvandlade honom från en några och trettio års man till en pojke, för vilken livet ännu måste vara ett underbart äventyrsland.

Jag hade inte suttit där länge, förrän det lugna rummet och den mjuka rösten hade jagat bort min tillfälliga oro. När jag reste mig upp

för att gå, bad han mig komma igen efter ett par dagar. Jag visste redan inom mig, att jag ville det.

XIX.

Medan han talade, brukade han sitta och leka med en liten papperskniv, som låg på skrivbordet. Han visste inte av, att han gjorde det. Än balanserade han den på ett finger, än på hela handen; när den så plötsligt med ett klirrande föll i skivan, kunde han hastigt se upp med ett litet generat småleende. Men efter en kort stund svävade åter den lilla kniven över bordet. Det roade mig att följa dess rörelser. Ibland inbillade jag mig, att jag var den där lilla tingesten, som han fått hand om, och jag ville inte att han skulle släppa taget.

Snart upptäckte jag, att han intresserade sig för mig, och att jag började få en vän i honom. Jag var trots allt inte så bortskämd med att ha någon att tala med, och här fann jag nu en människa, som ville hjälpa mig — som verkligen ville veta en smula om mig. Så blev han denna vår något av en bikt-fader för mig. Jag tänkte inte på att han var en mycket ung bikt-fader. Hos honom tyckte jag mig finna något

av ett äkta medkännande, som jag aldrig förut träffat på. Det värmdes. Det ingav förtroende. Han ville hjälpa mig. Så låt honom då hjälpa! Kör ned båda händerna i hjärtat och visa honom, vad du får fatt i! Vänd ansiktet mot det förflutna och blåsa på dimman, så att den skingras! Det var något av detta jag kände, när jag var hos honom, och därför blev jag meddelsam.

Han hade anslutit sig till en ung psykiatrisk riktning — ung i Sverige, redan gammal utomlands. Det var den riktning, som utgått från den Freudska läran om det undermedvetna själslivets utforskning, vilken ville återförvandla läkaren till den store diktarens och den store konstnärens jämlike, vars uppgift det var att för människorna uttyda deras drömmar och lösa deras innersta konflikter. Den sjuka måste tvingas att förklara sig själv. Långt ned i det förflutna kunde man finna nyckeln till varje människas lidande, och genom att långsamt höja detta förflutna till ytan skulle man också tvinga det onda att fördunsta. Ehuru jag aldrig kommit att läsa Freud, förstår jag kanske likväl mera härav nu, än jag gjorde då, när Thure Iller med entusiasmen hos en nyinvidg adept i denna lockande själsläkekunst sökte

förklara sammanhangen för mig, men jag förmodar, att ingen kunde befunnits tacksammare för sådana experiment än jag. Insåg han det? Var det således inte bara ett begär att hjälpa, som kom honom att intressera sig för mig? Hos en läkare blandar sig väl ofta upptäckarlusten med de rent mänskliga känslorna.

Men medan våren började sjunga omkring mig, fann jag mig själv gående tillbaka på gamla stigar, och jag skulle skrämts bort igen, om inte han hållit mig vid handen. Och där voro ögonen igen! Det dröjde inte länge, förrän jag berättat om min mor. Det tysta huset vid slätten höjde sig åter framför mig, och jag blickade in i min mors rum. Det var, som om alla stigar till sist åter ledde tillbaka dit. Under de vissna löv, som åren blåst däröver, fann jag mina egna fotsteg, alltid i samma riktning, så tydligt återgivna, som om de hade bränts dit. Här var mitt onda. Här fanns allt samlat, en skräckkammare, som jag inte kunde lyfta bort.

— Det blir bättre, när ni talar om det, sade doktorn.

Jag tror inte, att det blev bättre. Men det fanns annat, som det lättade att tala om. Jag började längta efter de där stunderna i hans

rum. Ofta ordnade han så, att jag kunde komma som den sista patienten för dagen. Han hade ingen brådska. Jag fick inte gå så snart. Så blev jag sittande i den stora länstolen vid hans bord, till dess han tände taklampan och de blå sammetsdraperierna, som i skymningen tätat och brett ut sig till stora skuggande vingar, återtagit sin vanliga form och glans.

Det var så nytt och underligt, att någon lyssnade till mig, att någon frågade vänligt och varsamt. Då var det inte svårt att vara uppriktig. Jag visste inte förut, att jag hade så mycket att berätta. Det tröstade mig, att jag kunde dela nattens fador med en annan. Nästa natt kändes det redan lugnare, nästa natt fanns det icke så många faror lurande i mörkret. Jag förtrodde honom också historien om min förlovning och den förskräckliga natten, då jag förväxlat mig själv med den andre mannen jag älskade, till dess jag talat med hans tunga och trott mig vara han. Det var icke något så ovanligt, sade Thure Iller. Det var sådant, som ofta förekom i sjukliga tillstånd. Han lugnade mig genom att berätta om andra sjuka, som han sett eller läst om. Jag var icke något enstaka fall, intet vidunder, som måste frukta sig självt. Medan han talade, kände jag ibland,

som om han sakta dreve åt sidan den svarta skuggan över min väg; men jag förstod dock, att han inte kunde avlägsna den på något väsentligt eller bestående vis.

Han ordnade också upp min dag. Hans inflytande sträckte sig över varje timme på dagen: då skulle jag sy, då skulle jag promenera, då skulle jag lägga mig. Jag lät honom ruta upp min tid på detta sätt och följde hans råd.

Pa var förtjust. Han tyckte redan, att jag såg friskare ut. Och under mina promenader utanför staden märkte jag först nu med en känsla av glädje tecknen på att våren började komma. Det var de vita molnen, som i lätta flockar spredo sig över en ljus himmel. Det skimrade av dem som av blomkalkar vända mot solen, och ibland när vinden slet dem i stycken, yrde de som fallande, vita blad genom rymden.

XX.

Jag vet inte, när det var, som doktor Iller föreslog mig, att han skulle få försöka med hypnotism mot min sömnlöshet. Jag trodde inte så mycket på det, och jag tyckte för övrigt inte om, att en annan skulle befalla över mig.

Men jag fann snart, att denna behandling hade en helt annan verkan på mig, än jag föreställt mig. Jag föll visserligen inte i sömn. Men där jag låg i det mörka rummet, medan hans händer långsamt ströko omkring mig, gled jag in i ett annat tillstånd, som jag väl kände. För att komma in i det tillståndet hade det dock ej behövts ett par strykande händer eller något mörkt rum. Min kropp blev tung, mina armar orkade jag med svårighet lyfta, men bakom mina slutna ögonlock gled bilder förbi. Jag befann mig mittemellan dröm och vaka. Det var en syn, som ständigt kom igen då. Jag tyckte mig ligga på en äng, och runtomkring mig flögo vita fjärilar mot en blå sommarhimmel. Kanske mindes jag de ljusa vårmolnen där ute, så att det jag nyss sett på min promenad nu smälte mjukt tillsammans med min dröm om de vita fjärilarna. Alla tankar voro borta. All ångest! De vita fjärilarna, som lekte framför mig, snuddade med lätta vingar vid panna och ögonlock. Allt var ro. Stilla tung ro! Jag hörde doktorn gå ut ur rummet, då han trodde mig försänkt i sömn. Men jag låg vaken, fast orörlig.

XXI.

Lenas förbindelse med artisten fortfor. Jag kände mig tyngd av hennes förtroenden. Helt visst bidrog denna historia till att enervera mig. Ofta retade mig hennes ansvarslöshet och hennes sätt att leva i nuet. Kanske avundades jag henne omedvetet. Men en dag kom hon till mig helt blek. Hennes man var på hemväg.

— Men då måste du sluta, sade jag. Tänk då på honom!

Hennes osäkra blick mötte min.

— Jag vet inte, sade hon.

Nej, hon visste inte. Hon kastades mellan sina olika stämningar. Två män hade fått rättigheter över henne. En dag kom mannen. Händelsevis mötte jag dem båda ute. Lena såg lycklig ut och pratade ivrigt. Han var ljus och kraftig med ett hederligt ansikte och ett par blå rättframma ögon. Han visste ingenting, och han höll Lenas arm så fast, som om han aldrig skulle vilja släppa den. Nu sökte de efter en våning åt sig, eftersom han skulle få sitt arbete i Stockholm.

En tid gick, och jag såg inte mycket till Lena Jäderin eller Almberg som hon hette som gift,

8. — v. *Krusenstjerna*, *Tonys sista läroår*.

men så en gång ringde hon till mig och sade, att hon måste tala med mig. Jag skulle komma upp till hennes lilla ateljérum, som hon ännu hade kvar, fastän hon och hennes man till sist hade fått en våning. Hon satt på sängen, då jag kom in. Hon måtte ha legat framstupa och gråtit, ty hon var röd i ansiktet med svullna ögonlock.

— Han vet det, sade hon, han har upptäckt det!

Hon såg sig förtvivlad omkring. Jag följde hennes blick. Rummet föreföll mig härjat. Det såg inte längre ut som en gömd och mjuk liten kärleksvrå. Nu talade hon om hur han fått höra berättas om hennes förbindelse. Han hade tvingat henne att bekänna, och han hade blivit vild av vrede, en vrede, som föreföll henne alldeles oresonlig. Genom allt vad hon sade darrade en naiv förvåning över att hennes man blivit så ond. Det var, som om hon aldrig riktigt fattat, vad hon gjort. Hon, som var van att stryka ut vrede eller missnöje med ett par smekningar! Här hjälpte det inte. Hon visste icke, om han ville skiljas. Han förföljde henne, han spionerade på henne. För varje steg hon tog var hon rädd. Jag kunde inte hjälpa, att det hela kom mig att känna en viss lättnad,

fastän jag tyckte synd om den rödgråtna förkrossade Lena.

Och nu följde dagar, då hon oupphörligt kom till mig med sina olyckliga förtroenden. Nu tycktes hon dyrka sin man. Den vrede han visade, det skräckregemente han förde, väckte alla hennes primitivaste känslor till liv. Hon blev plötsligt ödmjuk, och den förut leende munnen fick ett drag av vemod. Ibland sade hon, att hon trodde, att han skulle slå henne. Men de fortsatte att leva tillsammans. Det var, som om Lenas otrohet bundit dem vid varandra, som om skammen lagt länkar kring deras handleder och drivit dem framåt sida vid sida.

Och jag, som ofrivilligt blandats in i allt detta, kände mig ständigt mer förtvivlad. En dag uppe hos doktor Iller berättade jag det hela för honom, utan att nämna några namn.

— Ni tar allting för hårt, sade han, ni måste försöka skaka av er det.

— Jag kan inte, svarade jag oroligt. Jag får ju oupphörligt höra nya detaljer. Jag kan inte bli fri från dem.

— Det förekommer ofta sådana historier, sade han med ett litet leende. Man får inte

vara för hård mot en ung fru, när hennes man lämnat henne för flera månader.

Ett ögonblick flög det genom mitt huvud, att jag bra litet kände den där mannen framför mig, som jag hade fått ett sådant förtroende till. Han visste nästan allt om mig, och jag visste ingenting om honom. Vad förde han för liv utanför mottagningsrummet? Vilka voro hans vänner? Hurudan var hans hustru? Jag hade sett henne en gång skyndsamt gå genom rummet, en liten ljus dam, som jag bara hann fånga en skymt av, innan hon var försvunnen.

— Nej, ni tar allting för hårt, fortsatte han. Ni träffar så få människor, och därför göra de ett så djupt intryck på er, och deras historier bli för er till riktiga dramer. Ni kan vara säker på, att den där unga damen kommer att glömma alla de här ledsamheterna mycket fortare än ni.

Det visade sig, att doktorn häri fick rätt. Lena och hennes man försonades rätt snart. Ovädret gick över. Ingen av dem var tillräckligt uthållig för att kunna leva i ständig strid och spänning. Denna försoning förvånade mig mer än något annat. Man kunde således glömma!

Jag träffade för resten alltmera sällan Lena. Hon ville nu inte längre lämna sin man. Inte

gick jag heller gärna dit. Det var, som om jag, som visste allt, påminde Lena om en tid, som hon helst ville ha utstruken ur sitt liv.

XXII.

Den sommaren hyrde Pa en villa i närheten av Strängnäs. Själv var han sällan där. Det blev mest jag och Lova, som gingo där ensamma. Det var för mig en ensamhet, fylld av oroliga aningar, som jag icke kunde bli fri ifrån. Den leende, blida naturen omkring mig stillade dem inte. Utan att jag förstod det, saknade jag min läkare. Jag hade blivit så van vid att förtro mig åt honom. Det föreföll mig nu som en egendomlig lycka, att jag funnit en människa, som förstod mig och som ville mig väl. I min ensamhet kom allt vad som hänt mig under året tillbaka till mig. Jag tänkte på Alf, och jag gick åter igenom Lenas historia. Mitt minne, som var så skarpt, smärtade mig, men genom alla mina tankar på det förflutna borrhade sig dessa olycksaningar.

En händelse, som inträffade under sommaren, förstärkte dem ytterligare. Det var Bo, som försökte skjuta sig. Pa berättade det en kväll, när

han kom från Stockholm. Naturligtvis lyckades inte Bo. Han förstod sig alltför litet på skjutvapen. Den olyckliga händelsen skulle varit tragikomisk, om ej dödens allvarsamma ansikte verkligen varit så nära. Ingen av oss skulle kunnat tro Bo, den barnslige och smått löjlige Bo, om ett sådant tilltag. Madame Zizi hade övergivit både honom, baronen och de andra för en mycket ung herre, till och med yngre än han, en herr Bertram Standertbjelm, som såg ut halvt som en vacker kypare, halvt som en filmhjälte. Det hade sårat hans fåfänga. En het förmiddag, då madame Zizi varit selsatt på tidningen med att söka bringa ordning i korrekturen, steg Bo in. Han var blek och hade en revolver i handen. Den var blank och skinande och nyköpt.

— Nu skjuter jag mig! sade han.

Helt säkert var hans mening allvarlig, men hans sinne för det teatraliska hade inte tillåtit honom att begå detta sitt livs stora handling utan vittnen. Madame såg flyktigt upp. Hon trodde inte, att revolvren var laddad.

— Var så god! sade hon likgiltigt.

Då sköt han. Kulan gjorde ett hål i hans axel, inte i tinningen. Revolvren slant i sista stunden. Den uppskrämda madame Zizi höll

på att svimma av förskräckelse, men hade i alla fall nog sinnesnärvaro att föra honom till ett sjukhus. Och där fick han ligga en tid.

Jag förstod inte, varför denna berättelse skakade mig så. Det var släktspöket, som visade sig igen. Det var skuggan, som sakta gled framåt. Det tafatta, det ändamålslösa i lille Bos handling, visade mig, att den spruckit ut från samma sjuka träd, som i sin rika blom burit fram Barbaras vansinne och Mirjam Meijerhelms hastiga förfall. Den ofrånkomliga sambhörigheten med min släkt grep mig åter. Skräcken, som aldrig lämnade mig, kom igen med fördubblad styrka. Därför blev sommaren icke en lycklig sommar.

XXIII.

Pa och jag voro tillbaka från landet.

En vacker dag kom jag gående uppför Sturegatan, då en herre steg ut från en blomsterhandlares butik mitt framför mig. Han stannade och lyfte på hatten. Det var doktor Iller. Jag hade inte sett honom sedan våren, och jag tyckte inte jag kände igen honom riktigt. Han såg så solbränd och frisk ut. Vi blevo ett ögon

blick stående och pratade, och då jag mötte hans mörka leende ögon, steg blodet plötsligt upp i mitt ansikte. Jag mindes, hur mycket jag berättat för honom inne i det tysta rummet med de blå, skyddande draperierna. Ingen människa visste väl så mycket om mig som han. Där han stod med solen i ansiktet och skrattande ögon, såg han minsann inte ut som någon gammal snäll läkarfarbror, och jag skildes från honom med en känsla av förvirring och osäkerhet.

Jag tror, att det var den dagen, det började — en liten gnista, som tändes av ett leende och blev en våldeld, som förtärde mig. Det var dock ej förrän långt senare jag tänkte på, att det var den dagen det måste ha börjat. För första gången såg jag honom utan patienter och mottagningsrum till bakgrund: en herre av mina bekanta, som jag helt tillfälligtvis träffade på gatan. Han var en annan än förr, men alltjämt i besittning av mina förtroenden. Det var det, som gjorde mig osäker. Hur ofta jag än träffat honom och hur vänlig och intresserad han än visat sig, hade det likväl alltid stannat kvar något av en viss opersonlighet i vårt umgänge: han var läkaren, jag patienten. Man glömde det inte, och det låg något för-

troendeingivande just i detta förhållande. Men den där soliga höstdagen, då den där främmande och ändå så välbekante herrn lyfte på hatten och spatserade bort med mina förtroenden, var det, som om förhållandet mellan läkaren och hans patient sjunkit undan och något helt nytt begynt.

Jag kände det ännu mera, då jag kom upp till honom på hans mottagning. Det var många före mig, och med en suck hade jag börjat bläddra i tidningarna, då jungfrun stack in huvudet och sade, att doktorn hade bett mig komma in ett ögonblick. Han mötte mig med en bok i handen.

— Det är synd om er att behöva vänta så länge. Kan ni inte läsa i den här under tiden? sade han.

Jag tackade och tog boken. När jag kom ut igen, slog jag upp den. Det var Hjalmar Söderbergs »Gertrud». Vi hade en gång talat om den. Det mindes han alltså. Han måste ha läst den ofta. Flera sidor voro streckade. Jag bläddrade i boken nyfiken att få veta, vad han fäst sig vid. Jag stannade vid en sida. Där stod understruket: »Det man har vunnit är ingenting. Det man har att vinna är allt.» Jag log litet för mig själv. Det var, som om jag så fått veta

mer om honom. »Det man har att vinna är allt.» Ett ögonblick såg jag för mig hans glupska mun.

Inne hos honom var sedan allt sig likt. Vi talade litet om boken, och vi talade om sommaren. Han berättade om sin korta semester, som han tillbringat vid havet. Och där jag satt och hörde på honom, föreföll det mig, som om det jag nyss tyckt vara nytt i vårt förhållande redan blivit gammalt. Vi kände varandra nu, icke bara som läkaren och patienten, utan som två, vilka träffats en längre tid och redan ha mycket gemensamt.

XXIV.

I början av oktober blev jag liggande några dagar i influensa.

En natt vaknade jag med en oerhörd tyngd på bröstet. Febern var borta. Det var inte den, som brände kroppen och tyngde på bröstet. Det var ångesten, den gamla ångesten, som jag kände så väl, men som ändå skrämde mig. Jag satte mig upp i bädden. Längst borta i rummet tyckte jag mig skönja skuggan. Den spred kyla och förskräckelse omkring sig. Jag sparkade, jag rev upp sängkläderna, och plötsligt

sprang jag fram till spegeln och stirrade in i mitt eget vita ansikte.

— Jag kommer icke undan! Jag kommer icke undan! mumlade jag och gick tillbaka till bädden.

Sova kunde jag inte. Jag vakade med ljuset tänt, och Pa blev helt förskräckt, då han på morgonen fann mig blek och frysande.

Längre fram på förmiddagen kom doktor Iller. Han lugnade mig genast. Jag fick medicin och skulle ligga några dagar. Han skulle komma och se till mig då och då. Han kom nästan varje dag. Ibland på förmiddagarna, ibland om kvällarna. Jag började vänta på honom. Jag tyckte, att hela rummet väntade med mig: stolen, som stod framsatt vid min säng, där han brukade sitta och prata med mig, skrivbordet, på vilket ett vitt skrivpapper låg i ordning, för den händelse han ville skriva ett recept. Han tog rummet i besittning bit för bit. Jag var ju också nu fullkomligt ensam. Utom Pa och gamla Lova var han den enda jag såg. Som förut talade jag med honom om allt jag tänkte på. Jag hade ju en obegränsad tillit för honom. Ofta var jag mycket orolig på dagarna. Då låg jag och pratade för mig själv. Fantasier kommo och gingo. Doktor Iller ville ännu inte

skaffa någon sjuksköterska. Det var också så sjukt i staden, att det var ont om sköterskor.

Jag älskade kvällarna, då han kom. Lova bar in teet till mig på bordet vid sängen. Han gav mig mitt sömnpulver och satt leende kvar och såg på mig, medan jag drack mitt te. Då brukade han prata om det, som hänt honom under dagen. Han fick mig att skratta. Han skrattade själv. Den lilla gröna bordslampan slog en förtrolig ring av dämpat ljus omkring oss. Också Pa tyckte bra om honom, väl mest därför att han lugnade mig. Ibland blev han sittande i salongen och rökte och pratade med Pa, innan han måste gå.

Så förflöt det en vecka — två veckor. Jag blev inte sämre. Ibland kände jag mig bättre; men så kom ångesten igen. Tiden tycktes mig inte lång. Det var bara de dagar jag inte såg min läkare, som voro oändliga. Jag hade blivit alltmer beroende av honom.

XXV.

En kväll fick jag ett av dessa svåra anfall, som jag fasade för. Pa ringde efter doktorn. Han kom och gav mig en morfininjektion.

Rummet gungade omkring mig. Jag blev som rusig, och utan att tänka mig för slog jag plötsligt armarna om hans hals, där han stod böjd över mig. Han mumlade:

— Det är inte rätt! Det är inte rätt!

Och liksom för att bestrida sina egna ord mötte hans mun min längtande. Det låg befrielse i dessa kyssar. Spänningen i luften lättade. Det var, som om den hemlighet, som hela den föregående tiden ruvat i rummet, nu plötsligt sjungits ut, och jag sjönk i dvala, innan han ännu lämnat mig.

Dagen därpå vaknade jag, fylld av jubel. Ute var himlen blå, och solen kastade en bred strimma ljus in i rummet. Det var, som om en pendel i mitt inre svängt om och slungat bort all oro och allt mörker. Jag kände mig så kry, att jag klädde mig och satt uppe i morgonrock, då doktorn kom in. Våra ögon möttes genast. Vad hade han väl tänkt, när han gick hem föregående kväll? Det visste jag inte, men han såg strålande glad ut nu. Han slog sig ned vid mitt skrivbord, och vi pratade — pratade bara för att höra varandras röster. Efter en stund blev jag trött. Jag måste lägga mig igen; men han gick inte. Han stod vid fönstret med ryggen åt mig, medan jag sakta började klä av mig.

— Ack, sade jag plötsligt, vad hjärtat gör ont!

Han vände sig om, och vi betraktade varandra leende.

— Låt mig lyssna! sade han, och i nästa sekund omslöts jag av hans armar. Låt mig lyssna! upprepade han, och hans hand trevade under linnet ned mot mitt hjärta.

Och plötsligt oreflekterat kastade jag mig bakåt och sträckte händerna emot honom, om för att skjuta honom ifrån mig eller draga honom intill mig visste jag väl knappast själv. Jag kände hans knä mot mitt eget, och med ens låg jag stilla, ty han tryckte sina heta läppar mellan mina bröst. Jag flämtade till. Ack där, just där hade jag känt en sugande längtan efter att bli kysst! Det var, som om all njutning vore koncentrerad där i den mjuka, fjuniga groppen mellan bröstet. Han visste det, och jag smög mig intill honom, tacksam över att taga emot och utan en tanke på att jag själv gav.

Varsamt lyfte han mig upp mot sig, och jag såg leende in i hans glänsande ögon. Hans hand gled smeksamt över mina ben. Under den tunna strumpan lyste huden fram, och strumpebandet stramade till efter hans grepp.

Han fingrade på knäppet. Han ville ha upp det, men händerna fumlade. Då böjde jag mig ned och hjälpte honom. Ett ögonblick sågo vi på varandra. Jag sökte läsa i hans ögon, vad han ville. Själv hade jag ingen annan längtan än att åter genomilås av den salighetskänsla hans kyss nyss gav mig. Hans hand fortsatte att glida uppåt. Byxorna stramades åt. Det kändes, som om jag hade ett litet hjärta mellan benen, som slog dunkande oroliga slag. Jag sade honom det.

— Så gränslöst oskyldig! utbrast han med ett skratt och tog sig om huvudet. Lägg er nu, lilla slarva!

Och skälvande i alla leder kröp jag ned i bädden och drog upp täcket över huvudet.

— Jag fryser!

— Inte frysa, lilla älskade!

Han stack sin hand under täcket och klappade mig litet. Flickrummets ljusa möbler stodo så prudentligt uppradade, och mahognyspegeln återgav rummet i sitt blanka glas. Jag var lycklig, het, orolig, allt på en gång. Jag överlämnade mig åt hans smekningar med en eggande känsla av att vi båda hängåvo oss åt något, som var förbjudet; men jag kunde dock inte heller reda ut, varför det skulle vara förbjudet.

— Är ni då så oskyldig?

Han såg forskande på mig, och jag förstod, att han sökte dra sig till minnes, vad jag berättat honom, då jag suttit nedsjunken i den stora skinnlänstolen vid hans skrivbord. Jag svarade honom inte. Jag slöt ögonen och log litet. Hans fråga gav eko i mitt eget hjärta. Var jag oskyldig, efter allt vad jag varit med om?

— Det är så mycket jag ville fråga om, mumlade jag skyggt.

Och jag frågade. Med ett litet leende i mun-giporna gav han mig en översikt över mitt köns företeelser, och jag översatte hans läkar-termer på mitt eget språk: där är förrummet, draperiet och det innersta gemaket, dit ingen kan komma, utan att draperiet slits åt sidan. En ung kvinna låter ingen annan än den hon älskar slita åt sidan det draperiet. Detta var klart språk, och jag strök över hans heta panna och log åt hans iver och förklaringar, ty jag visste, att jag var oskyldig. Det var egendomligt, att jag, som under hela min uppväxttid drömt och svärmat och låtit mina tankar syssla med kärleken, ändå hade så oklara begrepp om dess rent fysiska mekanism. En gång hade en ung flicka på ett brutalt sätt uppenbarat för mig något av mysteriet, och jag hade förstått och

vridit händerna över vad jag förstått. Men när min läkarvän talade därom, fann jag ingenting av vad han sade rått eller frånstötande. Kanske var det därför, att hans ögon sågo på mig och hans händer smekte mig. Han reste sig; han måste gå till sin mottagning.

— Nu förstår jag, varför jag behöll den lilla patienten hos mig så länge om mottagningsdagarna! sade han.

Och han böjde sig ned och kysste mig så ömt och så varligt, som om han nu plötsligt erinrat sig, att jag ännu var patienten, som man måste fara försiktigt fram med.

XXVI.

Nej, mina minnen äro inte goda mot mig! En sjuklings plötsliga nyckfulla ömhetstörst, och han gav efter för den. Kände jag honom? Var det inte han, som hade till plikt att känna mig? Var jag inte bara ett barn i hans hand, så ung och så färdig att böja mig? Denna kärleks-historia, som levde sitt liv i ett sjukrums halvdager, fick också något av en feberkurvas stigande och sjunkande över sig. Den kyla, den förtvivlan jag förnam, då jag var ensam

9. — *v. Krusenstjerna, Tonys sista läroår.*

och min oro kom mig att kasta mig av och an på sängen, mumlande och stönande, försvann hastigt, när jag hörde min väns steg närma sig dörren, och då han åter satt vid min säng, kom hettan i mitt blod mig att tro, att jag var frisk. Vi voro nästan alltid ensamma hemma. Pa var borta hela dagarna, Lova kom bara, när man kallade på henne. Så hade vi vår fullkomliga frihet.

Dagen efter det han suttit hos mig så länge, var han blek och allvarsam.

— Det är inte rätt! sade han. Jag är läkaren, som kallats för att vårda er.

Men i nästa ögonblick var han tätt invid mig.

— Jag kan inte sova! mumlade han. Jag kan inte sova, därför att jag tänker för mycket på er. Älskade!

Jag hörde drömmande på honom. Den där mannen, som man förespått en lysande bana som läkare och till vilkens råd jag själv lyssnat, satt nu vid min säng och såg på mig med sina mörka ögon och sade, att han älskade mig, och att han inte kunde sova, för att han tänkte för mycket på mig. Jag blev plötsligt medveten om en makt hos mig, som jag aldrig förr haft en aning om och som jag inte visste, hur jag skulle bruka. Jag ville ju bara vara hans lilla

flicka och bli smekt och bortskämd. Aldrig hade det verkliga livet, som jag ständigt sökt undfly, varit så tätt inpå mig som då; men trots detta handskades jag med allt med den oansvarighet och vårdslöshet, som är fantasi-människan egen. Den människa, som lever mycket i fantasien, är så van att i fantasiens rike ej bära ansvar för något, så van att drömmande åse allt, att hon blir häpen över att hon bränner sig, då hon sticker båda händerna i elden.

Ingenting är måhända så fyllt av njutning och kan så ge ett uttryck åt erotikens mest raffinerade väsen som dessa halva smekningar, vilka aldrig fullbordas, aldrig utlösas och därför heller aldrig kunna skänka tillfredsställelsens måttnad och trötta belåtenhet. Det är ett eggande och hetsande spel, men insatsen är här dyrbarare än hopskrynklade och smutsiga sedlar.

Han var inte genom detta sin hustru otrogen, och en gång i framtiden skulle kanske också en man sluta mig i sina armar och finna mig vara en oskyldig kvinna. Jag var alltför oerfaren och han alltför erfaren för att en för brutal verklighet skulle bli i tillfälle att jaga mig undan.

Var detta kärlek? Det fanns stunder, då jag

frågade mig, om ej det ordet var för stort. Man dör för sin kärlek, man lider för den, man offerar allt. Jag hade hört talas om den, jag hade läst om den och jag sökte nu jämföra. Men om han hade frågat mig, om jag älskade honom, hade jag ej kunnat svara. Jag ville omgivas av hans ömhet och i hans famn drömma vackra drömmar, men om han bett mig gå en lång och het väg för hans skull eller släpa på tunga bördor, som jag hört, att egyptiernas kvinnor göra för sina män, så skulle jag kanske nekat. Men jag behövde ju ej befara, att han skulle begära något sådant av mig.

Vi talade icke om framtiden. Om jag någon gång tänkte på den, tog jag väl för givet, att vi då skulle vara tillsammans. Men vi uppgjorde inga planer och bestämde intet. En gång böjde han sig över mig och såg in i mina ögon och sade:

— Om jag inte så väl lärt känna er själ ... Det är det, som är det tragiska, ty ...

Här avbröt han sig plötsligt, och med ett vemod, som jag inte själv förstod, avhöll jag mig från att be honom fortsätta. Han var fästad vid en annan kvinna. Jag kunde inte bli hans hustru, icke bära hans namn, icke visa mig med honom ute. Ingenting av detta syntes mig

heller särskilt åtråvärt, ty kärlekens blomma doftar ljuvligast på de undangömda platser, dit andras blickar icke nå. Men ändå föreföll det mig, som om något fattades, som om något inte vore, som det borde. Jag visste inte vad.

XXVII.

Under dessa dagar blev jag emellertid sämre. Medan min läkarvän var hos mig, var det, som om ångesten lämnade mig, men åter ensam, fick jag ibland skrikanfall, som skrämde gamla Lova och Pa. De måste ha en sjuksköterska åt mig. Var det med tanke på sköterskan, som min läkare nu försökte dra sig tillbaka? Han kom till mig en förmiddag, men nu satte han sig inte som vanligt vid min säng.

— Det här går inte, sade han mörkt. Det måste bli slut!

Det kändes, som om något dragit till kring min strupe. Han kunde inte mena det. Med en liten ynkelig och bedjande flämtning såg jag upp. Sluta nu? Den korta tid, som detta varat emellan oss, hade bundit mig vid honom. De få dagarna skulle sjunka bort. De voro slut! De skulle icke komma igen! Jag räckte ut min hand

mot honom, men han tog den inte. Då vände jag mig med en snyftning mot väggen. Jag hörde honom gå. I dörren stannade han, som om han väntat på något. Så stängde han sakta dörren efter sig.

Jag orkade ej fråga mig, vad detta betydde. Mitt trötta huvud skulle väl ej heller kunnat svara. Hela dagen låg jag tyst, men jag grät inte. När kvällen kom, tog jag på mig litet kläder och sprang min väg. Vart ville jag? Det visste jag inte. Jag ville bara springa ifrån alltsammans — både från hettan och iskylan. I mitt huvud dunkade en tanke om att någon orätt skett. Men jag visste ej om den skett mig eller kvinnan, som hade hans barn i sina armar.

Min förtvivlan kunde endast mätas med den lycka jag nyss tyckts mig genomslås av. Medan jag sprang, mindes jag dunkelt ett vatten jag sett blänka om kvällarna, fyllt av glittrande ljus från gatlyktorna. Dit sprang jag. Jag snubbade över en trottoarkant. Svimmade jag? När jag vaknade till medvetande igen, stod det fullt med folk omkring mig, svarta skuggor och vita ansikten. Då hörde jag Pas röst. Han hade funnit mig.

När jag kom hem i bilen, mötte doktor Iller

oss i tamburen. Jag såg att han blivit skrämmd. Han satt hos mig, tills jag åter blivit lugn.

XXVIII.

Var det dagen därpå han började tala om att skicka mig till ett sjukhus? Det måste det ha varit. Han sade, att jag snart skulle bli frisk där. Nu skaffade han också en sköterska. Men han sände alltid ut henne ur rummet, när han kom. Jag såg emellertid, att han på allvar blivit orolig över mitt tillstånd.

Ett par dagar därefter kom han ganska sent. Sköterskan hade sina lediga timmar. Det var ett behagligt ljus i rummet. Endast den elektriska lampan över spegeln var tänd, och ljuset skimrade vitt i spegelglaset. Några röda dahlior, som stodo i en vas på toalettbordet, bildade en röd, orörlig fläck i spegeln. Då han böjde sig över mig, kände jag, hur hans kläder doftade friskt efter promenaden i den kyliga höstluften. Han såg inte glad ut.

— Nu är det bestämt, sade han. I morgon skall ni fara till sjukhemmet.

Orden berörde mig så litet. Han var ju hos mig, och morgondagen tycktes mig dväljas i ett avlägset dimland.

— Sista kvällen! sade han. Men ni kommer att snart bli frisk, och då skola vi åter träffas.

Jag flyttade mig intill honom och lade min hand i hans.

— Så tyst här är i kväll, sade han.

Han steg plötsligt upp och släckte det elektriska ljuset. Gardinerna voro ej nedrullade, och en blek måne lyste in. Åter var han tätt invid mig. Han vek upp täcket, men hejdade sig.

— Jag kan ligga litet bredvid er, viskade han.

Jag makade mig genast intill väggen för att göra plats. Han fattade mig i sina armar, och jag kände hans hjärta bulka tätt intill mig. Magnetiskt drogos vi intill varandra. Hans händer gled smekande över min kropp. Jag kände, som om jag först nu fattade kvinnans passivitet i erotiken. Min kropp var lättjefullt tung, men flämtande, och gengäldade varje hans ömhetsbetygelse med en sprittning, som kändes ända ned i tåspetsarna. Han trängde sig på mig, och jag gjorde plötsligt motstånd, instinktivt, omedvetet. Vi brottades tyst med varandra, men brottningen var njutningsfull som heta smekningar. Ingen segrade, och ingen föll och jag blev med ens stilla, då jag kände hans hand tryckas hårt mot mitt sköte. Endast

i drömmarna hade jag förut obestämt känt den krampaktiga vällust jag nu njöt. Mångfaldiga gånger hade jag hejdat mina egna händer, då de dragits dit ned för att smeka och kittla, och jag kände det, som om jag kringginge mitt eget samvetes bud, då jag nu lät hans händer utföra detta verk.

Min åtrå endast stegrades av hans smekningar. Det var en åtrå utan bestämt mål, utan bestämd vilja, den var het och vällustig, obestämd och irrande. Jag tryckte mig intill honom. Det föreföll mig, som om en vind drivit in i rummet och stannat över oss, omsvepande oss med heta drivhusångor. Och jag viskade in i hans öra för första gången ordet:

— Du!

Han drog tungt efter andan. Långsamt sträckte jag mig i hans famn. Mina hetaste önskningar voro nu uppfyllda. Dock, samma åtrå var alltjämt outlöst. Men själva denna lidelsebristande åtrå, denna överexalterade drift, som spände, tryckte och hettade, rymde i sig tillräcklig njutning för stunden.

Plötsligt föll en tanke mig in.

— Tänk om jag i mina fantasier på sjukhuset skulle ropa ert namn och tala om er? framkastade jag.

Han reste sig upp och tände åter ljuset. Jag hade aldrig sett hans ögon så glänsande eller den barbariska munnen så blossande röd.

— Då skulle ingen tro er! svarade han lugnt och ryckte på axlarna.

Jag tänkte inte på hans ord då, men långt senare kommo de tillbaka till mig med en grym skärpa, som om varje ord varit ett knivhugg.

Dagen därpå forslade han mig själv till sjukhuset, och det är efter anteckningar jag gömt från min vistelse där, som jag nedskrivit det nu följande.

KEJSARENS HOTELL

XXIX.

Eftersom det var han, som förde mig hit, så är det väl det bästa för mig. Eljes hade han väl inte gjort det. Men de, som älska en, mena ofta så väl och göra en så ont, och det gör ont. Just här, där jag lägger handen. Det är i hjärtat. Men det är för att han är borta. Jag såg, att han hade tårar i ögonen, då han sade adjö. Han log, för att jag ej skulle bli rädd, men ögonen voro fyllda av tårar. Jag håller av honom både för de tårarna och det leendet, men mest för tårarna. Själv kan jag inte gråta.

Vi foro hemifrån i bilen. Sjuksköterskan satt på min ena sida, han på den andra. Under filten tryckte han min hand. Han smekte lätt fingertopparna, en i sänder, och när jag kastade en blick på honom från sidan, såg jag, att han log. Det var en av dessa strålande höstdagar, då luften är lätt att andas. I parken skiftade träden i rött och gult, och små barn sprungo omkring och sparkade i lövhögarna och skreko av glädje. Med ens fylldes jag av en känsla av

starkaste livslust. I veckotal hade jag ju legat inne i ett halvskumt rum, nu var det, som om dörren öppnats och solen strömmat in till mig. Himlen var högblå, allting sken och lyste. Hade han då stannat bilen och fört mig ut i livet, är jag säker på att de mörka skuggorna jagats undan för alltid. Men han stannade inte bilen. Han endast smekte mina fingertoppar och log och körde vidare med mig.

När vi kommo fram till sjukhuset, höll jag på att svimma. Jag hörde röster omkring mig, såg skymten av främmande ansikten. Strax där-efter låg jag på en soffa, och han böjde sig över mig. Han sade ingenting, men hans ögon bådo mig att inte glömma. Så blev allt borta.

Mitt rum är så litet, och fönsterluckorna äro stängda, så att jag ej kan se en skymt av den blå rymden, som jag älskar. I dörren, mittemot min säng, är ett litet fyrkantigt hål, för att man skall kunna titta in på mig. Det är mycket plågsamt att veta, att någon när som helst kan iakttaga mig.

Jag vrider och vänder på mig för att komma undan från det där titthålet. Jag kryper under täcket, men dyker åter upp igen. Ser någon på mig? Jag gör grimaser och ler. Ser någon på mig? Jag stirrar på väggen, som är utan tapeter

och målad med grön limfärg. Med fingret petar jag på väggen och följer långsamt en svart rand, som listat sig in bland allt det gröna. Ser någon på mig? Vid fönstret står en byrå med en liten spegel på. Jag lägger mig framstupa i sängen och stirrar in i spegeln. Men mina ögon säga mig ingenting. Då tar jag med händerna i ansiktet på ett främmande sätt, som om det ej tillhörde mig. Mina händer se ut, som om de aldrig blivit kyssta och smekta. Livlösa, vita, tafatta!

Nu kommer någon in i rummet. Det är en gammal kvinna med ett slags indianansikte, kolsvart, slätt, benat hår, men med vänliga ögon. Hon ser ut som en trotjänarinna i ett fint och gammalt hus. Hon är icke sjuksköterska, säger hon mig, ett slags vårderska snarare, som bor i närheten och som även är nattvakt för vissa rum. Jag bryr mig inte mycket om vad hon säger, ännu äro institutionens olika personer och deras göromål mig alldeles likgiltiga. Strax därpå bäres matbrickan in, en stor, svart, klumpig bricka med maten utportionerad: ärtsoppa och tjock pannkaka. Jag är van vid små fina, lackerade brickor med broderade dukar på och en vacker servis, och denna uppläggning förefaller mig motbjudande. Maten kväljer mig. Gumman, som sitter mittemot mig och vänligt

uppmanar mig att äta, medan hon nyfiket granskar mig, retar mig också. Med ens förefaller det mig, som om en tredje person är med vid bordet. Det vänliga gamla indianansiktet kommer långt bort, och ändå vet jag inom mig, att det är mig nära, men den tredje personen tar plats vid det lilla bordet och tvingar mig att tala. Jag tycker, att det är Frank Maclean. Jag förstår, att det ej kan anses förnuftigt att högt sitta och prata med en person, som ingen annan ser, men ändå gör jag det. Och jag hör min egen röst, som man brukar höra den, då man vaknar upp av att man talar i sömnen. Och ju mer jag talar, ju tydligare framträder hans ansikte, detta bleka, vackra ansikte, som jag ej sett på många år. Han är i stor ångest, han tigger och ber mig om något, han fryser, så att huden knottrar sig. Men jag är maktlös och skriker högt av förtvivlan. Indianansiktet lutar sig över mig, men tröstande ord kunna icke hjälpa mig. En liten ljus sköterska, som kommit in, ger mig ett pulver.

Det är natt, men ljuset brinner ännu i mitt rum. Alla möblerna äro utflyttade, och det liknar en cell. Ack, jag vill icke vara här. Jag sluter ögonen, och nu stiger en syn upp. Jag har haft den förr, jag förstår icke var eller när,

men nu när den kommer tillbaka, tar jag emot den, som om jag länge varit förtrogen med den: Framför mig sträcker sig en landsväg, lysande vit i solskenet, på ömse sidor stå ängarna fyllda av doftande blommor, och längst där borta försvinner vägen i en hög, mörk granskog. Det är ro och vila här. Över de gröna ängarna sjunga fåglarna, luften är fylld av deras musik. Och jag går där långsamt, njutande av solen, sommardagen, blommorna. Men ju närmare jag kommer granskogen, ju mer dröjande bli stegen, ty jag vet, såsom man vet saker i en dröm, att alldeles där i skogsbrynet står en röd rosenbuske, och jag måste bryta en ros. Den skall sticka mig med vassa törnen, och jag skall åter vakna upp till verkligheten. O, åter sker det! De vassa törnena tränga som pilar rätt in i hjärtat.

På nytt är jag i cellen. Dörren står nu på glänt, och jag hör lågmälda röster. På tå smyger jag fram till dörren. Det är en trång korridor där utanför och en öppen spis, där veden knastrar och sprakar hemtrevligt. De äro två nu, kvinnan med indianansiktet har en röd stickad kofta på sig, och bredvid henne står en yngre kvinna med runt ansikte. De få se mig.

— Får jag komma ut?

— Ja visst!

Det är natt, men om jag vill sitta en stund där ute framför brasan, får jag det gärna.

Det förefaller mig som ett äventyr i skogen. Nya stora kubbar läggas på, och indianen, Fröken kallar man henne, sätter en liten kaffekokare ovanpå. Fröken är munter och gemytlig. Hon berättar historier, så att vi båda skratta, och den andra nattvakten måste komma och hyssja på oss.

Jag är åter glad. I morgon är allt över, och jag skall åter vara med min vän. Hur mycket jag än säger, talar jag aldrig om honom. Det är min hemlighet, och det skall den nog förbli. Den sprakande veden väcker minnen hos mig: brasor hemma i barnkammaren, då jag var liten och låg framstupa och stirrade in i glöden och såg slott och troll och underliga figurer, utfärder i släde på landet och framkomsten till något litet härbärke, där man rastade och stekte äpplen framför den öppna spiseln. Allt vad jag tänker på får en särskild färg och glöd, det springer ögonblickligen fram för min syn som tavlor. Fantasien är i ett sådant upphettat tillstånd, att den kan framkalla vad den behagar. Minsta infall blir en lång historia, minsta intryck skär djupa skårar i hjärnan.

Nu skall jag få värma mjölk i en mugg. Den

går sönder, och plötsligt blir jag ursinnig och springer in och kastar mig på sängen. Man har tagit ifrån mig något dyrbart, jag vet inte vad, men det är, som om det symboliserades av den varma mjölken, som jag inte fick. Jag hatar Fröken och hela världen och sparkar mot sängkanterna. Dörren är åter stängd, men jag vet, att man betraktar mig, och jag somnar äntligen — somnar i hans famn, vaggad till ro av hans röst.

Det förefaller mig, som om jag bara sovit ett ögonblick, då jag vaknar av att jag tycker mig höra en hund skälla. Det är ett ljud, som återkommer regelbundet. Nu urskiljer jag en röst, som räknar ett, två, tre, därpå kommer något ord, som utstötes med styrkan i en hunds skall. Var har jag egentligen hamnat? Då ljudet plötsligt tystnar, är det någon, som börjar sucka och gråta i närheten. Denna kvidan lägger sig tung på mitt bröst, men i stället för att nu gråta, sjunger jag med hög röst. I detsamma öppnas en dörr i korridoren, och jag hör ett par karlar gå in för att tömma. Den ene säger halvhögt:

— Hon är verkligen splitt galen.

Med ens blir jag tyst. Orden tyckas eka i huset, och i ett ögonblicks obarmhärtigt blyxt-

ljus ser jag mig själv sådan jag är, och med ett halvkvävt rop gräver jag ned mig bland sängkläderna.

XXX.

Överläkaren är en liten man, som heter doktor Lukas Goldberg. Hans härstamning röjer sig ej så mycket i utseendet, ty han är blond med ljusa, blå ögon. Han är liten, satt och bredaxlad och skjuter ut både magen och underläppen på ett egendomligt sätt, som visst skall verka myndigt och barskt. Men hans leende är ändå mycket intagande. Blixtlikt upp-lyser det detta allvarliga, nästan bistra ansikte, kring mun och ögon bildas otaliga smilande rynkor, och tänderna blänka vita. I början vilseleder detta leende. Man tror sig ha att göra med en godmodig, ömsint, nästan litet lätt-sinnig person, som icke så mycket strävar efter rykte och utmärkelser och pengar som efter att vinna människors hjärtan och hjälpa de lidande. Kanske var han en gång sådan, och kanske har han detta leende kvar som en vana från forna dagar. Med det leendet avväpnar han tröttsamma patienter och deras anförvanter, han ler ut dem ur väntrummet och ler in de

nästa. Men då jag så småningom lär känna doktor Goldberg, får jag motvilja för honom. Han har icke det varma medlidande, som hjälper och läker. Helt säkert kan han skickligt ställa en diagnos och ge en sjukdom namn efter de vedertagna beteckningarna, men det är icke nog. Den sjuka måste också känna, att bakom yrkesmannens rutinerade duktighet finns ett gott hjärta; om detta fattas, märker han det genast, och lider därav.

Efter de första gångerna överläkaren varit hos mig är jag redan trött på hans strålande leende. Det har blivit till endast en falsk etikett.

Vid tio-, elvatiden går första rond. De komma i en lång rad, främst den lille överläkaren, därefter underläkaren, en ståtlig ung herre med glada svarta ögon, och sist överköterskan. Man blir förstummad inför all denna auktoritet. Med ögon matta av sömnpulver och sömnlöshet stirrar jag på dem. Det är en händelse på dagen, denna första rond. Man får en känsla av att man dock är ganska omvårdad, då man betraktar dessa vita rockar, som ha en svag lukt av karbol. Och fallet har ännu inte mistat allt intresse för dem. Jag är en ny patient, och diagnosen är kanske ännu icke klar. Själv hade jag icke sett sällskapet förr; men knappt

ha de gått, förrän jag tycker mig höra musik. Jag sluter ögonen och lyssnar. Långt bortifrån kommer musiken, likt en brusande våg når den mitt inre medvetande, en våg, som begynner långt borta i det stora hav, som vår tanke ännu icke lodat, jag lyftes upp på dess sjungande våg för att i nästa ögonblick åter slungas ned i djupet. I ena stunden är jag fylld av jubel, i nästa av svart ångest och förtvivlan. Jag hör mig själv tala högt och ibland sjunga, min kropp är utan känsel. Ibland har jag ett svagt medvetande av att andra tala omkring mig och att överläkarens allvarliga ansikte åter lutas över mig, men själen sliter och drar vid förnuftets flytande ankare som en liten båt, som i storm vill slita sig lös.

Jag domnar bort. Bilder från förgångna år stiga upp för mina ögon. Jag ropar namn, som jag trodde jag glömt, jag sträcker handen efter flyende skuggestalter. Åter genomlever jag den förfärliga stund, då jag såg min mors ögon brista. Och under allt detta växer till en förfärande visshet den känsla, som på sätt och vis åter bringar mig i jämvikt: att ingen kan hjälpa. En hand sträckes fram och ger mig in något i en sked, och jag sjunker ned i den dvala, som endast gifter kunna ge. Och från

den stunden ser jag mer än någonsin i dessa små vita pulver den enda räddningen undan det hav, som jag eljes är i fara att förlisa på.

Varför äro nätterna så förskräckliga? Är det för att solen är borta eller för att man då är mest ensam? Det finns människor, som sova hela nätterna i ett sträck och styrkta vakna upp till en ny dag, men för de andra, de som vaka i ångest, bli nätterna svarta vidunder, som vilja sluka dem i sina käftar.

Ljuset, som brinner hela nätterna, pinar mig även. Mitt rum ligger i en avkrok av korridoren, och där mötas de båda nattvakterna och viska och prata med varandra. Dit bäras soppor och annan varm mat, och den gamla indianen slamrar muntert med tallrikar och skedar. Hon sover om dagen, och för henne är natten dag. Jag tror icke, att en frisk människa skulle kunna sova här, hur mycket mindre då en sjuk? Ibland osar det i den öppna spiseln, och då måste ytterdörren upp med buller och bång. Men i natt är jag glad, ty jag har en kär gäst här. Han sitter på sängkanten och håller mina händer, och hans mörka ögon äro fyllda av ömhet.

— Lilla flicka, säger han, min lilla flicka. Och medan jag ser in i hans ögon strömma minnena över mig...

Vem tittar nu i dörren? Ack, den gamla indianen! Skall jag aldrig mer få vara ensam med min älskade? Hon ställer till den värsta oordning i mina minnens tavelgalleri, och jag kan ej finna mina tankar igen på länge. Jag märker nu, att jag under årens lopp lärt mig en massa fraser, versstrofer, meningar ur alla de otaliga böcker jag läst. De flyta upp till ytan som tunt skum, och då jag är uttröttad, pladdrar jag dem utan uppehåll liksom människor, som anse, att de till varje pris måste hålla konversationen vid makt, fortsätta att prata på i det oändliga om att »det är vackert väder i dag» eller »i går regnade det», när de ej kunna hitta på annat att säga.

Jag kan omöjligt sova med ljuset rätt i ansiktet på detta sätt. Men det måste vara ljust, så att jag kan ses från tittgluggen! Människan är verkligen praktfull, storartad, då det gäller att uppfinna pinomedel för sin nästa.

Kläderna trycka mig. Upp på golvet! Det har ingen matta. Har man någonsin hört talas om att det får finnas matta i en cell? Mina fötter se helt små och hjälplösa ut på det nakna golvet. *Han* brukade taga dem i en av sina händer och värma dem. Varför skall man egentligen ha skjorta på sig? Bort med den!

Den ser så löjlig ut, där den ligger på golvet. Den måste försvinna. Jag tar tyget och river det mitt itu. Det kraschande ljudet gör mig vild av förstörelselusta. Ritsch! Det fina linnet rämnar i bitar. Men jag är inte nöjd därmed. Jag river det i små remsor och känner, hur händerna rycka som i kramp efter mera att riva i. Då kommer indianen. Hon blir förfärad. En ny skjorta. Jag får ju inte förkyla mig. Den undergår samma öde. Men då kallas på hjälp. Starka händer lyfta mig upp i sängen. Jag slår omkring mig och arbetar, så svetten lackar för att komma loss. Det går inte, fem mot en. Och uttröttad måste jag ge vika, och jag sjunker i dvala, innan de ännu gått ur rummet.

XXXI.

Det är förfärligt att vakna morgonen efter en sådan natt. Min kropp är full av blånader. Ena benet är ömt, och jag har slagit knäet i blod mot sängkanten. Jag ligger och stirrar dystert ut i rummet. Nu ser jag för mig nattens händelser i bjärta färger. Ånger, förtvivlan och sorg kämpa om herraväldet i mitt hjärta. Jag

minns aldrig, att jag slagits förr, och jag har inte ens haft ett häftigt lynne.

Jag borrar ned huvudet i kudden och gråter av blygsel. Å, jag vill gömma mig, ingen får se mig i min förödmjukelse. En skum dager gör stämningen i rummet ännu hemskare, endast ett svagt ljus silar in genom den översta fönster-rutan, varifrån man slagit upp luckan. Då hör jag någon komma in i rummet. Nej, ingen, ingen får se mig, och jag kryper långt ned under täcket. Men vem kan det vara? Någon muttrar och mumlar och tassar. Jag måste ta reda på, vem det är. Det är en liten krokig grå gumma med ett par listiga ögon och en vit näsdukssnibb över håret. Hennes irrande blick stannar ibland på mig. Och plötsligt lysa ögonen till. Hon har fått syn på en apelsin i fönstret. Blixtnabbt sträcker hon ut armen. Apelsinen ligger ej längre där. Nu försöker hon att baklänges kryssa sig ut ur rummet, ty hon håller försiktigtvis apelsinen bakom ryggen, allt under det hon ger mig misstänksamma blickar, som om jag tagit något från henne. Då kommer översköterskan syster Dagmar in. Hon är ung och blond, men ser ganska klen ut.

Jag får veta, att den lilla grå gumman heter fru Karolina, tillnamnet är Svensson, men det

får man ej säga, ty då råkar hon i raseri. Det är hon, som räknar ett, två, tre om morgnarna i rummet bredvid mitt, och hon må gärna ha min apelsin.

Jag är rädd att på nytt bli ensam, ty det ödsliga havet är i dag mycket nära, men syster Dagmar kallas bort, och vågorna skölja åter över mig.

Det är, som om det bildats ett slags osynlig telefonstation över mitt huvud, varifrån trådarna löpa ut över hela världen och bortom dess gräns. De sätta mig i kontakt med länge-sedan döda, vilkas röster jag hör runtomkring mig, och under en lång stund har jag samtal med en skald i Finland, vilkens dikter jag förr älskade. Under dessa transer, har jag ingen förnimmelse av mitt kroppsliga jag. Själen flyter ut, alla gränser sprängas, rymden är stor, oändlig, evig. Jag svindlar inför dess storhet, men finner en viss njutning även i denna svindel. Och jag tror ju icke på ett liv efter detta! Ängsligt har jag klängt mig fast vid den sköna jorden, även om också den ofta tyckts mig gunga under mig. Är det verkligen jag, som omges av de hädangångnas röster? Men jag har icke tid att grubbla. Kanske tror jag inte ens nu, utan vet inom mig, att det endast är hörselhallucinationer. Där jag ligger och låter

mig slungas mellan världarna, är det icke plats annat än för en känsla, nästan triumferande i sin styrka: att jag först nu lever, att jag förut varit blind och döv och snubblat fram på vägen med blicken envist fästad på marken. Jag är inte längre en förödmjukad och besegrad varelse, jag är ett med den strålande rymden, ett högre väsen liksom de, vilkas röster jag hör omkring mig.

Den unge underläkaren med de glada svarta ögonen kallar mig åter tillbaka till jorden. Jag svarar helt redigt på hans frågor, ännu har icke mattighetstillståndet, som alltid följer tätt efter ett sådant utbrott, kommit. Men jag är otålig, ty jag känner med varje minut, hur extasen rinner bort som sanden ur timglaset.

Denna förmiddag slås fönsterluckorna upp, och jag får se ut genom fönstret. Ett träd står där utanför, och löven hänga skrumpna och vissna, himlen är höstgrå, och vinden rör upp lövet i små virvlar på sandgångarna. Några patienter promenera där ute. En herre med dyster profil och napoleonshatt och med handen instucken i sin kappa går upp- och nedför en liten trädgårdstrappa med ojämna stentrappsteg och mumlar något för sig själv. En annan herre med litet lutande hållning spatserar på

gången nedanför. Det är något hos honom, något visst förnämt, som väcker min uppmärksamhet.

— Vem är det? frågar jag den unga sköterskan, som sitter bredvid mig.

Hon tittar ut.

— Å, det är Kejsaren, säger hon, han tror, att han är kejsare, och kallar sjukhuset för Kejsarens hotell. Han — — —

Men så avbryter hon sig plötsligt, kanske rädd, att hon sagt för mycket.

»Kejsarens hotell.» Det är inte illa. Det låter lika galet som det är. Jag börjar tänka på mannen där ute.

— Har han varit länge här?

— Femton år.

Och så börjar flickan tala om något annat. Jaså, femton år! Om hon sagt femton månader eller femton veckor, skulle jag tyckt, att även det vore en lång tid. Men femton år! Han måste varit en ung man, när han kom hit. Nu går han där ute långsamt som en gammal man, och när han nästa gång kommer närmare fönstret, ser jag, att hans hår är grått i nacken under den mjuka hatten.

Den kvällen vill jag spränga det lilla rummets väggar för att få luft. Man kan icke

hålla mig. Raseriet ger mig krafter, som tyckas övermänskliga, och plötsligt hör jag överläkarens dystra röst. Och åter äro de där, de två vita rockarna, som nu framsför mina ögon endast bilda ett suddigt virrvarr. Jag ligger där naken, flämtande utsträckt på bädden. Men jag har ingen känsla av att jag är naken. Jag har nästan mistat andan av den häftiga rörelsen. Överläkaren säger något till sköterskan, hon försvinner, någon lägger ett täcke över mig. Det är spänning i luften, och jag avvaktar med en viss oro, vad som nu skall hända.

Sköterskan kommer in med ett par långa läderhandskar, vid vilka tunga lås hänga. Och långsamt, högtidligt trär överläkaren dessa löjligt stora tingestar på mina små händer, som förr alltid blivit bortskämda, smekta och kyssta, och mer än som kanske varit rådligt.

Men då han skall draga åt remmarna vid handlederna upptäcket, att de äro för stora: ett nytt hål måste borras. Underläkaren räcker fram sin pennkniv, överläkaren arbetar strängt, det är inte så lätt att borra ett hål i det gamla hårda lädret. Äntligen lyckas det, och när de tunga järnlåsen, liknande dem man hänger fast vid lårar och stora koffertar, knäppa till, vänder jag mig bort, ty det är en av de

bittraste stunderna i mitt liv. Aldrig skall jag sedan glömma de tunga låsen och de stora läderhandskarna. Jag kan icke sova med dem, ty jag är van att lägga ena handen under kinden som ett gott barn.

Morgonen därpå tvingas jag att fortfarande ha dem kvar, medan man långsamt matar mig med mat, som jag icke vill äta. Och tyst och bitter som ett djur i sin bur tillbringar jag timme efter timme, medan rummets grå dager så småningom åter övergår till en ännu gråare skymning.

XXXII.

Min fantasi bilderbok är outtömlig. Denna kväll, när jag icke gråter, slås den upp för mig. Se! Vita fåglar mot en blå himmel! Deras vingar glänsa! Ju närmare de komma mina bländade ögon, ju större tyckas de mig. De växa, de svälla. En fågel sänker sig mot jorden och snuddar vid en klippspets. Då faller en röd bloddroppe som en rubin genom luften . . .

Ett ändlöst hav, gnistrande i solskenet; sorlande vågor, som skölja upp mot den gula sanden. Vita soltält, varunder lättjefulla unga

människor ligga utsträckta, lyssnande till vågskvalpet och njutande av solen och sina egna kroppars mörkfyllda hälsa. Ack, jag vill vara där! Jag vill känna den varma sanden kittla mina bara fötter! Jag vill borra ned tåspetsarna och gräva med händerna i detta gula solvarma och låta solskenet strömma ned över mig. Kära goda ni där borta under de vita tälten, slängen bort era engelska romaner, kasten parasollerna och räcken mig en hand! Havsvinden kommer vinande, den finaste sanden yr upp som skum, och tavlan suddas hastigt bort — — —

En horisont, där molnen hopa sig — en blixk klyver himlen och förvandlar det mörka till guld. I det skumma berget är en grotta, fukten dryper från väggarna, och från grottans valv hänga flädermus vid flädermus orörliga med hopslagna vingar. De äro nästan lika stora som människor, likt väldiga grå, förstelnade droppar hänga de där, och när blåsten plötsligt med ett vrål rusar in i grottan, slå de mot varandra, och det ljud, som uppstår, är som prasslet av milliontals vissna höstlöv.

Den mittersta flädermusen öppnar sakta sina vingar, och jag ser en skymt av ett par krökta klor och en förgrämd gammal kvinnas ansikte, där leendet stelnat till en otäck grimas och

där ögonhålorna äro fyllda med ett orörligt smutsgrått vatten.

Jag ser upp. Det känns, som om den gamla kvinnan slagit sina flädermusklor i mitt hjärta. Och jag rusar ur sängen och fram till dörren, men den är stängd. Jag är helt enkelt inlåst. Detta ökar min förskräckelse. Utan att känna någon smärta kastar jag mig mot väggarna, handlost, hänsynslöst. Jag dunkar huvudet i fönsterluckorna och slår mig var jag kommer åt.

Åter äro sköterskorna över mig. Jag har nu funnit ett sätt att hindra dem att fort nog få mig på rygg och övermanna mig. Med en hunds ilskena bitt biter jag mig fast i min ena arm, så att de få nog att syssla med det för en stund. Långt efteråt avtecknar sig ett otäckt blårott märke där bittet träffat. Men nu skall jag ha »långbad», ligga i ljumt vatten ett par timmar för att lugna mig. Upprörd som jag är, kastar jag mig tvärt i badkaret, så att vattnet stänker högt, och sedan vill jag upp. Men det är Stina, det äldsta och vanaste av biträdena, som nu vaktar mig. En senig hand pressas mot min panna, och hela mitt huvud sänkes under vatten. Det bubblar och sjuder för öronen, jag har en känsla, som om jag skulle kvävas, och

när jag åter får upp huvudet, ligger jag stilla. Men jag vet, att hon endast gjort det i plötsligt dåligt lynne över att jag stänkt ned henne, och jag ligger i vattnet och stirrar på hennes bistra ansikte och sammanknipna mun, till dess jag förblandar henne med flådermusansiktet och skräcken åter håller på att smyga sig över mig. Egentligen är det en vacker kvinna, Stina, hon håller på att närma sig medelåldern, men håret är säkert lika mörkt och krusigt och kinderna lika röda, som då hon var ung. Kanske är det detta arbete, som gjort hennes drag och blick så hårda, men när hon någon sällsynt gång ler, mjukna dragen och ögonen få glans.

Det ljumma vattnet lugnar mig, det känns behagligt i kroppen och mattar ut mig långsamt, och jag är helt glad till mods, då kvällsbrickan sättes tvärsöver badkaret och jag får äta där. Det är lustigt, och när jag efter ett par timmar åter får komma i säng, känner jag mig snäll och ber alla om förlåtelse och bjuder på konfekt ur en ask, som någon skickat till mig. Detta behov, som jag har efter varje utbrott, att be om förlåtelse, som om jag gjort något ont, är barnsligt, men tillfredsställer mig mycket. Det är en känsla av tryckande skuld, som jag då tycker mig få avbörda.

XXXIII.

Jag har nu varit ett par veckor på sjukhuset och känner mig litet bättre, så mycket bättre man kan bli, då man ej får sova om nätterna, och för första gången säger doktor Goldberg, att jag skall få promenera en stund.

Jag går genom en korridor, vars oxblodröda väggar endast bidraga till att göra den ännu mörkare och dystrare: det är, som om till och med målargesällerna inspirerats av stället atmosfär. Korridoren är inte lång, ty det finnes blott fyra dörrar på vardera sidan av den. I slutet på korridoren är en reglad dörr. Varje sköterska bär vid en snodd fästad en väldig nyckelknippa. Första dörren låses långsamt upp. Nästa dörr! Det är i den yttre korridoren, varifrån breda trappor leda upp till den övre våningen. När slutligen den tunga ytterdörren öppnas och nyckeln motvilligt gnisslar i dess lås, har jag fått en så klar och tydlig förnimmelse av att jag är en fånge, att jag nästan känner kedjan rassla om foten.

Det är en ganska stor och härlig park vi usla stackare fått att vandra i. Den är omgärdad av ett högt trästaket, och en väl till-

bommad, hög grind befäster ytterligare, att varje försök att komma ut till den frihet, som hägrar på andra sidan, är tämligen omöjliggjort. Själva byggnaden ser ut som ett väldigt, tegelfärgat stenslott och gör verkligen skäl för namnet »Kejsarens hotell». Inga andra äro ute för tillfället, och sköterskan och jag promenera en stund fram och tillbaka.

Jag betvingar min motvilja, då jag skall in igen. Åter låses upp och låses till, långsamt, ordentligt. I den yttre korridoren går Kejsaren själv fram och tillbaka med en vit bindel knuten om pannan. Han har ett kvickt och intelligent utseende, men draget kring munnen och blicken i ögonen tala bättre än ord om de femton åren. Den sista dörren låses efter mig. Framme vid fönstret i den skumma korridoren sitter en dam i röd vadderad sidennattrock och med det svarta håret uppvidet på spanskt vis och prytt med en sköldpaddskam. Hon har tydligen satt sig där för att få prata litet, och jag slår mig ned mittemot henne. Över våra huvuden hänger en slingerväxt, som slokar med risiga grenar. Det var längesedan jag såg ett nytt ansikte, och jag blir genast intresserad.

Denna kvinna måste sett pikant, ja bra ut vid tjugu års ålder; nu, vid nära fyrtio, har

sjukdomen redan ristat sina spår. Ännu är hon yppig, nästan ståtlig, och ur ett pudrat ansikte blicka ett par Sankt Bernhardshundögon fram, trötta, en smula sorgsna; men då hon börjar tala, glittra de till och få liv. Vi bli genast bekanta, hastigt, som man kan bli det på sjukhus, då man lever under samma regim och tröttnat på de ansikten, som närmast omge en. Jag får veta, att hon är gift med en teaterregissör. Hon har gjort långa resor, har varit rik, van vid lyx och att få minsta önskan tillfredsställd. Nu sitter hon i sjukhusets korridor, under den risiga slingerväxten i sin röda, vadderade sidennattrock och drömmer om det som varit. Hon nämner namn på kända personer, som även jag beundrat i rampljuset, och berättar intima episoder ur deras liv. Jag tycker mig läsa hennes egen trista historia i hennes pudrade ansikte.

De följande dagarna uppstår ett slags vänskap mellan oss två, i själ och hjärta så olika, men förda tillsammans av ett gemensamt öde. Hon roar mig, och jag förströr henne i viss mån, ty hon har dödande tråkigt. Den unge underläkaren vill icke, att vi skola vara tillsammans. Han talar vishetens ord om människor, som alltför lätt taga intryck av var-

andra, men hennes båda privatsköterskor, tröttkörda av hennes nycker, uppmuntra bekantskapen. Hon har ett ganska stort rum med vita möbler, och ibland om eftermiddagarna, då jag får vara uppe, smyger jag mig dit in. Då sitter hon vid ett bord, där böcker och porträtt med namnunderskrifter ligga strödda tillika med hårkammar och puderaskar. Där råder en bohemartad oordning, som sköterskorna ha all möda i världen att före läkarronderna få någon bukt på. Sällan har jag sett en person, vilken så illa som denna fru Camilla, som hon vill att jag skall kalla henne, passat att vistas på ett sjukhem. Trots detta har hon tillbringat årtal med att fara från ställe till ställe. Hennes livs patos är, att hon egentligen skulle blivit skådespelerska. Vem vet? Kanske hade hon då kommit på rätt plats. Ibland, då ljuset lyser på hennes mörka hår och ögonen plötsligt stråla till, ser jag henne, sådan hon kunde varit, om icke en av dessa sjukdomar, som förstöra viljan och föröda livet, hade fått makt med henne. Morgnarna tillbringar hon gråtande i sin säng. Hon anklagar sin man, ödet, alla de omständigheter, som förenat sig om att föra henne till Kejsarens hotell. Ansiktet är uppsvällt av gråt, och hon säger, att hon hatar

Lukas Goldberg. Så ligger hon hela dagarna, förtvivlad, utan att kunna stiga upp. Först då kvällen kommer, kan hon förmås att klä på sig. Det är, som om det elektriska ljuset stimulerade henne, i det kan hon le och prata och blir kanske åter ett litet grand lik den unga kvinna, som en gång superade ute efter teatern, som var skådespelerskornas vän och i glada sällskap vakade halva nätterna igenom. Naturligtvis är hon gurmand. Den svarta bricken med de utportionerade maträtterna är hennes förskräckelse, och hon begagnar sig av särskilda festdagar för att få den ogärna beviljade tillåtelsen att köpa litet annan mat.

Det blir något visst patetiskt med en sådan vänskap som vår. Var och en vet, att den andra måste vara sjuk. Man är litet försiktig i sina yttranden, vill inte såra eller träffa ömma punkter. Man poserar en smula å ömse håll och iakttar varandra uppmärksamt. Åratal efteråt kommer jag helt säkert att i minnet kunna framkalla dessa stunder i hennes rum bland tidskrifter, porträtt och böcker. Jag sitter där med ögon trötta av nattvak och med en stark känsla av överklighet, ännu vacklande efter de sista anfallen, men tyende mig till denna kvinna, som vore hon en del av den

värld, som lockar på andra sidan det höga staketet. Hon har dock levat. Hon berättar om resor i främmande länder, eggad av mitt intresse, om människor hon träffat och skilts ifrån på utländska hotell och i städer, som jag endast känner till namnet.

När jag nu kan gå omkring litet, börjar jag så småningom orientera mig. Där är den lilla salen. I ett hörn står en röd, stoppad soffa, vid en annan vägg ett piano. Man kan ej säga, att det finns något som helst uppmuntrande i rummet och ej en smakfull sak. Det förefaller, som om den som ordnat det hela utan vidare förutsatt, att patienterna skulle vara blinda på båda ögonen.

Utänför salen är ett helt litet serveringsrum, och där innanför ett stort biljardrum. En dag, när jag sitter i den röda soffan och stirrar på borddukens enahanda mönster, öppnas en dörr försiktigt och en liten man kommer in. Han ser helt ung ut, hans hår är stubbat som en fånges, munnen är liten med tunna läppar och ögonen lysa på ett oroväckande sätt. Han sätter sig vid pianot, och en flod av toner välver ut i rummet. I början är musiken njutbar. Han har en beundransvärd fingerfärdighet, händerna dansa över tangenterna. Men många minuter

ha ej förflutit, förrän pianot förvandlats till en speldosa, där marscher, sonater och chansoner avlösa varandra i ett allt vansinnigare tempo. Fingrarna tyckas av sig själva komma på en gång inlärda stycken, och de dunka fram historien om en själ, som en gång älskat och lidit, men nu är tom och utbrunnen, en söndergången tangent, som för länge sedan upphört att ge en ton ifrån sig. Och under tiden ler han och njuter på sitt sätt av det larm han åstadkommer. Efter en stund försvinner han lika hastigt, som han kommit.

Syster Dagmar sätter sig nu med ett handarbete i salen. Hon sprider hemtrevnad omkring sig, alltid glad och vänlig är hon också, och jag håller redan av henne. Nu kommer Kejsaren. Han tycker om att få se en ny kvinnlig person i rummet, och för tillfället är han på ljust humör och skämtar med syster Dagmar. Han är kvick, en smula överlägset ironisk, och rösten har en viss högdragen klang, som inte illa passar med hans personlighet eller roll.

Då händer plötsligt något. I dörren till biljardrummet visar sig en lång mörk herre. Ofrivilligt reser jag mig upp. Det är Magnus. Jag vet, att det är han, men jag kan inte få hans

namn över mina läppar. Är han sjuk? Vad gör han här? Långsamt går jag fram till dörren. Känner han inte igen mig? Jag ser på honom noga. De tunga kinderna äro bleka och slappa, och ögonen ha inte något ljus. De påminna mig om min mors ögon. Samma blick, som inte ser något. Men de ha dock ett slags uttryck. Det hade inte min mors. De se sorgsna ut. De ge mig ångest. Jag förstår dem inte. Nu vänder han sig om och går sin väg. Den långa kutiga gestalten försvinner, och jag är ej säker på att jag sett rätt. Jag frågar sköterskan. Jo, det är han. Hon vet, att det är min kusin, men han brukar sällan lämna sitt rum, därför hade man ej fruktat för att vi skulle mötas. Han har varit sjuk flera månader. Pa har förmodligen ej velat göra mig ledsen med att tala om det. Nu förefaller det mig helt naturligt, att han också är här. Skuggan breder ut sig. Men på natten ligger jag vaken och tänker på Magnus. Jag kan inte göra något för honom, sade sköterskan. Han är, som om han icke vore medveten om tingen omkring sig.

XXXIV.

Denna tid, då jag träffar nya människor, då min dag icke längre endast omslutes av det lilla rummets fyra väggar, går jag eljes omkring buren av en inre glädje, som delvis kan vara en följd av den hastigt överståndna krisen, men som också bottnar i en känsla av att min vän tänker på mig, att min väns längtan efter att få mig frisk snart skall komma alla regler och lås att springa upp. Min vän längtar efter mig! Jag känner honom så nära, är så stolt att vara hans. Jag skall bli frisk. En dag öppnas tyst dörren till hans arbetsrum. Jag smyger mig in och lägger leende mina händer över hans ögon. »Gissa vem det är.» Och jag ligger åter i hans famn och hör hans glada röst i mitt öra.

En dag när jag är i matsalen kommer en privatsköterska in och sätter sig bredvid mig. Hon pratar om litet av varje och börjar till sist försöksvis tala om Thure Iller. Hon har hört, att han varit min läkare, och hon säger, att han låtit mycket tala om sig. Han lär ha »festat», han har haft förbindelser, som man med säkerhet vet, den och den och den. Det är nog

icke av elakhet, som hon skvallrar om allt detta, det är väl endast detta klåfingriga begär, som framträder hos somliga personer efter att peta litet på allting. Jag säger inte mycket. Men inom mig växer plötsligt upp en storm av förbittring mot honom. Icke så, att hans förflutna berör mig på det sättet, att det gör mig svartsjuk på hans älskarinnor, men det liv jag här får en antydning om är en lätt-sinnig mans liv, han är en man, som begagnar kvinnan för att finna en stunds förströelse och sedan går till nästa kvinna! Jag skulle alltså varit en i en lång rad, icke den första och säkert icke den sista. Så tragikomiskt! Nej, inte alls tragiskt! Bara löjligt!

Och när jag på kvällen lagt mig smyger en känsla av avsky och motvilja för min egen kropp över mig. Jag ser med fasa på mina händer och armar: han har smekt dem, han har överhöljt dem med tysta, heta kyssar. Jag gnuggar mina läppar, som ville jag utplåna varje smekning, och då jag minns, hur han brukade låta fingrarna glida genom mitt hår, börjar jag plötsligt rycka i det, som ville jag rycka bort varje hårstrå, som han vidrört. Utan uppehåll sliter och rycker jag i håret. Smärtan lugnar mina kval, och då jag känner några hårstrån

mellan fingrarna, grips jag av samma vilda förstörelselust, som då jag började riva sönder linnet. Allt vad han kommit vid, skall jag utplåna. Den gamla indianen rusar in. Hon tigger och ber; och slutligen stänger hon till dörren, för att kunna iakttaga mig genom hålet. Men hon har ej tillräckligt skarp syn. Hon tror, att jag ligger i sängen, då jag i stället smugit mig bakom den för att i lugn få fullfölja mitt förstörelseverk. Det svider och hettar i huvudet, men jag fortsätter att rycka bort hårstrån med en vansinnig envishet, medan jag biter ihop tänderna för att inte gråta. Och plötsligt, utom mig av smärta, börjar jag ropa hans namn högt: hans älskade namn, som jag viskat under nätter, då jag legat vaken timme efter timme, hans älskade namn, som jag brukade skriva på små papperslappar och sedan gömma undan, halvt generad över min egen barnslighet, hans älskade namn, som för mig innefattade en värld av skönhet. Det känns som förräderi, som hädelse och hån att helt fräckt ropa ut det. Inom mig gråter det och snyftar. Jag är som ett barn, som i maktlöst raseri spottar på en äldre kamrat, som slagit det.

Min smärta är så förfärlig, att jag ej uthärdar den. Då sluter jag ögonen och försöker vagga

in mig själv i det extatiska tillstånd, som kommer mig att se syner. Det går lätt, själens elasticitet är förunderlig; och inom kort vandrar jag på den vita vägen mellan de doftande ängarna. Milda vindar smeka mina heta kinder och torka tårarna. Vänliga röster viska i mitt öra, vacker musik tonar på avstånd. Det stora osynliga havets vågor ljuda långt bortifrån. Jag förnimmer det som det svagt susande ljud man hör, då man lägger örat till en snäcka. Och med händerna ännu inslingrade i håret somnar jag.

XXXV.

Jag har för länge sedan upptäckt, att den gamla indianen ej har någon som helst hand med mig. Den så kallade oroliga avdelningen består endast av två rum, och för dessa är den gamla vänliga, närsynta kvinnan nattvakt: hon, som bäst skulle passa till att läsa högt för någon stillsam åldrig sjukling eller med kaffekoppen i handen pladdra med några likasinnade vänner. Jag har sett henne sitta och sova framför den öppna spiseln insvept i sin röda kofta, och jag har mångfaldiga gånger lurat henne och invaggat henne i lugn, då luften i verkligheten

varit laddad av elektricitet. Den lilla korridoren fortsätter till den andra avdelningen, och allt bråk och skrik nattetid höres till de lugnare patienterna, av vilka somliga äro konvalescenter, vilkas tillfrisknande på detta sätt oupphörligt fördröjes.

Ibland om nätterna brukar jag högt ligga och fantisera om hur jag en gång skall låta bygga ett stort sjukhem, och jag önskar, att den så självbelåtet leende Lukas Goldberg kunde höra och draga nytta av alla de reformer jag då funderar ut. Har han någonsin själv tänkt på att föreslå bolaget att modernisera »Kejsarens hotell», att försköna det och därigenom även skänka en fattig smula glädje åt dem, som nu år efter år promenera i korridoren eller sitta i den lilla fula matsalen? En del förbättringar ha måhända gjorts under den långa tid, varunder han varit överläkare, men det tillstånd, vari stället fortfarande befinner sig, visar, att dess utveckling i alla händelser gått med snigelfart. Och ändå borde de icke behöva vara rädda att ej förtjäna tillräckligt på sina sjuka. Inackorderingssumman är rikligt tilltagen, och det förräntar sig att år efter år inhysa gamla rika herrar, som kunde slutat sitt liv på slott och gods, men nu äro tilldelade

ett litet rött bås, där all deras jordiska egendom rymmes i en koffert eller ett trångt klädskap.

Det mesta är så förfallet här, nästan alla ting äro så föråldrade! De här löjliga tvångshandskarna till exempel, med vilkas tillhjälp jag mycket lättare river av mig håret, än om jag vore utan dem. Deras tunga lås göra mig illa, och på morgonen, då de tagas av, har jag en skarp, röd rand kring handleden. När ingenting annat hjälper, bruka de fläta ihop mitt hår och binda det uppe på hjässan. Men då finner jag på nytt. Jag kryper under järnsängen och låter håret fastna där och rycker och sliter med huvudet. Smärtan är som balsam för själen, en kort stund glömmer jag allting annat, och jag hånar den gamla indianen, som kallar på hjälp och ropar och beskärmar sig.

De små vita pulvren innehålla allt starkare gift. Jag frågar alltid hur mycket jag får, och man skrattar åt mitt intresse därför. Så småningom lugna de mig igen.

Men en natt vaknar jag plötsligt upp ur mina oroliga drömmar av att jag hör ett skrik, en drunknandes förtvvlade skrik. Det kommer från rummet intill mitt. På morgonen har den lilla grå gumman flyttats in i ett annat rum.

Man hade berättat mig, att det skulle komma en ny patient. Det är alltså hon. Nu sjunger någon med svag, klar röst en gammal vaggvisa. Det är en ung flickas röst. Stackars liten! Hon sjunger nästan hela natten. Jag ligger vaken med varje nerv spänd och tycker mig än en gång uppleva min egen förfärliga första natt på stället. Skall nu detta återupprepas?

På morgonen flyttas jag in i det andra rummet. Kanske tror man, att sällskap skall göra mig gott. Det är ett stort rum med två fönster, vid väggen närmast mitt förra rum ligger en ung flicka. Hon är förtjusande: i ett blekt, fint rasansikte lysa med feberaktig glans ett par mandelformade, djupblå ögon, de röda läpparna äro halvt åtskilda som till ett skyggt småleende, och över kudden svallar i rika vågor det blonda håret. Hon säger, att hon heter Lilian, och hon uttalar namnet med en halvt sjungande röst, som om hon kallade på någon. Men den rätta Lilian infinner sig inte. Det är visserligen smärtsamt att se en annan i ett sådant tillstånd, men det har ändå en lugnande inverkan på mig, och jag känner mig själv mera i jämvikt. Men när dagen skrider framåt, spännas nerverna till bristning. Den vackra Lilian sitter upprätt i sängen. Hon har färg

på kinderna och skrattar klingande. Hon ropar på sina hundar, hon smeker sin häst, som lägger nosen i hennes hand. Det är, som om hon icke vore medveten om att några andra finnas i rummet än dessa hundar och den vackra hästen, och hon suggererar mig snart, så att jag tycker mig ha hamnat i en hundgård.

Men då natten kommer får jag hjälpa till med att hålla henne, ty den ena nattsköterskan har skadat sin arm och bär den i band. Och vi lyfta in Lilian i min förra lilla cell, och jag får äntligen sova.

XXXVI.

Precis klockan två varje natt väcks jag av Lilians vackra, klagande röst. Hennes naglar raspa utmed väggen, som om en katt smöge sig där bakom. Först fram på morgonen kan jag uttröttad få ett par timmars sömn. Ibland går jag in till henne; den gamla indianen tillåter gärna saker, som överläkaren kanske ej skulle gilla. Lilian har fattat ett slags tillgivenhet för mig, och med skälvande händer griper hon tag i mig. Det är i huvudet hon har ont. Jag trycker mina händer mot hennes panna och

känner hennes pulsar bulsa. Hon ser bedjande på mig, men hur skulle jag kunna hjälpa, jag, som själv är i samma belägenhet? Vi äro ett underligt par, vi två, där vi sitta i den nakna cellen och stirra på varandra, medan nattvakten går fram och tillbaka i korridoren på knarrande tofflor. Vi kunde ha träffats ute i sällskapslivet, hon och jag, och växlat några likgiltiga ord med varandra, medan människor sorlade omkring oss. Vi kunde också ha promenerat tillsammans en bit på gatan, men detta skulle ej gjort, att vi kommit varandra närmare, än vi äro just nu, då samma öde tyckes ha fångat oss.

Men då jag under nattens timmar ligger och lyssnar på henne, börjar jag förstå, att hon måste vara sjukare än jag. Där finnes ej en minut, då hon är fullt redig. Hon pratar, sjunger, skriker, faller i tung dvala, endast för att kort därefter vakna och börja på nytt. Allteftersom dagarna gå, blir hennes ansikte genomskinligare och ögonen större och mer glänsande. I dag, då solen för första gången på länge lyser in i mitt rum, är hennes mor på besök. Genom väggen hör jag henne jollra med sin flicka som med ett litet barn, och när hon tar avsked, säger hon till sköterskan något om att hennes

dotter blir nog snart bra. Hon hade ju känt igen sin mor! Strax därefter bombarderas väggen med de äpplen modern haft med sig, och jag ryser, då jag hör ett skratt, som icke mycket liknar en ung flickas.

Det rum jag nu har är stort och soligt. Från fönstren ser jag ut i parken och en god bit av himmel och skyar. Men jag får endast ha det för mig själv, till dess någon ny patient anländer, och tanken på den eventuella andra rumsgästen är oroande.

Det intresserar mig att sitta och se ut i parken på dem som gå där fram och tillbaka, vaktade av sköterskor eller vårdare. Där kommer den gamle greven, under vilkens namn i adelskalendern många herresäten stå upptagna. Han har något av vildbasare över sig, och han kastar glåpord åt dem han möter, men säkert ej på elakhet, ty under de buskiga ögonbrynen blinka hans små ögon helt vänligt. Som en tung och brummande björn lufsar han framåt och håller sin blonda sköterska under armen. Den lille mannen, som spelar piano, är klädd i kort kavaj och ett slags mörkblå skolmössa. Han kilar utefter gångarna kvickt som en liten vessla, litet framåtböjd med händerna i fickorna. Hela tiden talar han för sig själv och ler.

Mannen med napoleonshatten är alltid lika dyster och högtidlig, och ena handen sitter som fastvuxen innanför rockuppslaget. En ung herre, som oupphörligt skrattar högt, så det hörs upp till mig, är vaktad av två vårdare. Litet skild från de andra promenerar en gammal tjock göteborgare, med ett tungsint uttryck i ansiktet och iförd päls. Han ser inte på någon och säger icke heller något till sin sköterska.

Det är mest herrarna, som äro ute. Men hurudant vädret än är, ser jag dock alltid en liten spenslig, gråhårig dam raskt komma gående. Det är något sympatiskt i hennes hållning och sätt att gå, något visst skyggt, ty hon viker gärna undan, när hon möter en patient, men hon hälsar ändå alltid tindrande vänligt, som hade hon en fond av ömhet inom sig och ville, om hon bara tordes, dela med sig därav åt alla.

Denna eftermiddag träffar jag henne i matsalen. Hon presenterar sig och säger att hon heter fröken Harden. Hon har ett par skinande blå ögon under det grå håret och en liten vemodig mun, som gärna ler. Och när hon talar, är det med den sjungande finska brytningen. Hon förefaller samlad, och det utstrålar något av viljekraft från henne, som jag ej väntat att finna hos en patient på det här stället. Blicken

blir dock ibland skrämmd, som om hon plötsligt erinrade sig något, men hon skyler genast över det med sitt leende. Det är roligt att tala med henne, ty hon verkar fint bildad och livligt intresserad av allt. Men över henne, liksom över de andra jag träffat här vilar ändå som ett tryck, en bitterhet, som medvetet eller halvt omedvetet gror i själen: det är sorgen över att deras liv avbrutits och att andra nu raskt marschera uppför den väg, där de stupat, det är en längtan efter den frihet de en gång ansågo som sin rättighet; och så förenar dem alla det gemensamma hatet mot den leende Lukas Goldberg. Det förefaller inte just som om han med sitt »sympatiska» och »vinnande» leende förmådde skingra den stämning av ovilja, som slår emot honom. Den anas i luften, den är en bacill, som smittar de nykomna och som ögonblickligen assimileras. Han hatas av Kejsaren, som anser honom vara den onde själv, men dock ibland, då han är på gott humör tillåter sig att muntert kåsera med honom. Mannen med napoleonshatten, vilken jag nu stöter samman med i matsalen och som varit artist, kallar honom för Fan.

Lille leende Lukas Goldberg är den, som vill dem alla ont, han är den, som har nyckeln till

friheten och som gör ett ondskefullt bruk av sin makt genom att aldrig sätta nyckeln i låset. Han hatas naturligtvis i olika grader, alltefter patientens sjukdomsstadium; konvalescenten, som har orden och sig själv mera i sin makt, nöjer sig med att beteckna honom som osympatisk, medan han hos den svårt sjuke genast framkallar en strömmande fors av de värsta ord och benämningar.

På kvällen har jag svårt att somna. De ansikten jag mött passera förbi min syn, deras sorgsna ögon betrakta mig, deras leenden äro tungsinta, grimasartade. Jag ser åter för mig den förödde konstnären, som vid fyrtio års ålder har veck och linjer i ansiktet som en gamling och vilkens mörka ögon ha det djupa, förtvivlade uttrycket av missräkning hos ett barn, som blivit bedraget på ett utlovat nöje.

De äro alla hjälplösa som barn och slå blint omkring sig utan att någonsin kunna träffa sina osynliga fiender. Inhysta i det röda tegelhusets barnkammare, som nu för dem gömmer på bestraffningar och skamvråar alldeles som barndomstidens, se de livet rinna förbi sina trötta ögon med allt hastigare fart.

De äro mina olyckskamrater, och jag håller redan av dem.

Nu har det varit tyst en lång stund inne hos Lilian. Kanske har hon somnat. Då far jag plötsligt förskräckt upp, ljuset slocknar i mitt rum på samma gång som ett förfärligt buller höres inifrån cellen. Jag rusar ut; i korridoren brinner ännu den elektriska lampan, och jag upptäcker i dess sken genom den öppnade dörren Lilian, som står upprätt i sin säng och slår med något, som ser ut som en knippa ormar. Den gamla indianen och jag hålla fast henne, tills hjälp kommer. Hon har lyckats draga ned hela den elektriska ledningen och har virat in sina händer i ett enda kaos av elektriska ledningstrådar. Jag darrar i alla lemmar av chocken, men håller fast henne stadigt, för att hon ej skall trassla in sig ytterligare och göra sig riktigt illa.

Efteråt sitter jag ute vid den öppna kakelugnen och stirrar in i flammorna, medan jag lyssnar till flickans förtvivlade ångestrop. Jag är dödstrött, sorgsen in i själen. Jag längtar efter en jordkula, ett svart och tyst hål, där jag kunde få glida ned och vila. Tanken på döden känns som en lisa, om döden betyder mörker och stillhet. Den där strålande himlen, varest vitklädda änglar slå på cymbaler och sjunga, medan Guds röst ibland ljuder som ett

tordönsbullen, har sällan förefallit mig så motbjudande som i den stunden. Det måste ha varit människornas benägenhet för lysande skådespel och scener, som inspirerat dem till tron på denna ljusblå och bullersamma lokal. Ack, jag vill tro, att själen i stället glider ut i ett svart vatten, som tyst strömmar vidare ut i evigheten och i vars mörker varken stjärnor eller himmel återspegla sig. Och när jag åter ligger i sängen, tycker jag mig se döden sitta vid sängkanten med korslagda ben och nedböjt huvud, tyst väntande, bidande sin tid. Och jag faller i sömn med en lugn visshet om att jag ej skall bli bortglömd eller förbigången, då det ögonblicket är inne.

XXXVII.

Då Lukas Goldberg på morgonen går rondan, framför han en hälsning till mig från min läkarvän.

— Han talade så gott om er, tillägger han.

Detta ger mig mycket att tänka på; jag ser för mig min vän, då han nämnde mitt namn. Så lustigt, han talade gott om mig! Kanske sade han, att jag var en snäll flicka eller något

i den stilen. Han måste själv varit nära att brista i skratt! Min ovilja mot honom är som bortblåst. Han tänker på mig, han talar om mig! Se, solen lyser ju, himlen är blå! Snart är jag åter hos honom. Jag går som i ett rus av glädje. En gång, när jag blir fri, skall jag tala om för honom, hur jag de dagarna längtade efter honom. Jag skall berätta för honom, hur stark en längtan kan bli, då den hålles bakom lås och bom, hur den hjälpte mig över nattens ångestfyllda timmar och hur jag somnade i hans famn, med hans namn på mina läppar. Han vet ingenting om detta, där han sysslar med sitt dagliga arbete. Jag tycker mig se honom, när han sitter vid det stora bordet i sitt arbetsrum och skriver eller när han öppnar dörren till väntrummet. Finns där ingen liten kvinna nu, som låtsar sig vara intresserad av bordets tidskrifter och böcker, under det hon väntar på att han skall slå upp dörren till sitt rum?

I dag kan ingen i världen muntra upp fru Camilla. Jag är inne hos henne, där hon ligger i det halvmörka rummet. Hon har feber, säger hon, men då jag känner på hennes puls, slår den helt lugnt. Men hon tror, att hon har feber, och det är egentligen lika illa, som om hon

hade det. När jag kommer ut därifrån, ber fröken Harden, den finska damen, att jag skall titta in till henne. I det lilla rummet råder en exemplarisk ordning, som passar väl ihop med hennes fläckfria grå blus och ordentligt skötta hår. Det ena vridbara fönstret står på glänt, och där skulle vara helt fridfullt, om man ej från ett rum bredvid hörde fru Karolina räkna ett, två, tre. Sedan Lilian kommit, har nämligen den lilla gumman flyttats till ett annat rum. Den finska damens sällskap är behagligt, det finns ingenting märkbart sjukligt i hennes väsen, som kan oroa eller störa, och vi prata, som om vi tillfälligtvis sammanförts ute i livet. Även hon har gjort långa resor i främmande länder, och hon älskar framför allt musik. Utan att själv utöva denna konst talar hon om den, som endast en sann musikkännare och musikälskare kan det. Hon har vistats här längre än jag och är nu så frisk, att hon någon gång får fara in på konserter i staden tillsammans med en sköterska. Det är för henne de stora glädjepunkterna i detta trista sjukhusliv. För övrigt är hon mycket försiktig i sina yttranden, då det gäller omgivningen. Och att hennes försiktighet inte är överdriven, förstår jag, då dörren utan före-

gående knackning plötsligt slås upp och Lukas Goldberg ett ögonblick tittar in. Han tycker ej om att patienterna tala vid varandra. Dylika förströelser äro icke för sådana som oss, och vem vet, vad vi kunde hitta på? Med förvåning märker jag den förändring fröken Hardens uttryck undergår, då doktorn visar sig. Det är, som om hon plötsligt krupit in i sitt skal. Allt det öppna, strålande i hennes väsen är utplånat. Hon ser plågad ut och ler bittert, då dörren åter stänges. Stämningen har med ens blivit tryckt och besvärad. Vi äro inte längre två bildade personer, som då de en stund träffas, fritt få tala om de ämnen, som livligast intressera dem: vi äro inlåsta i ett avskyvärt rött tegelfängelse, där fönstren ej kunna slås upp på vid gavel som i vanliga bostäder, och där fångvaktare och vaktorskor skramla med tunga nyckelknippor. Tigande betrakta vi varandra, och den ena söker att i den andras ögon utläsa hennes tankar.

Nu kommer ett av biträdena in med en bricka. Där stå koppar och choklad. För mig är detta en sannskyldig fest. Jag rör till chokladen och tar alldeles som i barndomen en tesked choklad och två teskedar strösocker och grädde. Jag tänker på barndomens dockkalas och födelse-

dagsfester och kan ej låta bli att alldeles som då jag var liten smaka ett par skedar av den blanka, bruna röran, innan det varma vattnet slås i. Fröken Harden skrattar med mig och bjuder på käk ur en burk, medan hon berättar om sina brorsbarn i Finland. Jag har plötsligt flyttats in i en atmosfär, där jag trivs och får vara mig själv, och med verklig saknad lämnar jag slutligen det lilla rummet, där jag tillbringat min första glada stund i Kejsarens hotell.

Jag sätter mig längst borta i korridoren på en stol, och korridorens dystra stämning meddelar sig genast till mig. På ömse sidor de stängda dörrarna med svarta nummer på vita porslinsplattor och längst bort fönstret med den tröstlöst slokande risiga hängväxten! Jag undrar inom mig, vilka som bo innanför de två andra dörrarna, kanske patienter, som vistats här i årtal och icke längre bry sig om att titta ut i korridoren för att se, om något nytt inträffat. Det finns icke många kvinnliga patienter, ty sjukhemmet är från början inrättat endast för manliga. De äro ett sextiotal och ha det också bättre ställt, eftersom den oroliga avdelningen hos dem hyses i en särskild våning.

Utanför den reglade dörren hör jag Kejsaren gå med avmätta steg; någon annan talar högt,

då och då avbruten av sitt eget skratt, som nästan hotar att kväva honom, och bortifrån vår korridor hörs Lilian skrikande banka på sin låsta dörr. Skall jag någonsin kunna glömma den röda, skumma korridoren med dess stängda numrerade dörrar, skall jag någonsin kunna glömma Kejsarens trötta fotsteg, den där andres fåniga skratt och Lilians ångestskrik? Jag visste inte, att jag satt och grät. När jag tar upp mot ansiktet, är det vått av tårar.

XXXVIII.

Pa är för första gången på besök hos mig, han sitter i den röda schaggsoffan i det rum, där patienterna få taga emot sina anförvanter. Han är sig lik, ståtlig, vacker och med sin gamla åtbörd stryker han alla fingrarna genom sitt yviga hår, medan han betraktar mig och anstränger sig att se glad ut. Jag har försökt att göra mig så lik den forna Tony som möjligt. Det är inte lätt att dölja, att håret rivits bort. Under en lång stund har jag prövat olika kamnings-sätt för att få det att se ut som förr. Det är mest fram det är avrivet, och jag har nu borstat fram håret bakifrån, så att det ligger

som en lugg i pannan över ögonbrynen. Jag tycker ändå, att det på något sätt kommer mig att se brottslig ut. Ansiktet har också magrat, och jag har fått ett veck vid munnen, som icke funnits där förut. Vi sitta tysta och se på varandra.

— Du är ensam nu, Pa, säger jag plötsligt och vänder bort ansiktet.

— Tony, Tony, du måste snart bli frisk och komma till mig igen, utbrister han med darrande röst.

Och så börja vi gå fram och tillbaka arm i arm, som vi brukade förr.

— Minns du, när jag var liten och brukade se saker och ting, som ni andra aldrig sågo? säger jag; ty jag hade på sista tiden ibland tänkt därpå.

— Den lille mannen i fruktträdet, svarar Pa, och ett vemodigt småleende far över hans ansikte.

— Ja, inte bara han, jag såg väsen i solstrålarna och i blommorna, jag kunde gå och tala långa stunder för mig själv, och vet du, när jag började skolan och kristendomsundervisningen, hände det aldrig en kväll, att jag somnade utan att först ha vänt mig till höger och sagt: »god natt, alla mina goda änglar» och därefter viskat ut till vänster: »gå din väg, du

stygg djävul». Och min fantasi var så livlig, att den utmålade både änglar och djävlar, som om jag verkligen såge dem framför mig.

Pa stannar.

— Det visste jag ej, säger han.

— Var det egentligen någon, som riktigt visste något om den där lilla rödhåriga flickan i det gamla huset vid slätten? Kanske min mor, vid vars fötter hon ständigt lekte, visste något? Min mor! Alltid har det gått mig som den där gången, då jag glädjestrålade kom rusande med ballongerna, som nyss förut lyst så praktfullt i solskenet, men som föllo ihop till en hög trasor på golvet, så fort jag ville räcka dem till *henne*. Alltid sedan, när mitt hjärta varit fyllt med vackra drömmar, ha de fallit till marken som trasor. Det är min mors ögon! Minns du den där tomma, frånvarande blicken, som såg på oss utan att ändå se oss?

— Jag minns.

— Den förföljde mig, den blicken. Den hindrade mig att vara som andra barn. Jag grubblade ständigt över hur jag skulle kunna göra för att få se hennes ögon lysa upp. Och när det inte lyckades, trodde jag, att det var något fel hos mig själv — att ett annat barn

kanske skulle lyckats — och det plågade mig. I stället blev det hennes ögon, som skulle släcka mina.

— Säg inte så, säger Pa.

— Jag tänker ibland, fortsätter jag, att det här började redan då jag satt vid min mors fötter och lekte. Samma stämningar, samma visioner, samma plötsliga anfall av dysterhet eller glädje komma över mig då som nu. Det är skuggan, Pa, skuggan, som du berättade om. Jag har hela tiden levat i den.

Pa stannar inte länge. Jag ser, hur han pinas. Han har hört nyckeln vridas om i låset, han känner sig väl också fången här. Jag förstår de på hans oroliga blick. Jag undrar inte på att han vill härifrån.

Så går han. Jag ser honom skymta i parken. Nu öppnas grinden för honom. Där ute är de frias värld. Och jag gråter med ansiktet tryckt mot rutan.

XXXIX.

Det är tidigt på julaftonens morgon. Jag ligger och stirrar ut i den grå gryningen och tänker på forna jular, då jag vaknade upp med ett ryck av glädje och kände doften av den höga

julgranen och hela luften tycktes fylld av hemligheter och lacklukt. Denna julaftonsmorgon är icke mycket lik de andra. Ingen julgåva instucken i strumpan, ingen skymt av den kvällen förut klädda julgranen. Lilian snyftar hjärtslitande på andra sidan väggen, och ute vid den slocknade brasan halvsover den gamla indianen. Jag sträcker ut armarna och viskar:

— God jul.

Kanske når hälsningen min vän, som säkert förberett en glad jul åt sin lilla dotter.

Korridoren är prydd med girlander av pappersblommor, och över de elektriska lamporna hänga fransar av rött silkespapper. Vid fönstret står verkligen en julgran och gör korridoren mörkare än vanligt. Dagen glider gnisslande framåt. När jag var liten, tyckte jag alltid, att julaftons förmiddag var den längsta på året. Kvällen, då julklappsutdelningen skulle ske, ville aldrig komma närmare. Men då var jag fylld av en förväntansfull glädje och skymtade en glad hemlighet i varje vrå.

På kvällen firas dock julaftonen även här. I salen står ett bord dukat med julgotter, och ur en stor bål ryker glöggen. En lång herre klädd i frack och med ett par smäktande sammetsögon

håller tal till Lukas Goldberg, som står vid bordets övre ända med sin fru och sina två barn, en medicine studerande och en söt flicka på tjugu år. Talet är icke mycket olikt många andra tal jag hört framföras vid festliga tillfällen, men människorna, som åhöra det, äro mycket olika de glada middagsätande gäster, som efter festtalens rad bruka lyfta glasen mot varandra. De stå runt bordet, och skenet från de tända grenljusen återspeglar sig i deras ögon: Kejsaren i sin blå kavajkostym och ett ironiskt småleende tillreds på läpparna, artisten, rufsig, med dystra, brinnande ögon, den pianospelande ynglingen, som småskrattar och mumlar, fru Camilla i eldröd silkeskofta, hon, som så många jular presiderat i sitt eget vackra hem, fröken Harden modigt leende mot detta skådespel, som förmodligen för henne som konvalescent bör synas ännu mer kväljande och upprörande; i dörrarna skymta andra ansikten, somliga leende, icke av glädje utan därför att de alltid bruka le, andra sorgsna och bittra. Jag ser i smyg på den unga flickan. Hon skall inte stanna kvar här. Om en stund är hon åter i sitt hem bland de sina. På natten kommer hon inte att vakna upp med bultande hjärta vid ljudet av en annans klagorop, och hon vet inte,

vad det vill säga att höra en dörr slå i lås bakom sig.

Herrn med sammetsögonen höjer glaset. Vi dricka alla skålen. För vad! För livsglädjen, för trevnaden i det röda tegelhuset, för de goda dagar som stunda och den härliga tid som flytt, för den leende Lukas Goldberg och hans familj? Ingen vet, vad skålen gäller och minst av alla vet förmodligen den sirlige talaren det själv. Men den varma glöggen rinner hett genom ådrorna, och under ett ögonblick sorlar det i salen, som om en massa glada människor verkligen vore församlade där.

Talaren kommer nu fram till mig, hans svarta sammetsögon fara leende över min person, och icke förrän några minuter gått, har jag fått klart för mig, att det är med en prins jag talar. Han blandar in termer från aritmetiken och geometrien i sina meningar, vilket gör det svårt att förstå honom och kommer mig att misstänka, att han varit ingenjör eller något dylikt.

— Vad tyckte ni om talet, min prinsessa?

Jag är genast intagen i den kungliga familjen.

— Det är ju nödvändigt, förstår väl hennes höghet, att diagonalen är 10,60 meter, om huset är 2×20 ?

Jag vet inte, om det är så alldeles nödvändigt, och tveksam om svaret betraktar jag den högtidsklädde prinsen och undrar helt flyktigt, vid vilken tidpunkt i hans liv fens trollspö berörde honom och förvandlade honom från en ung man med gott matematikhuvud till en prins av blodet. Han ser ut att själv vara nöjd med förvandlingen. Han håller huvudet högt, som balanserade han med en gyllene krona, och talar långsamt och förnämt.

Husmodern kommer nu fram till oss. Hon är ståtlig med vackert vågigt hår kring ett förtjusande ansikte, och hon gör les honneurs för sina gäster på ett sätt, så att vi, om ock blott för ett ögonblick, känna oss, som om vi blivit bjudna att fira julen på en trevlig lantegendom. Kejsaren utvecklar också för henne hela sin älskvärdhet, och han kan vara älskvärd, när han är på det humöret. I kväll är Kejsaren kejsare över ett lyckligt folk, och hovet är samlat omkring honom. En stund iakttar jag honom skarpt. Är det möjligt, att icke denne kvice, ironiske herre själv vet med sig, att hela hans kejsarrike är en fantasi, en feberdröm av en sjuk hjärna? Skulle han verkligen endast vara ett barn, som uppfört ett slott av bygglappar på barnkammargolvet och satt en

krona av styvt, förgyllt papper på huvudet och nu leker, att slottet är av marmor och kronan av guld och ädla stenar? Jag får det ej klart för mig. Det förefaller, som om somliga av dessa människor blott hade återtagit barndomens lekar. Men de leka dem icke sorglöst som förr, utan med svidande hjärtan, som om de berövats något de veta icke själva vad.

Lukas Goldberg sätter sig till pianot och ackompanjerar sonen, som spelar fiol. De spela vackert tillsammans, men luften är åter mättad av spänning, och jag väntar bara på att något av dessa överkänsliga lynnen plötsligt skall bryta löst. Och det dröjer ej heller länge, förrän en ung man, som hela tiden stått och skrattat för sig själv, plötsligt börjar svära och skrika. Han svär, fastän hans ögon ännu lysa av munterhet och föres bort lik en halsstarrig pojke, sparkande och skrattande. Men inne i mottagningsrummets röda schaggsoffa sitter artisten och talar högtidligt för sig själv. Det är i Berlin, den riktige, tyske kejsarens egen stad, som den stora händelsen skall inträffa. I åratal har han, artisten Erik Blondin, vilkens namn snart skall flyga över världen, varit sysselsatt med förarbetena, han har måst förödmjuka sig och han har skrivit brev till rikets alla kända män,

Var det inte rentav ett sådant litet brev, som förde honom rätt in i detta helvetiska hus? Men han har icke skytt något för att tjäna sin stora idé och upplysa andra om vilka tider som stunda. Och om han ej hade haft en sådan strålande visshet inom sig, att sanningen skulle segra, skulle han för länge sedan ha stupat på alla de svårigheter, som enfaldiga människor lagt i hans väg. Det tusenåriga riket är nära. Ha vi icke sett tecknen och undren, ha icke alla profetior uppfyllts? En profetia väntar ännu på sin uppfyllelse. En dag skall en man med utländskt tungomål på en vit häst rida fram under den vita marmorbågen i Berlin och upp till det kejsrerliga slottet. Och den mannen är artisten Erik Blondin, som förkunnar det tusenåriga rikets annalkande. Då han hunnit så långt i sina betraktelser, trasslar han in sig i beskrivningar över hur de olika flaggorna, som pryda den vita hästens man, och den flagga han själv håller i handen, se ut. Ännu har jag aldrig hört honom berätta, att han kommit fram till det kejsrerliga slottet, fastän jag ofta hört honom tala om intåget under Brandenburger Thor. Det är, som om hans tankar fångades i de fina gula, blå och vita silkestrådarna, varmed flaggorna äro broderade. Med konstnärens

glödande intresse för allt vackert talar han om färgsammansättningar och färg effekter, till dess alltsammans snurrar runt framför hans ögon och han med en trött och håglös åtbörd stryker sig över pannan och gör en grimas, då han åter finner sig sitta i den röda schaggssoffan och stirra på möblernas dystra cigarrbruna färg. Han, den snillrike, den mer än kloke, en verkliga furstars vederlike, får nöja sig med att inne från dårhussalen höra en sinnessjuk Kejsares och en galen Prins' befängda svada!

Fram och tillbaka i korridoren går den unge mannen, som brukar spela piano. Han mumlar och ler, medan fingrarna röra sig mekaniskt, och inne från fru Karolinas rum hörs den lilla gumman räkna ett, två, tre och därpå utstöta ett ljud, som låter, som om en hund skällde.

Det är julafton, den heliga aftonen, barnens afton. Nu tändes julgranen i stadens tusen hem, nu samlas alla kring julbordet, man delar ut julklappar, man dansar kring julgranen, och trötta av dans och mätta av sötsaker somna barnen med den roligaste julklappen i famnen.

Jag står vid korridorens fönster och blickar upp mot himlen, mot vars dunkelblå yta en och annan stjärna glimmar, och jag tänker, att

om himlen vore en jättespegel, som i sitt glas återgåve oss alla, som äro här, skulle vi skrämnda vända bort våra ansikten för att slippa se våra stackars förvridna drag och slunga stenar dit upp för att krossa spegelglaset!

XL.

Juldagsmorgon! Samma trista stämning! Snön, som fallit under natten och fläckvis brett ut sig under parkens träd, smälter så småningom till sörja av ett lätt snöblandat regn, som suddar ut alla konturer och gör luften mörk och disig. Redan tidigt på juldagens förmiddag hålles gudstjänst i den röda korridoren. En kristen präst med ett högtidligt ansikte har kommit från staden. Man har flyttat ut en liten orgel i korridoren, och den unge underläkaren slår sakta an några ackord. Så småningom samlas åhörarna. I en vilstol framme vid orgeln sitter gamle stendöve »Patron», insvept i en storrutig schal. Han brukar traska omkring i korridorerna, iförd en dräkt, som är så stor, att den hänger i veck och påsar omkring hans magra kropp, ty han har en panisk förskräckelse för allt, som på något sätt kan trycka och besvära

honom, och på fötterna har han låga tofflor uppskurna bak, för att hämlarna ej skola taga någon skada. När han nu vänder på huvudet, ser han ut som en sorgsen och våt hund, och betraktar ömsom underläkaren, ömsom prästen. Så slår han upp kragen och kryper ihop i sin filt, ty han lider också av den föreställningen, att det ständigt drar på honom från något håll. Och de andra? Skuggor, vanställda spökgestalter, som jag kommer att återse i nattens drömmar. Deras ansikten lysa vita i korridorens skymning. De fnissa, hosta och mumla. En lång yngling med ett blekt, fint ansikte sitter hop-sjunken i en stol och stirrar slött framför sig. Han tillhör en av landets förnämaste högadliga familjer. Han har växt upp i en stor syskonkrets på ett fideikommiss i Skåne, där jularna voro fester, som varade i veckotal, medan man for från den ena släktmiddagen till den andra på de präktiga slotten och herresätena. Sjukdomen, som fortplantats från släktled till släktled, har ingen förskoning: nu är unge greven på Kejsarens hotell. Dagarna ha förlorat sin festglans för honom, och hans blå ögon ha icke längre något uttryck vare sig av glädje eller förtvivlan. Sjuksköterskorna stå i närheten av sina patienter i svarta dräkter och vita

förkläden, och i dörren till salen skymta biträdena. Dörren är öppen till den yttre korridoren, där Kejsaren går fram och tillbaka med en vit bindel över pannan. Jag skulle gärna vilja taga hans arm och gå med honom. Kanske skulle även jag då få en plats i kejsarriket, men jag skulle i så fall be att få bo så långt borta som möjligt från det här residenset! När psalmen sjungits, seglar fru Camilla in i sin röda silkeskofta, åtföljd av sin sköterska, och tar plats på en av stolarna i första raden. Från fönstret faller dagern på hennes pudrade ansikte, och jag ser, att hon har gråtit.

Vad är det då för tröstens ord Jesu lärjunge med det högtidliga ansiktet har att säga gästerna i Kejsarens hotell? Det låter, som om han slog på en bastrumma: Bom! Bom! Bom! Blås då litet i trumpeterna också, bäste herr pastor, så att vi vakna upp! Kan pastorn säga mig, vilken nytta den unge greven eller herr Kejsaren eller den där fnissande bleke pojken kan ha av ert ihåliga trummande? Artisten ler, men det är därför att han just nu på sin vita häst rider in under triumfbågen i Berlin, och om den där unge mannens ögon plötsligt stråla till, så är det ej, emedan era ord givit honom någon som helst glädje, utan därför att han

lyssnar till en hel orkester, vilkens toner aldrig komma att nå era öron. Så där ja! »Amen!»

Det kom ej för tidigt. Mannen bredvid mig mumlar »fan», och jag ser, att fröken Harden är vit i ansiktet.

När vi efter gudstjänsten stå i salen, stiger en lång äldre herre in med en bok i handen. Han rättar nervöst på sin pincené, och med en sirlig gest, som skulle applåderats från första bänkraden på parkett, räcker han boken till värdinnan. Det är första gången jag ser baron von Sokrates, ehuru jag både innan jag kom hit till sjukhuset och under denna tid ofta hört talas om honom. Han bor med sin sköterska och en hushållerska ej långt från sjukhuset i en villa, och då och då ha tidningarna skrivit långa artiklar om hans krampaktiga försök att komma ifrån vännen Lukas Goldberg och om en annan lika känd, ehuru okollegial läkares ansträngningar för att få honom förklarad fullt normal. Hans stora kärlek är teatern. Han är en bildad och beläst man, och nu är han sysselsatt med att samla biografiska upplysningar om alla mera betydande skådespelerskor och skådespelare i hela Europa. Själv har han varit god vän med många, och nu skall detta teaterbiografiska lexikon bli hans livsverk. Han

är blåblek i ansiktet, som hade hela släktens dåliga, vattenblandade blod samlats hos honom, och hans händer darra nervöst. Men han är sirligheten och artigheten personifierade, och då han slutligen gör sin sorti för att gå och hälsa på sin suveräne vän Kejsaren, kysser han husmodern på handen och omfattar oss andra i en djup bugning.

Denna dag äro de friskare inbjudna på julfmiddag i matsalen. Ett långt bord står dukat med en bordlöpare av silkespapper, på vilken tomtar och julgrisar äro målade i glada färger, och grenljusen äro åter tända. Bredvid underläkaren sitter Patron och skakar på huvudet vid varje rätt, och det fordras en hel del övertalningsförmåga för att han skall äta, ty han är nästan säker på att någon lagt gift i hans mat. Bredvid fru Camilla sitter en manlig patient, en ung regementsläkare, och bredvid mig har jag fröken Harden. I övrigt bestå middagsgästerna av sjuksköterskor, och stämningen är ganska munter. Patron är den ende, som icke ler. Men misstänker man ett dödade gift i varje munsbit, kan ju detta ge en tillräckligt att fundera på.

För första gången på länge har jag en stark känsla av glädje. Jag har fått ett brev från min

läkarvän. Det ligger innanför blusen, och jag hör det styva papperet prassla svagt, när jag böjer mig fram. Ack, det är visst ej något kärleksbrev! Alla brev läsas, innan de lämnas fram till patienten, och min vän vet naturligtvis om den saken. Han skriver korrekt och vänligt, ett brev som en läkare mycket väl kunnat skriva, utan att det på något sätt behöver väcka misstankar. Men på slutet har han tillagt något brådskande med litet sneda bokstäver, som om han varit rädd att skriva ned orden, men ändå gjort det, driven av en inre makt; han skriver, att jag snart åter måste bli frisk: »ty livet har dock så mycket att bjuda på, att det trots allt är värt att levas». Bakom orden känner jag hans längtan slå emot mig. Snart är det slut med vintern. Våren kommer, solen kommer, — och »livet är trots allt värt att levas». Jag måste skynda mig att åter bli en smula lik den flicka han älskade.

Vi resa oss från bordet. I herrummet går Kejsaren, nu utan bindel om pannan. Men hans ögon se trötta ut. Han frågar mig, om jag tror, att man har tapetserare i himlen. Jag rycker till. Är han allvarlig? Visst är han allvarlig. Han har hela förmiddagen grubblat över det där spörsmålet. Den religiösa stämning trum-

slagarprästen fört med sig har utlöst sig i ändlösa funderingar över himlens innevånare. En gång var en tapetserare uppe i Kejsarens rum för att laga något, och Kejsaren frågade honom då, om han trodde det fanns tapetserare i himlen också.

— Varför icke? Tror ni då ej, att det också där kan behövas reparationer? Och vart skola eljes de hyggliga tapetserarna taga vägen?

De trötta ögonen se på mig, och jag grips av medlidande med denne man, vilkens tankar plötsligt komma i oordning och dunka i huvudet på honom. För att leda hans tankar från tapetserarna börjar jag göra frågor om utlandet. Vi ha en gemensam bekant i diplomatiska kåren, och han börjar tala om honom och deras sammanträffande i Paris, till dess jag ser, att de himmelska tapetserarna äro bortglömda. Kejsaren har ett utomordentligt minne. Historia är hans älsklingsämne, och han briljerar med årtal och namn. Där klickar icke »förståndet». Om jag såge hans hjärna utbredd framför mig som ett nät järnvägs-linjer, på vilka tankarna löpte fram, skulle jag kanske kunna visa på ett ställe, där linjerna ligga kastade huller om buller och trasslat in sig. Just här måste en katastrof ha inträffat.

De övriga linjerna äro stålglänsande och pole-
rade, och där glida tankarna fram oljat och
lätt, men någon gång måste de förbi det där
stället för olyckshändelsen, och då kastas de
åter ur spåret och det tar tid, innan de kunna
löpa vidare.

Den unge regementsläkaren är glad och för-
söker även liva upp fru Camilla. För några
veckor sedan såg jag honom sitta i herrarnas
korridor i en länstol och timme efter timme
stirra ut i parken med dystra ögon. Fru Ca-
milla, som genom sina privatsköterskor får reda
på allt, säger, att han haft delirium tremens.
Nu tycks han emellertid återställd och leds som
en skolpojke över att behöva vara kvar på
sjukhemmet. Det måste vara tröslöst tråkigt
för en ung man som han, som är van vid
livet i mässen och bland kamraterna att dag
efter dag gå fram och tillbaka i den långa
korridoren eller under parkens kala träd, att
varje måltid få den svarta matbrickan framsatt
åt sig i sitt lilla röda bås och lyssna till gran-
narnas mummel och glädjelösa skratt. Och så
är han ju också läkare och kan ha en aning
om vad kollegernas visdom är värd — och vet,
ur vilka böcker de förvärvat den.

Aftonen förgår. Alla äro trötta efter gårdagen

och försjunka lätt i sina egna funderingar, och jag är glad, när kvällsbrickorna komma och vi skiljas åt.

Den aftonen somnar jag med min älskades brev under huvudkudden. Jag viskar ett trött god natt och vaggas in i hans famn för att vakna ensam i det stora kalla rummet vid ljudet av Lilians klagoskrik.

XLI.

En av juldagarna reser fru Camilla till ett konvalescenthem. Hon gråter, då hon säger adjö till oss alla, och även jag är ledsen, ty jag kommer att sakna stunderna inne i hennes rum. Jag får nu flytta in på andra avdelningen. Ett litet rött bås närmast salen blir mitt rum. Här är en oerhörd värme, och värmeledningen kan ej regleras ordentligt. Det lilla vridfönstret, som öppnas högst upp, släpper ej heller in tillräckligt med luft, för att det skall kunna bli friskt i rummet. Ett bord, en kommod, en schäslong, ett par stolar, en säng och ett högt, väggfast klädskaåp, se där möbleringen. Men jag hör ej längre Lilian raspa mot väggen, och på natten ljuda hennes skrik ganska av-

lågset, eftersom mitt rum ligger längst bort från hennes avdelning. Denna förflyttning är ett steg mot friheten, och jag anser inom mig, att det är min läkarvåns brev, som gjort mig bättre.

När jag senare på dagen går förbi mitt gamla rum, upptäcker jag, att det kommit nya patienter. En dam mellan trettio och fyrtio år sitter i sin säng och stirrar framför sig med stora, sorgsna ögon. Det svarta håret faller i vild oordning omkring henne, och händerna äro krampaktigt hopknäppta. Icke långt ifrån henne ligger en annan patient, som flyttats från ett av rummen i röda korridoren. Jag ser skynten av ett blekt förstelnat ansikte. En tung hårfläta tycks draga huvudet bakåt, och de marmorvita, smala händerna ligga orörliga på täcket.

»Det är alltså en av de där patienterna, vilkas dörrar jag aldrig såg öppnade», tänker jag och skyndar förbi rummet.

Nyårsdagen! Kejsaren säger, att nu börjar hans sextonde år på stället. Från salen hör jag den unge mannen spela piano, rasande, vilt. Spelet irriterar mig. Jag kan inte sitta stilla. Jag går fram och tillbaka, fram och tillbaka i det lilla trånga rummet. Ett par gånger kastar

jag en blick upp mot det höga klädskåpet. Om jag stege upp på sängkanten, kunde jag kanske klänga mig upp på skåpet, som nästan når till taket, och sedan handlöst kasta mig ned. Tanken växer i huvudet på mig. Jag vågar ej se på skåpet, och alltjämt hamras marscher och sonater fram på pianot. Middagsbrickan kommer. En gaffel har glömts. Det gör mig plötsligt rasande. Såå, man behandlar mig hur som helst! Man hånar mig, man tror, att jag äter med kniv. Jag får gaffeln, men nu kan jag inte äta. Tanken på skåpet vill taga herraväldet över mig, och för att söka glömma detta skåp börjar jag tala halvhögt. Jag låtsar, att jag har en vän bredvid mig, och vi resonera om Love Almqvists »Jaktlott». Orden komma lätt, jag parerar inbillade repliker och säger en hel del förståndiga saker och ibland, som jag själv tycker, lustiga, vilka jag högljutt skrattar åt. Översköterskan för manliga avdelningen kommer in; den andra är ledig. Hon är lång och smärt med ett fint, allvarligt ansikte. Ögonen äro sällsynt klara och ha ett ömt uttryck. Jag talar ej om skåpet, men framlägger en hel del litteraturhistoriska synpunkter, medan jag ser på hennes klara ögon, som plötsligt tåras.

— Ack, utropar jag, ni tycker synd om gamla

Love, som slutade så illa! Har syster då sett ett enda exempel på att en genialisk människa kan vara lycklig? Man får inte allt. Lyckliga äro endast de dumma. Kan man hjälpa, att man blivit satt till världen? Bad *han* om det, har *jag* bett om det? Är det inte oförsvarligt, att omge oss med gåtor och ej skapa oss tillräckligt kloka, för att vi skola kunna lösa dem — men dock göra oss så förståndiga, att vi ha vett att fråga »varför»?

Jag hoppar från ämne till ämne med en förbittring, som har sin grund i att jag ej kan komma ifrån tanken på skåpet. Men det vet ej syster. Hon kallar på underläkaren. Underläkaren ställer sig med ryggen åt det olycksaliga skåpet, och ett ögonblick far det igenom mitt huvud, att den där unge mannen skulle passa mycket bättre att anförä en kotiljong eller styra en isjakt än att stå inne i det här lilla kvava rummet och höra mig tala om Love Almqvist. Och dock är jag säker på att den där underläkaren är både i vanlig mening klok och har en god vilja. Men han kan ej gissa, att det är skåpet jag är rädd för, och det förargar mig. Han är ingen läkare! Just när han går, tar jag ett äpple och kastar efter honom. Han vänder sig blixtnabbt, och äpplet rullar

utmed korridoren och stannar i en vrå. I och med detta har jag mistat herraväldet över mig själv. I en vas på bordet står en blå hyacint. Jag rycker hyacinten ur glaset och börjar plocka sönder den. Blombladen kastar jag i vattnet. När hela ytan är fylld av små blå blommor, doppar jag ned dem under vattenytan. De äro små barn. Små barn skola dränkas som kattungar och kastas i vattnet som blomblad. Ingen — ingen får leva! De få inte växa upp till stora människor, då bli de lika olyckliga som jag. Och jag ropar högt av förtvivlan. Det har nu blivit sent, och man ber mig ej störa. Det gör mycket litet intryck på mig. För min inre syn står plötsligt det gröna rummet, där den svarthåriga kvinnan sitter och stirrar framför sig med förtvivlade ögon. Jag vet, att jag kommer dit ändå! Och för att påskynda förflyttningen sparkar jag på dörren. Jag föres ut på oroliga avdelningen, och i korridoren möter jag ett par biträden, vilka bära den kvinna jag på förmiddagen såg ligga orörlig på sina armar. Det förefaller mig, som om de endast släpade en hög benknotor mellan sig, så mager är hon, men benknotorna jämra sig och kvida. När jag väl kommit in i rummet, där den förtvivlade kvinnan fortfarande sitter upprätt i sängen, ligger

jag stilla. Jag vill inte störa henne, jag vill vara så tyst som möjligt. Men oron smyger sig åter över mig. Den börjar som en krampaktig smärta i hjärtat, benen domna, domningen sprider sig genom hela kroppen. Ack, jag borde känna till dessa symtom nu, de borde ej skrämma mig längre; men de åtföljas av en svart ångest, och jag har en förnimmelse av att jag håller på att drunkna. Och jag ropar förtvivlat. Varför kommer ingen till hjälp? Varför hjälper mig ingen? Den svarthåriga stirrar endast framför sig med sina besynnerliga ögon, som levde hon i ett skräckland, och hennes ögon hypnotisera även mig till att se syner.

Å, rädde sig undan den som kan! Golvet är förvandlat till ett träsk, varur tusentals ormar slingra sig upp. Deras huvuden höja sig, de klivna tungorna sträckas ut, gifttänderna blänka! En huggorm slingrar sig fram till min bädd, och jag tycker mig se ett par ondskefulla ögon glimma. I nästa sekund äro ormarna över mig! Jag slår ifrån mig med händerna, jag griper dem i struparna och slänger dem ut från sängen. Hela tiden talar jag högt och flämtande.

— Där, se, de komma över mig! De bita mig, de kväva mig. Se! Se!

Och mellan ormarnas glänsande, slingrande

kroppar skymtar jag hela tiden den tysta kvinnan, som stirrar på golvet med ögon vidgade av skräck.

Någon ger mig en kudde, som tycks ha hamnat på golvet, en sval hand stryker över min panna. Det är syster.

— Såg syster dem? frågar jag, ännu andlös.

Och medan jag blickar in i hennes vänliga ögon, förvandlas träsket åter till golv, och jag hör, hur ormarna rasslande ringla bort.

— Får jag träffa underläkaren ensam, när han kommer?

Lugnad över löftet, lägger jag mig åter till rätta efter att först ha känt efter att min läkarväsns brev ligger kvar där jag stoppat det, när jag kom in. Underläkaren kommer, och sköterskan står kvar i dörren i stället för att gå in, som hon eljes brukar.

— Vad ville ni mig?

Jag räcker honom brevet, som han själv lämnade mig för några dagar sedan.

— Tag det, säger jag. Jag kan inte ha det längre!

Jag ser hans ögon glänsa till litet, som om han hade lust att skratta, och jag gömmer mitt huvud i kudden och gråter bitterligen.

XLII.

Dagen därpå vaknar jag tidigt med en känsla av att jag förlorat något. Det är inte bara brevet, visst icke bara brevet, utan något oändligt mycket dyrbarare, något som gav mig styrka att leva igenom de grå dagarna och som göt ett skimmer över nattens vakna timmar. Jag vet icke, varför det är borta eller hur det har gått till, men det har lämnat mig orolig och bitter. Varför är jag här? Vem förde mig hit? Det var min läkarvän. Och för första gången reser sig något liknande en anklagelse mot honom inom mig. Ett växande tvivel suger till sig alla andra tankar. Kanske voro dock de där kärlekstimmarna skadliga för mig i det hysteriska tillstånd, vari jag redan då befann mig? Kanske gjorde de min sjukdom värre, kanske — tanken biter till i mig — hade jag aldrig blivit så sjuk, att jag måst föras hit, om jag vårdats på ett förståndigt sätt? Jag skjuter visst inte all skulden på honom, då jag kommit till denna punkt i min tankegång, jag har alltför klar blick för hurudan jag själv var den tiden; men han var dock min läkare, och helt säkert

gjorde han mig sämre i stället för bättre, och kanske hade jag aldrig — — —! Tankarna gå runt i hjärnan på mig. Och med ens vet jag, vad jag förlorat: min tro på honom. Jag söker att få igen den. Jag skyndar mig att i minnet återkalla hans goda sidor, och jag tänker på hans blick, hans röst; men det, som förut rörde mig på ett sällsamt sätt, lämnar mig nu kall och förbittrad. Icke kan denna förvandling i min sinnesstämning ha skett på en natt, den måste ha förberetts i veckor i mitt undermedvetna jag. Men i och med det att jag förlorat min tro på honom, förefaller mig också det röda tegelfängelset outhärdligt.

Ack, min vän, kom tillbaka till mig! Låt mig åter se dina ögon, låt mig känna dina smekningar och rysa av sällhet vid dina kyssar! Han är här, han böjer sig över mig, han trycker sina heta läppar mellan mina bröst, och jag slår till honom och slingrar mig undan hans grepp.

Så öppnar jag ögonen. Den svarthåriga kvinnan ser sorgset på mig. Man har satt fram matbrickan för henne, men hon kan icke äta. Jag stiger upp och sätter mig bredvid henne, och så småningom får jag henne att svälja ett par munsbilar av det grova brödet, på vilket ett

par lysande röda korvbitar ligga. Under tiden ser jag uppmärksamt på henne. Hon har ett markerat, mörkt ansikte med djupt liggande ögon och en framskjutande djärv haka. När hon är uppe och klädd, är hon helt säkert en ståtlig kvinna. Nu sitter hon hopsjunken, och den förtvivlan ögonen uttrycka meddelar sig åt hela hennes gestalt. Då skriker Lilian. Ett högt nödrop. Ännu ett! Jag märker, hur kvinnan rycker till, hon gömmer ansiktet i händerna och vaggas av och an med kroppen. Den som ej känner till förhållandena skulle kunna tro, att man hade en tortyrkammare där inne. Kanske är det även så. Men tumskrubarna och steglet och hjulet äro ju framför allt en sjuk människas förvridna tankar och fantasier, som låta henne lida helvetiska kval.

Dörren öppnas, och ett par av biträdena komma in med en säng till. Således ännu en patient! Rummet är icke större än en ordinarie sängkammare, och att tänka på att placera tre sjuka i detta rum är verkligen oförlåtligt. Patienten, som kommer strax efteråt, är en liten dalkulla. Då jag ser hennes äppelröda runda kinder och stora barnögon, tycker jag mig åter stå på kyrkbacken i Rättvik med ett hav av ungefär likadana friska barnansikten framför

mig under toppmössor och röda band och bollar. Är då världen alldeles upp- och nedvänd, eftersom ett av Dalarnas egna barn hamnat på »Kejsarens hotell»? Hon är icke alls sjuk, säger hon skrattande. Och där hon går omkring i kort grå vadmalskjol och mörkblå sammetsblus med spetskrage, fästad med en av dessa ohyggliga fantasibroscher, som numera säljas i Dalarna och som landets döttrar hellre använda än de vackra smycken, som höra till deras dräkt, ser hon verkligen så frisk ut, att man skulle ha lust att tro henne på hennes ord. Hon heter fru Kristin Johansson, men ingen får kalla henne för annat än Kristin. Hon gör en grimas åt sängen och blir ett ögonblick tankfull, då Lilians skrik tränger in i rummet.

— O, utbrister hon, vi äro alla bröder och systrar, låt mig gå och hjälpa min stackars broder där inne.

Och från den stunden inbillar hon sig, att inne i det andra rummet hålles hennes älskade fången. Det är en hjälpsam liten kvinna, Kristin. Hon tycks ha en föreställning om att hon kommit hit för att göra oss andra friska. Hon går fram till den dystra kvinnan, tar hennes hand och säger med klingande röst:

— Stig upp!

Förmodligen erinrar hon sig Jesu ord till den lama: Stig upp, tag din säng . . . Men kvinnan rör sig icke, och Kristin betraktar henne undrande. Ack, lilla dalkulla från det vackra landet, där flickorna och gossarna förr gingo till dans de ljusa sommarnätterna i sina färgrika dräkter och där vävstolen och spinnrocken ännu trampas av moror i veckrika kjolar och lysande bröststycken, varför är du ej längre bland de dina? Hon tittar upp, och ett ögonblick mötas våra ögon. Hon har samma lysande extatiska blick, som jag första gången såg hos Lilian och sedan observerat hos så många andra. Den passar illa tillsammans med hennes äppelröda kinder och glada fysionomi i övrigt, och den gör henne till en av oss lika säkert, som om någon bränt in ett flammande rött eldsärke i hennes panna för att skilja henne från de andra.

Och väl kommen i säng, börjar hon prata. Hon är glad och livad och stämmer nu upp en av dessa frälsningssånger, som ha ett trettio-tal verser och en den vemodigaste melodi. När hon kommit till nionde eller tionde versen, brister jag i gråt av trötthet. Lilian skriker och hamrar på sin dörr, den lilla dalkullan sjunger

utan uppehåll, och den svarthåriga kvinnan stirrar tyst och förtvivlad framför sig in i det skräckrike, vars syner ingenting utifrån tycks kunna störa eller skingra. Kvällsbrickan kommer och med den medicinen. Kristin har aldrig tagit pulver. Man försöker locka henne till det. Men man lurar inte en av dalfolket! Med hårdnackad envishet skakar hon på huvudet, och hennes ögon äro runda som klot. Usch! Hon vill inte ha det där lilla vita pulvret i skeden. Det smakar helt säkert illa. Man försöker då tvinga i henne det. Hon sparkar och gallskriker, och plötsligt förvånar hon oss alla genom att ta ut sin lösgom, vilken jag nyss förut beundrat såsom varande en ovanligt jämn tandrad, och slänga den utåt golvet. Men hon är rädd om de dyrbara tänderna, och i sin långa vita skjorta kryper hon själv utåt golvet efter skatten. Underläkaren stiger nu in, och hon säger »du» till honom och ler upp mot honom med sitt lustiga barnansikte. Hon tycker tydligen om honom, och under nattens lopp hör jag, hur hon ibland förblandar honom med den man, som hon tycks vara förälskad i. Och under de långa timmarna, under vilka jag ligger vaken och lyssnar till hennes oavbrutna prat, får jag

snart en ganska klar bild av lilla Kristin och hennes omgivning.

Där är den röda stugan med vita knutar, som skymtar i en dunge av ljusgröna hängbjörkar. Där är det stora köket med bjälktak och öppen spis och en hårt tickande dalkarlsklocka, på vilken årtalet står målat inom en slinga av rosor och blad. Från hyllorna blänka koppar-kastrullerna, och vid fönstret står det stora fällbordet, som tjänar till matbord. På ena långväggen är fällbänken placerad, bred och rymlig med täcken i alla färger, och mittemot stå ett par stolar, som far själv snidat. Innanför är förmaket, dit ingen någonsin går in, om inte det kommer storfrämmande. På väggarna hänga förstorade porträtt av Kristin och hennes man som brud och brudgum, och tavlorna äro överlagda med tunt, gult tyg för att skydda mot flugorna. Men det är knappast någon fara för att flugorna skola komma hit, ty fönstren öppnas aldrig. Rummet verkar mer likkammare än förmak. På det runda bordet ligger en vit virkad duk, och mittpå står en kvast torkade blommor och friska, gröna strån, bland vilka en lång påfågelsfjäder prålar med granna färger. En röd soffa, som man sjunker ned alltför djupt i, en gungstol och ett par stoppade stolar. Och

så byrån, där gipsfigurer och porslinsvaser trängas om utrymmet tillsammans med porträtten av släkt och bekanta. På väggen ovanför hänger gitarren i rött band. Kristin blir helt varm och ivrig, då hon beskriver allt detta. Jag ler för mig själv och känner mig en smula avundsjuk över denna idyll i björkbacken. Men Kristin berättar vidare, och jag börjar förstå, att ej ens den gamla dalkarlsklockans högljudda tickande och bullrande klockslag kunna förjaga den vantrevnad, som uppstått i stugan. Nu blir den lilla dalkullan lyrisk. Hon för mig i fantasien till en trollsskog, där allt är tyst och underbart. Löven prassla icke, vinden susar icke, man sjunker ned i den mjuka mossan, och luften är tung av doften från linnea och pyrola. Och här kommer sagoprinsen henne till mötes. Han är högväxt och stark och mörk i ögonen, och han är bara tjugu år. Tänk! Tjugu år! Johannes, mannen, är över trettio med rödaktigt hår och röd näsa. Denna lakoniska beskrivning på Johannes förefaller mig beteckna, hur högt den andre är älskad. Johannes dansar icke, spelar icke dragspel, han är bara en hygglig karl. Och den andre! Han dansar bättre än alla i byn, och han spelar dragspel för Kristin, så att hennes hjärta smälter. De

vandra i trollskogen tillsammans en afton, då solen brinner röd vid horisonten, och han kysser henne — en himmelsk kyss. Vid nämandet av himlen dras Kristins rörliga tankar i ett nu från trollskogen och till de saligas nejder. Och här möter mig hos denna lilla dalaflicka en naiv blandning av erotik och religion: en icke ovanlig kombination, men som i hennes själ samlats till en blomsterbukett ganska lik den, som står på bordet i hennes förmak — en klunga torkade blommor blandade med saftliga gröna strån och i mitten en lysande påfågelsfjäder. Och i hennes förnumstiga röst hör jag ekot av kolportörernas svada och den nyfrälsta församlingens jublande sånger om Kristi blod, korset och saligheten. Med glatt mod stämmer hon upp en av deras jublande halelujasånger. Men plötsligt tystnar hon. Var är gitarren med det röda sidenbandet? Hennes ögon fara sökande över rummet, och med en av sina snabba åtbörder böjer hon sig ned och lyfter upp sitt lilla vita nattkärl. Och med detta i famnen fortsätter hon sin sång, medan hon då och då slår på kärlet, som om det vore ett musikinstrument. Håret faller mjukt kring de runda röda kinderna, och ögonen stråla. Den gamla indianen försöker tysta henne, men är

alltför road för att kunna lägga in någon kraft i sina förmaningar. Och Gud Fader där uppe i sin himmel ler måhända själv, då sången når honom, och han blickar ned på den lilla dal-kullan, som sjunger hans lov, ackompanjerande sig på den löjliga porslinspjäsen.

XLIII.

På morgonen kommer Stina in med en stol, på vilken står ett handfat med vatten, och i detta tvätta vi oss nu i tur och ordning. Den grå dagern silar in genom fönstren och kastar ett sorgset skimmer över de ouppbäddade sängarna och den ynkliga tvättställningen. Likt fångar föras vi fram en och en, och generade söka vi undvika varandras blickar.

Jag ser ut genom fönstret och bort mot den låsta grinden. Marken är vit av snö, men hjulspåren, som föra till grinden, lysa svarta. En ekorre kilar upp i ett träd, och jag skymtar hans lilla lustiga huvud mellan grenarna. Med en suck återvänder jag till sängen. Jag ligger och tänker på de svarta hjulspåren, som leda ned till grinden och vidare ut till friheten. Medan jag ännu ägde den, visste jag ingenting om vad

rihet var. Jag kände inte någon tacksamhet för att jag själv kunde låsa upp min dörr eller över att jag kunde få somna in i ett mörkt rum, utan att någon bevakade mig. Och åter anklagar jag min läkarvän. Jag tänker på honom med bitterhet. Han är fri, han har sitt arbete, sin hustru, sina vänner, och jag borrar ned huvudet i kudden, rädd att Kristin skall upptäcka, att jag gråter, och följaktligen känna sig föranlåten att åter stämma upp en sång för att trösta mig.

Längre fram på dagen får Kristin besök. Man ställer en skärm framför min säng, men jag ser ändå Johannes, då han stiger in i rummet och ett ögonblick tvekande stannar på tröskeln. Han är lång och ser tafatt ut i sina svarta helgdagskläder. Håret är verkligen rött och även näsan, och ögonen ha ett så förläget och sorgset uttryck. Efter honom kommer svägerskan i vit sammetshatt med plymer, stadsdamen, som försöker dölja, att hon varit bondflicka. Det blir ett uppträde. Med ett skrik rusar Kristin upp och kastar sig under sängen. Sköterskan drar fram henne, och då skjuter hon åt sidan min skärm och vill upp i min säng. Sedan kastar hon sig övergiven och snyftande om halsen på Johannes, som står

där helt förvirrad och varsamt lägger båda sina röda händer om hennes midja. Äntligen får man henne i säng. Stora tårar rinna utför hennes kinder, och hon berättar i en ström av ord om vilket förfärligt ställe man fört henne till. Hon berättar om Lilians skrik, om den svarthåriga kvinnan, som tycks vara stum, och om att jag gråter. Johannes kastar en förlägen blick på mig, och jag kan ej låta bli att le mot honom, ty han ser ut, som om han önskade sig till vilket ställe som helst utom detta rum, där tre hysteriska kvinnor betrakta honom och hans svarta helgdagskostym. Mitt under allt detta stiger plötsligt den dystra kvinnan upp och uträttar ett trängande behov. Johannes vet inte, åt vilket håll han skall se, men denna fru, vilkens hela utseende tyder på att hon är en bildad dam, tycks ha mistat all blygsamhetskänsla. Hon blickar endast omkring sig med sina stora sorgsna ögon, och då hon åter stiger upp i sängen, skymtar en fin rasvad.

Kristin fortsätter att prata och snyfta. Hon breder ut sin näsduk och ropar, att det är hennes oskuld. Hon söker rentvå sig från en förmodligen inbillad synd, och Johannes tröstar henne på sjungande dalmål. Men det är omöj-

ligt att trösta Kristin. Varje gång den helgdagsklädde Johannes slutat att tala utbreder hon den ingalunda snövita näsduken och pekar förebrående och vädjande på detta, till synes tvivelaktiga, vittnesmål om hennes oskuld. Men när Johannes och svägerskan gått, sjunger hon en psalm och somnar plötsligt in som ett gott barn.

XLIV.

Jag är åter flyttad in i min gröna lilla cell. Den leende Lukas Goldberg har beslutat förändringen, och man skall försöka ha Lilian i det andra rummet. Jag är honom tacksam därför, ty den lilla dalkullans sånger ha under flera dagar och nätter hindrat all sömn. Under nätterna har jag tänkt ut en plan. Det är en plan, som en smula förvånar mig själv, dels därför, att den är så enkel, dels därför att jag, innan jag blivit hyresgäst i Kejsarens hotell, aldrig skulle funderat ut något sådant. Jag skall berätta om mitt förhållande till min läkarvän för Lukas Goldberg. Jag är säker på att får han bara veta, att jag blivit så sjuk till följd av min läkares oförstånd, kommer han att inse, att jag ej längre behöver hållas fången och att

jag endast behöver lugn för att åter bli frisk. Äntligen tror jag mig ha funnit nyckeln till friheten. Även om jag skulle göra någon annan ont, betyder dock min frihet mera! De svarta hjulspåren, som löpa bort mot grinden, gå ej ur mina tankar. Jag skall bli fri, jag vill bli fri! Ingenting får stå hindrande i vägen därför. Under denna tid har jag kommit att avsky min läkarvän, som jag likväl ännu i mina tankar kallar honom.

Överläkaren stiger in, hans bistra min gör mig tveksam. Men åter ser jag för mig de svarta hjulspåren, som leda bort till grinden och ut till friheten, och jag börjar berätta, då och då fuktande läpparna, som kännas fruktansvärt torra. Doktor Goldberg skjuter ut underläppen och betraktar mig skarpt. Han frågar mig, om jag verkligen menar, att jag hade ett förhållande med min läkare. Ett ögonblick är jag tyst. Hans ord ställde sakerna i skarp dager. Vi ha ej något vidlyftigt svenskt ordförråd, då det är fråga om erotik. Ej ens ordet erotik är svenskt. Antingen har man ett förhållande eller ingenting alls. Nyanserna, halvheterna finns det inga namn för. Jag kan ej berätta om avbrutna smekningar, om händers trevande, om alla de raffinerade njutningar, som en erfaren man för-

står att bereda sig själv och sin älskade, utan att låta det hela utmynna i en påtaglig handling, vilken efteråt kan bevisas ha försiggått. Jag kan icke berätta det. Och när jag så försöker förklara, hör jag själv, hur underlig, hur rent otrolig historien låter. Visserligen talar jag samvetsgrant om min egen del i det skedda, min uppflammande kärlek till honom, och om hur jag slog armarna om hans hals efter första morfininjektionen. Men ingenting kan dock ursäkta att en läkare haft ett förhållande med sin patient.

— Begriper ni, att det ni sagt är en anklagelse? säger doktor Goldberg slutligen.

— Ja, svarar jag häftigt.

Jag möter hans blick, men kan ej utläsa något ur den. Så går han. Men på natten förstår jag plötsligt, att han inte tror mig. Här är jag en fånge, som har mistat medborgerligt förtroende. Vad jag än kan säga i denna sak kommer endast att anses som ett sjukdomsbevis. Fastän jag inser min maktlöshet, grips jag av ett häftigt begär att få rätt. Man måste tro mig, och fattar man väl allt, kommer jag att återfå friheten. Något hårt och hätskt, som icke tillhör min egentliga natur, stiger upp inom mig. Jag kastar mig av och an i sängen, oroad

av mina tankar, till dess jag slutligen faller i sömn. Jag vaknar upp av att något mjukt och varmt hoppar upp på mig och slår armarna om min hals. Jag hör utropet: »O, min olycklige broder!» och känner ett par varma, lena läppar tryckas mot min mun.

Det är Kristin, som då den gamla indianen ett ögonblick öppnat dörren, sprungit in. Sömn-drucken stirrar jag på flickan i den vita nattskjortan och låter de tillskyndande leda bort henne. Och uppskrämd som man blir, då man häftigt väcks, ligger jag sedan och väntar på att den nya dagen skall begynna.

Dagen kommer, och jag flyttas nu in på andra avdelningen. Det höga väggskåpet skrämmer mig inte längre, och jag gör ett besök hos fröken Harden, som nu hoppas på att snart bli fri. Då mister jag också henne, men jag glädjes ändå för hennes skull.

I dag snöar det litet, och jag sitter i motagningsrummet och ser ut genom fönstret. Jag söker följa en enda flinga bland de tusen med ögonen, men yr i huvudet vänder jag mig in mot rummet. En vecka har jag nu varit på den lugna avdelningen, ett par gånger har jag frågat Lukas Goldberg, om han har tänkt på vad jag har berättat, men han har endast svarat

i obestämda ordalag. Dagarna äro sig alla lika. Tröstlösa, grå, och den dystra korridoren tycks meddela något av sin dysterhet till de små röda båsen omkring den. Mittemot mig, där jag sitter, hänger en stor väggspegel i tung ram. Jag ser in i den, och jag känner ej igen mitt eget ansikte. Det är en främmandes ögon, som blicka mot mig ur glaset, och jag fattas av häftig förskräckelse. Jag vill slå sönder spegeln, jag avskyr den, liksom vore den något levande, som kunde göra mig illa. Ett ögonblick tvekar jag. Jag vet, att jag ej borde slå sönder den stora spegeln, kanske vore det bättre, att jag ryckte loss ett av bordsbenen. Min hand sluter sig krampaktigt kring bordsbenet, men i nästa sekund tar jag den tunga adresskalendern och slungar den rakt in i glaset. Skärvorna dansa utåt golvet, det låter, som när man trampar sönder isen i rännstenen, och ett ögonblick känner jag samma glädje, som då jag som barn brukade sätta klackarna i isskorpan och skratta högt, när jag hörde det kraschande ljudet. Sköterskor och biträden rusa in. Jag tränger mig mellan soffan och väggen och brottas med dem. Golvet är fullt av skärvor, och jag hör, hur några stiga på dem. Men jag släpas ut genom korridoren och

in på oroliga avdelningen. Här trycka starka händer ned mig i sängen, och jag blundar, då man tvingar på mina händer de stora läderhandskarna och de stora låsen knäppa till. I en hast föres den sorgsna damen ut, och jag befinner mig ensam i rummet. Nej, icke ensam, ty i sängen på sidan om mig uppfångar jag skymten av en tung hårfläta och en vit kind. Det är således den kvinna, vilken jag en gång såg bäras ut ur rummet som en kvidande behög, som nu ligger där. Kristin är flyttad, och inifrån cellen hör jag Lilians rop.

Mellan de båda sängarna står en smal hög byrå. Ett par gånger på dagen, då biträdena prata i korridoren utanför och jag vet mig o-
bevakad, smyger jag mig upp ur sängen, och i det jag stöder mig mot byrån, ser jag ned på den vita kvinnan. Båda gångerna möter jag hennes blick, ett par dimmiga gröna ögon höja sig en kort sekund mot mig för att strax därefter åter döljas under de täta ögonfransarna. Där hon ligger med tillbakakastat huvud, som om den långa, kastanjebruna flätan vore för tung att bära, vit i ansiktet med smala röda läppar och de långa magra händerna ovanpå täcket, påminner hon mig om en tavla, som jag en gång såg på en herrgård i Västergötland och

som en hel natt hindrade mig från att sova. Tavlan föreställde en död kvinna, som flöt bland näckrosorna i en skogssjö. Och liksom tavlan då skrämde mig, skrämmer mig nu denna orörliga vita kvinna med de gröna ögonen. Det är som att ha en död i rummet, och jag tycker, att det sprider sig en iskyla från henne över till mig. Då middagen kommer, får den tysta kvinnan endast flytande föda. Man kallar henne generalskan, och inom mig undrar jag, om det är ett av de vanliga fantasinamnen eller om hon verkligen har rätt till den titeln.

Denna afton beredes mig en förödmjukelse, som är bitter. Jag har fortfarande på mig tvångshandskarna, och håret är stramt uppvriddet, för att jag ej skall riva bort det. Ljuset i taket lyser mig rakt i ansiktet, och jag ligger stilla med de tunga låsen ovanpå täcket. Då öppnas dörren, och underläkaren kommer in. Men han är ej ensam, i sitt följe har han en ung läkarkandidat, som kommit för att bese sjukhuset. Jag kan inte dölja min skam. Jag sluter hårt läpparna, tittar den unge mannen rätt i ansiktet och jag känner mig som om jag skulle vilja bita någon av de där spolingarna, som »bese» mig. De äro fria, de kunna gå och komma som de vilja, och förmodligen fara de

nu efteråt in till staden, gå på teatern och äta sedan en god supé. Och med ens tycker jag mig se Stockholm med alla dess glimmande lyktor: spårvagnar rassla, bilar tuta, människor skynda om varandra. Livet rusar vidare förbi min dörr, det härliga livet, som jag älskar så högt, och jag vänder mig mot väggen med en suck och känner, hur remmarna kring handlederna skära in i huden.

På kvällen kommer den gamla indianen som vanligt. Hon har alltid med sig ett par tjocka filttofflor, och hon pratar livligt, medan hon snör av sig kängorna och sätter dem på sig. Generalskan är visst ej generalska, under rättar hon mig viskande. Hon är majorska, men hon visar tecken till missnöje, om man degraderar henne till det. Denna apatiska vita massa har tydligen kvar sin fåfänga. Jag kan inte sova för tanken på kvinnan bredvid mig. Hon kan knappast vara fyrtio år ännu, och där hon ligger verkar hon helt ung, om man kan använda något så mänskligt ord som »ung» på denna varelse. Hon har naturligtvis haft sitt liv. Jag erinrar mig nu, att då jag första gången kom in i den gröna cellen, hade man ännu ej plockat bort den föregående patientens saker. På byrån fanns ett porträtt av en ung kvinna

med blomstrande utseende, bakom henne syntes hennes man, och runtomkring henne stodo hennes barn. Jag frågade, vem det var, och ett av biträdena svarade, att det var majorskan Grip, en patient — »men hon är mycket förändrad nu», tillade hon hastigt.

Mycket förändrad! Hon har således en gång varit en leende mor, omgiven av sina barn. Det är fullkomligt otroligt. Hon varken lever eller är död. Tänker hon? Lider hon? Minns hon? Jag vänder mig om i sängen och betraktar henne, och medan jag ser på henne, börja tårarna rinna utför mina kinder. Hur mycket vackrare är icke döden än detta mellantillstånd! Hur mycket barmhärtigare! Ett lätt slag på hennes panna just där ådrorna ligga utbredda blåskimrande innaför den genomskinliga huden, och hon skulle slockna som ett ljus. Den gamla indianen kommer in och pysslar litet kring hennes säng, genom en oförsiktig rörelse råkar hon puffa till henne, och plötsligt utbrister denna vita kvinna i en ström av okvädinsord. Hennes röst är hes och bruten, och det gör ett fasansfullt intryck att höra dessa ord i hennes mun. Jag kan icke undertrycka en snyftning.

— Gråt icke, säger rösten föraktfullt. Krokodiltårar!

Och upp bubbla de rysliga uttrycken — dessa uttryck, dem jag aldrig tillförne hört, men någon gång sett skrivna på gatväggar. Det är pöbelns benämningar på könsorganen och namn på kärlekens gärningar. Det liksom stinker om dem, en ruttan stank från storstädernas rännstenar och kloakledningar. Jag kan föreställa mig dessa ord, ropade av kvinnor med fräcka ansikten och utmanande blickar, men att höra dem från denna halvdöda varelses läppar är något av det ohyggligaste. Slutligen tystnar hon och börjar andas tungt och snörvlande. Hon sover. Men det dröjer länge, innan jag lyckas vaggga mig själv in i ett slags drömlig dvala, och ända in i drömmens rike förföljer mig de gröna ögonen och den brutna rösten.

XLV.

Den vita kvinnan i sängen intill mig har fascinerat mig. Jag kan nästan icke tänka på något annat än henne. Om morgnarna följer jag med uppmärksamma blickar med, då sköterskan tvättar och kammar henne. Hennes

kropp är ett benrangel, på vilket huden hänger löst och slankigt, hennes huvud faller bakåt, benen dingla, och knäna äro vassa. Det är icke längre en människa, det är en sjukdom, en jättebacill, en mardröm. Men trots all hennes apati tycks hon på något sätt stå i kontakt med det yttre livet. Det händer ej en enda gång, att jag går fram till byrån, utan att jag ser de gröna ögonen höjas mot mig, och ibland förefaller det, som om hon log litet maliciöst. Och så rösten! Hon talar sällan, men när hon gör det, vilket händer vid morgontvättningen, kräks hon upp dessa uttryck, som sedan klinga i mina öron hela dagen. Ibland nämner hon generalen, tilläggande ett av de gamla adelsnamn, som jag väl känner till, och alltid i samband med ett av de grövsta namnen på samlivet mellan man och kvinna.

När människans förstånd vacklar och brinner ned med tynande eller osäker låga, tycks driften desto starkare blossa upp, ibland ohöljd och skamlös, berövad alla prydnader, ibland likt Salome dansande insvept i de sju silkesskimrande slöjorna. Kristin drömmer om sin sagoprins, Lilian sitter hopsjunken i ett hörn och upprepar ordet äktenskapsbrott, till dess det måste svindla för ögonen på henne, och att även

Kejsarens tankar syssla med de erotiska problemen, fann jag en gång, då han en av sina virriga dagar för mig sökte klargöra spørsmålet om man efter att ha vistats en tid hos Lukas Goldberg blev föremål för åtgärder i steriliserande syfte eller icke. Vi vada i ett trask av ångande dunster, och vi dricka av det förgiftade vattnet, som icke släcker driften, men ökar denna ofruktbara, inlåsta längtan, till dess vi råka i raseri och skrika av ångest. Driften, som skalderna göra poesi av och som romanerna förhårliga, driften som stelnat i konstnärernas marmorstoder och som tonar i kompositörens musik, blir i dårhuset till en tvångstanke, som suger ut alla andra tankar. Djuret-Människan är icke vackert, då det icke längre har hjärnan att behärska situationen.

— Jag vill döda den vita kvinnan där borta i sängen! Tanken förefaller mig helt logisk. Säkert lider hon, och varför skall den arma behöva göra det? Jag knyter handen och betraktar den tankfullt. Ett slag, ett lätt slag av min knutna hand mot hennes tinning, och allt skulle vara slut. Tanken börjar irritera mig. Det bjuder mig dock emot att döda en människa, även om gärningen vore ett barmhärtighetsverk. Måste jag döda henne? Ja, jag måste

det. Jag vågar ej se på henne, då jag tänker detta. Och om jag dödade henne, vad skulle då bli följdén? Helt säkert skulle jag aldrig återfå friheten. Jag vänder mig om i sängen och betraktar det vita ansiktet. Begäret att döda henne är nära att övermanna mig. Och därmed följer en förskräckelse för mig själv, som gör mig utom mig. Jag rusar upp och bort från den vita kvinnan. Indianen kallar på hjälp, och jag slår omkring mig förtvivlat, brottas endast med tanke på att matta ut mig själv, så att tankarna domna bort. Och när jag slutligen flämtande ligger i min säng, är jag så trött, att jag ej orkar lyfta en hand. Men tanken värker fortfarande i hjärnan på mig.

Då överläkaren gör sin rond, säger jag det till honom.

— En tvångstanke, anmärker han kort.

Ack, om jag någonsin möttes av värme och medlidande! Denne bistre automat med det mekaniska, känslolösa leendet skulle i forna tider passat till bödel, och då icke varit mera avskydd, än han är nu! Natten har kommit, och med den samma förfärliga ångest. Jag vill döda, men ryggar tillbaka för handlingen. Hetsigt söker jag sysselsätta mitt sinne med annat, men ser endast för mig de gröna ögonen och

det vita ansiktet. Rädda mig, rädda mig undan! Den förfärliga tanken har slagit mig i bojor. Jag kan icke sova, icke vila. Jag slår huvudet i väggen och biter mig i armen, den kroppsliga smärtan lindrar något själskvalen, men då morgonen gryr, ligger jag alltjämt med öppna ögon, som jag legat hela natten.

Vid förmiddagsronden komma överläkaren och underläkaren in till mig utan att ha sköterskan med sig. Nu undergår jag ett korsförhör av frågor med anledning av min anklagelse mot Thure Iller. Lukas Goldberg sitter vid min säng, underläkaren står vid fotändan, och båda iakttaga mig skarpt. Slutligen säger doktor Goldberg till underläkaren:

— Tror du ej, att hela saken är, att hon är kär i honom och nu vill komma åt honom på något sätt?

Den tölpaktiga råhet, varmed frågan framställes, kommer mig att häftigt rycka till, och ett ögonblick möter jag den unge läkarens svarta ögon.

— Det tror även jag, säger han.

Trött sluter jag ögonen. Man talar i min närvaro om mig som om en tredje person, vilkens känslor man fritt kan diskutera. Lukas Goldberg föreslår nu, att jag skall skriva till

Iller och be honom komma till mig, så jag får reda upp saken med honom själv. Förslaget livar upp mig. Jag söker en distraktion för att komma ifrån mitt lidande, och tanken på att jag skall återse honom väcker upp mig. Jag vill genast skriva brevet, och man ger mig papper och penna. Med en falskhet, som en smula förvånar mig, författar jag nu ett av dessa formella och älskvärda brev, som ingenting förråda om ens verkliga känslor, och ber honom komma ut till sjukhuset. Än en gång är jag viss om att jag skall få rätt. Han kan inte neka, när han ser mig. Det skulle icke vara möjligt; och för första gången sover jag en natt i sträck utan att höra Lilians rop eller drömma om den vita kvinnan.

XLVI.

Det är söndag. Veckans dagar ha krupit fram. Jag har tillbringat dagar och nätter i kampen mot mitt begär att döda den vita orörliga varelsen bredvid mig. Ännu lever hon, men själv har jag kroppen full av blånader, efter det jag slagit mig mot väggar och sängkanter för att hindra mig från att röra *henne*. Jag har

gråtit hela morgonen och ligger nu trött och ser på hur solskenet där ute kastar in sneda strimmor i rummet. Då kommer sköterskan in i rummet och anmäler doktor Illers besök. Underrättelsen kommer så oväntat, att under ett ögonblick allt går runt för mina ögon. I nästa stund ser jag honom stiga in i rummet.

Som så många, många gånger fordom slår han sig ned vid min säng, och vi betrakta varandra uppmärksamt. Det är veckor och månader, sedan vi sist sågo varandra. Han blir vit i ansiktet och biter sig i läppen, då våra ögon mötas. Jag väntar inte, jag talar genast om allt: att jag har berättat om vår kärlekshistoria för överläkaren och att jag nu vill, att han skall tala om allt, hur denna kärlekshistoria förvärrat min sjukdom, och att jag nu måste släppas fri. Vad jag säger kommer alldeles oväntat för honom. Och när jag tystnat, ser han forskande på mig.

— Så olikt er! säger han endast.

Gråten stiger upp i halsen på mig. Det var så längesedan jag hörde denna röst, och en sekund veknar jag, men tanken på allt vad jag lidit står i bjärta färger för mig, och jag förhärdar mitt hjärta.

— Vill ni tala om allt? säger jag.

— Nej, svarar han, ingenting vad ni säger är sant. Jag nekar till det.

Då böjer jag mig fram och ser noga på honom. Han vill således icke hjälpa mig. För honom rör det sig om hans karriär, för mig om min frihet. Jag har legat i hans famn, han har smekt mig och viskat kärleksord i mitt öra. Skall allt detta nu räknas som intet? Och medan vi betrakta varandra ser jag, hur hans ögon plötsligt fyllas av tårar, och jag vänder mig bort.

— Ni nekar, mumlar jag.

— Ja.

Jag söker erinra mig något ord från vår lyckliga tid, ett lösensord, som kunde beveka honom, men jag finner intet. Bakom oss ligger den orörliga kvinnan, och fastän jag ej just nu kan se henne, är jag säker på att hon har ett maliciöst småleende på läpparna.

Denna natt är jag fast bestämd att döda henne! Aldrig mer skall hon höja sina gröna ögon mot mig, aldrig mer skall hon kvida, då man lyfter den benhög, som är hennes kropp. Jag stiger upp ur sängen och böjer mig över henne. Bakom ryggen håller jag handen hårt knuten, beredd att slå till. De tätta ögonfransarna skälva till, och jag ryser, då jag

oväntat möter hennes blick. De gröna ögonen ha intet uttryck, men de betrakta mig oavvänt.

»Jag skall slå till, jag skall slå till», tänker jag mekaniskt, men blir dock stående med blicken sänkt i hennes.

Aldrig kommer jag att glömma den stunden, då jag skälvande står där på golvet och med fasa och medlidande betraktar denna varelse, som jag inom en sekund skall förvandla till ett lik. Men något starkare än jag själv avhåller mig från att lyfta handen. Jag rusar till motsatta väggen, och vid ljudet av mina steg kommer den gamla indianen in. Ack, du gamla indian, kom bara hit, skall jag välta sängen över dig och barrikadera mig bakom den höga byrån! Jag lyfter sängen med båda händerna och kastar den utåt golvet. De andra vakterna komma. De försöka fånga mig bakom byrån, som jag skjuter framför mig. Men skräcken gör mig snabb i vändningarna. Det dröjer länge, innan de få tag i mig, och då har även över-sköterskan alarmerats. Man håller mig, medan hon sticker in morfinsprutan. Jag vill icke ha morfin! Jag vet, att det bekommer mig illa. Och det dröjer ej heller länge, förrän jag är försänkt i ett rus, som får mig att höra röster och se syner. Otäcka paddor glida förbi min

kind, en galopperande häst är nära att sätta sin hov rätt i mitt ansikte, och plötsligt skrattar jag gällt, ty jag ser för mig Lena Jäderins gemtliga älskare grina emot mig med ett vitmjölat clownansikte.

På morgonen vaknar jag tung och olustig. Man har burit bort den vita kvinnan. Dödade jag henne? Tankarna stå stilla i huvudet på mig. Dödade jag henne? Tanken känns som en lättnad och en förfäran på en gång. Ett av biträdena sitter på en stol vid min säng och ser i en tidskrift.

— Dödade jag henne? säger jag lugnt och likgiltigt.

Hon ser upp. Det är en söt flicka med ett friskt och rosigt ansikte och glada blå ögon.

— Vem? säger hon och ler lugnande.

— Var är generalskan?

— Man har flyttat henne till ett annat rum.

— Så!

Jag sluter ögonen. Det lugn, som efterträder en storm, har sänkt sig över mig, och då jag åter öppnar ögonen, tycker jag rummet ser helt idylliskt ut, ty solen lyser på de röda stolarna, och flickan i den blå dräkten och vita förklädet är som en vacker tavla, där hon sitter. Jag grips av längtan att höra något från den

yttre världen, och jag ber henne berätta om vad hon gjort på sin lediga afton föregående dag. Hon nämner en biograf jag väl känner till och ett par skådespelare, vilkas konst ofta glatt mig. Hon visar mig den illustrerade tidningen. Ett gruvras har inträffat i utlandet, och jag ser en bild av några sotiga män i gruvdräkter, strax bredvid är en fotografi av en berömd sångare, som hyllats med blommor vid sin avskedskonsert. På andra sidan en interiör från ett konstnärshem, och där nedanför ett modekåseri och några teckningar till moderna för dagen. Världen är sig således lik. Det är något lugnande i tanken, att det fortfarande finns människor som gå på konserter, som bo i vackra hem och som intressera sig för att få en dräkt med modernt snitt. Kanske är ändå ej allt så hopplöst, kanske kan jag själv än en gång få vara med där ute i livet! Fröken Harden tittar i dörren och nickar mot mig. Hon ser frisk och munter ut, och jag nickar igen. Jag blir ensam i rummet. Men i och med det att flickan med de glada blå ögonen gick, försvann också den trygga stämningen. Åter erinrar jag mig gårdagens sammanträffande. Han hjälpte mig ej. Han övergav mig, och vi hade intet mer att säga

varandra. Tankarna sticka mig som vassa nålar.

Jag vänder mig om. På byrån står en flaska eau-de-cologne, som jag fick i julklapp och som man nu oförsiktigt lämnat kvar. Jag reser mig upp, och tar den. Om jag drucke ur den skulle jag förmodligen dö. Och döden är tystnad och natt och frihet från tankar. Lilian skriker till. Jag tar ur korken och sätter flaskan till munnen. I nästa sekund slungar jag den utåt golvet. Ack, lilla ynkliga dumbom! Jag kunde inte svälja mer än ett par klunkar, tungan bränner som eld, hela kroppen hettar. Man kommer in och tar bort flaskan, hela rummet luktar eau-de-cologne, och efter några minuter är jag själv fullkomligt drucken. Sängen gungar, golvet gungar, taket sänker sig ned och trycker mot mitt bröst. Jag hör mig själv tala högt, lockande syner glida förbi mina ögon, en plötslig längtan efter rikedomar, efter lyx och blixtrande smycken, som jag aldrig förr känt, kommer över mig. Jag skall bli en ryktbar kokott, världen skall ligga för mina fötter. Jag hör fraset av siden och sorlet av röster, jag bevistar kapplöpningar och operaföreställningar, och mina pengar skänker jag till en fond, för vilken skall byggas ett stort sinnes-

sjukhem, ett palats, där landets förnämsta artister och konstnärer skola samverka, för att dårarna skola få det vackert omkring sig. Ruset börjar lägga sig, och jag mumlar trött om tavlor och skulpturer och marmorhallar. När middagen anländer, kan jag inte äta. Maten smakar eau-de-cologne och ger mig kväljningar.

Senare på aftonen kommer min nya rums-kamrat. Det är den svarthåriga dystra kvinnan. Hon ser sig förskräckt omkring, som erinrade hon sig, att hon varit i rummet förut, och hennes ögon bli plötsligt svarta, då hon hör bullret från Lilians cell. Halva natten gråter hon halvhögt. Slutligen smyger jag mig fram till hennes säng och försöker trösta henne. Hon viskar, att hon är en stor synderska. Hon upprepar det oupphörligt, men hon kan icke erinra sig sina synder. Jag säger henne, att det ju ej kan vara så farligt, ty vi ha väl alla syndat litet mer eller mindre.

— Det var ni, som slog sönder spegeln, säger hon plötsligt. Har man ej gjort värre saker än så . . .

Och för första och enda gången ser jag denna kvinna le litet.

XLVII.

Jag ligger i sängen och ser på min rums-kamrat, som står vid kakelugnen. Jag vet nu, att hon är en direktörsfru från staden och att hon hemma har tre små barn. Hon är en ståtlig dam, och hon skulle se bra ut, om hon ej hade ett så dystert uttryck i ögonen och ett så bittert drag omkring munnen. Det gemensamma rummet, nattens vakna timmar, Lilians klagoskrik ha skapat ett slags samhörighets-känsla mellan oss. Under förmiddagen går hon fram och tillbaka, fram och tillbaka på golvet driven av sina sorgsna tankar. Vi tala mycket litet med varandra, men ibland betrakta vi varandra forskande, och jag undrar inom mig, om hon någonsin mera skall kunna bli glad.

I dag skall Lilian flyttas till en annan anstalt. Hon har endast blivit allt sämre. Det är icke längre den vackra flickan med de glänsande ögonen, hon är utmagrad och vit i ansiktet, och ögonen irra och flacka. Det är livligt i korridoren, medan Lilian kläs på. När hon äntligen är färdig, går jag ut till henne. Hon står stödd mot väggen, klädd i hatt och kappa. I den där dräkten har hon förmodligen en

gång promenerat ute, frisk och glad, och leende nickat åt vänner, som hon mött. Nu — — — Tårarna stiga upp i ögonen på mig, och jag säger:

— Adjö, Lilian!

De flackande ögonen stanna en sekund på mig, så skrattar hon glädjelöst.

Fram och tillbaka, fram och tillbaka vandrar min nya vän. Hennes trötta fotsteg ljuda i mina öron ännu sedan hon lagt sig och allt är tyst. Så litet glädje och så mycken sorg! Har en så stor apparat som denna jord, fylld med så många olyckliga levande varelser, satts i gång endast av en nyck, liksom ett barn sätter i gång sin snurra och låter den dansa, till dess den hamnar i en vrå?

XLVIII.

Utskriven! Dagar och veckor ha förflutit, men från den dag då min läkarvän var hos mig har tillfrisknandet gått med snabba steg. Jag står i det lilla röda rummet med kappsäcken på en stol bredvid mig. Översköterskan är där och Lukas Goldberg, som i dag ler över hela ansiktet. För länge sedan har jag tagit till-

baka allt vad jag sagt om mitt förhållande till min läkare. Det var, som om jag ännu betraktades som sjuk, så länge de trodde jag bar på denna fixa idé, och jag har narrats friskt och med en ledighet, som endast förvärvas efter en längre vistelse hos doktor Lukas Goldberg. Pa står i dörren och stryker otåligt genom sitt yviga hår.

För sista gången låsas dörrarna upp för mig, för sista gången slår den tunga porten igen efter mig. Å, grinden! Bilen rasslar över de svarta hjulspåren. Grinden slås upp! Nu är jag över gränsen. Jag vänder mig om och kastar en sista blick på Kejsarens hotell. Bilen glider långsamt om hörnet, och mitt huvud snuddar vid en gren, vilkens halvutspruckna doftande knoppar stryka över min kind. Naturens förnyelsearbete har än en gång börjat.

EFTER

XLIX.

Sommaren efter det jag kommit från sjukhuset, tillbringade Pa och jag i en liten villa ej långt från Stockholm. I början hade jag en sjuksköterska med mig, men snart blev jag bättre och lämnades ensam. Mitt huvud kändes trött, liksom domnat efter alla upprörande händelser. Jag förde ett vegeterande, drömmande liv med en tom känsla av att jag förlorat något.

Det fanns och skall förmodligen alltid finnas en gnagande bitterhet inom mig över denna korta kärlekshistoria med min läkare, som aldrig fick något slut. Och i mitt minne har den lämnat kvar en aldrig stillad häpnad: jag blev inte trodd! Man skulle trott vad som helst annat, de mest fantastiska äventyr, men icke detta, icke att en läkare till den grad kunde glömma sin plikt och sitt samvete, att han inlät sig på ett kärleksförhållande med sin patient. Patienten var en sjuk ung flicka. Man måste lämna å sido henne och tro på läkarens ord. Man tror ju icke heller gärna på den, som en gång suttit innanför sinnessjukhusets murar.

Å, vad de orden göra ont, men vad de äro sanna! Är det då så säkert, att det vanliga brådskande, beskäftiga livet med sina tusenfaldiga bestyr och vardagligheter, skapar människan till uppriktighet och ädelmod, under det att sinnessjukdomens skumma värld med dess fasor och skräckbilder bara demoraliserar och alstrar lögner? Det är sant, att sinnessjukdomen ibland har dessa sviter i släptåg, men visst inte alltid.

Minnena från denna tid tyckas aldrig blekna för mig. Ingenting, som hänt mig i livet, har träffat mig grymmare, har lämnat varaktigare märken. Och detta, just detta, som för mig varit verkligare än något annat dittills i världen, förklarades vara en dröm, ett fantasteri av en överhettad hjärna. Vad skulle jag då tro på? För en sådan som jag kunde ingenting olyckligare hända än att inte bli trodd. I mitt sätt att gå till rätta med mig själv fanns alltid en skrupulös uppriktighet, en längtan att riva bort alla skyddande förhängen — och att jag så plötsligt skulle mötas av en mur av misstro, att se, att mina ord intet betydde något bredvid en samvetslös mans bedyranden, det icke bara gjorde mig ont och väckte min häpnad, det invercade på hela min karaktär, på hela min syn på

tingen. Allting förvreds, min misstänksamhet stegrades.

När hösten kom och jag ännu var klen, ville Pa, att jag fortfarande skulle ha doktor Iller till läkare. Jag kunde inte gärna komma med något skäl, varför jag inte ansåg honom lämplig, och i själva verket kände jag, att jag måste träffa honom igen, mest för att jag ville se, om det var möjligt, att han inför mig, mellan oss två, som så väl kände varandra, skulle fortsätta att spela sin roll.

Och innanför de mörkblå sammetsdraperierna försiggick nu en tyst tvekamp, som det ännu i dag gör mig utom mig att tänka på. Jag låtsade själv, att mina förra påståenden voro osanna, och berörde ej med ett ord, vad som en gång hänt. Jag kan inte säga, att han tog emot mig igen med glädje. Han hade nog helst sett, att jag för alltid försvunnit. Åsynen av mig påminde ju honom om det fel han begått; och jag ville också, att den skulle göra det. Han skulle inte få glömma! Jag skulle vänta ut honom och tvinga honom att åtminstone för mig erkänna, att han hade haft orätt. Detta var ett misstag av mig — en ännu sjuk och hysterisk flickas misstag. Hellre borde jag låtit allt vara. Men kunde jag verkligen det? Han

hade behandlat mig hänsynslöst, förnekat mig, då jag behövt hans hjälp, övergivit mig för att inte störta sig själv.

Jag hade lidit så mycket, men dessa besök hos honom, då allt skulle vara som förr, då jag åter endast var patienten, som besökte sin läkare, gjorde mig mycken skada. Jag hårdnade, förbittrades än mer av all denna förställning. Jag kunde inte glömma, att denna nu så formellt förbindlige och främmande herre hade kysst mig och viskat, att han älskade mig. Ibland när han skrev ut ett recept och räckte mig det och våra händer snuddade vid varandra, var det, som om de känt igen varandra och i detta hastiga vidrörande påmint varandra om något, som en gång hänt. Hans rum fick en egenomlig dragningskraft på mig. Det var, som om något förfärligt skett där, något som jag åter och åter måste vända mig om och se på. Hade inte ett brott fullbordats, hade icke något slagits i bitar och spillrorna vårdslöst sopats under stol och bord? Ibland när jag gick till honom, tänkte jag:

»I dag skall han säga det. Han skall erkänna, att jag talat sanning och att han ljugit.»

Förstod han någonsin vad jag led? Allt samlades i denna brännpunkt: jag, som talat san-

ning, hade stämplats som en, som hittar på historier, som fantiserar och inte kan skilja på lögn och sanning; och han, som ljugit, var den, som blivit trodd. Den förtvivlan jag kände i min visshet om att denna kärlekshistoria gjort mig sjukare hade drivit mig att tala. Jag hade hoppats, att man bättre skulle förstå mig, om man finge klart för sig hela sammanhanget. Men jag blev inte trodd! Å, dessa taggar, som ännu sitta kvar i mitt hjärta! Jag kan icke draga ut dem.

Vad jag var ensam denna höst! Lena såg jag numera aldrig till. Pa hade mycket att göra och var sällan hemma. Min bitterhet var ett enda svidande sår, där jag drev omkring ensam i en död stad.

L.

En dag hittade jag på något. På några papperslappar skrev jag ned vår korta kärlekshistoria. Jag skrev i dagboksform, som om allt varit skrivet under den första perioden av min sjukdom. När jag sedan läste igenom det, fann jag, att det inte var så illa hopkommet. Det föreföll mycket sannolikt, att jag mellan besöken hos läkaren kastat ned dessa rader och för mitt

eget hjärta än en gång erinrat mig de korta kärleksstunderna. Jag skrev ett brev till doktor Iller om att jag hittat några dagboksblad instuckna i en bok, som jag förmodligen legat och läst i under min sjukdom.

— Det här skall få honom att tala, tänkte jag.

Men jag förstod inte, att jag själv höll på att glida utför, att all denna förställning till sist skulle leda till att jag komme att använda vilka medel som helst för att få fram ett erkännande av sanningen.

När jag nästa mottagningsdag kom till honom, var han blek och nervös.

— Låt mig se, sade han hastigt, när jag tog fram det jag skrivit.

Jag satt och betraktade honom, medan han läste anteckningarna. Detta var mitt sista försök, sedan skulle jag gå och aldrig mera se honom. När han slutat läsningen, såg han upp.

— Ja, sade han med en suck, det där är ju sant. Det var oförlåtligt av mig.

Äntligen! Men jag kände ingen lättnad. Hans ord utplånade inte oförrätten, minskade inte det lidande jag fått gå igenom. Alltsammans föreföll mig plötsligt så förtvivlat ändamålslost: mina besök hos honom, min längtan att bli trodd, ja till och med min bitterhet och mitt

hat till honom. Nu när vi icke längre förstälde oss för varandra, föreföll det mig, som om vi icke kunde vistas i samma rum. Vi sågo icke på varandra, våra händer möttes icke. Skälvande samlade jag ihop mina pappersark och gick min väg.

Under min ensamma vandring hem förstod jag plötsligt, att jag hela denna tid måste ha väntat på något. Det var icke bara hoppet om att han skulle erkänna sin orätt, som hade kommit mig att gå till honom. Han hade ju gjort det nu. Hade det blivit bättre därför? Nej, det jag väntat på var att finna, att min forna bild av honom inte helt fördunklats. Jag mindes honom gossaktigt öm, bedjande, glad, kärleksfull. Fanns det icke någon sådan man? Tanken på den mannen hade ångestfulla nätter visat sig för mig. Åt honom hade jag utan minsta farhåga överlämnat mig. Jag hade i alla händelser givit honom mera av mig själv, än jag dittills givit någon annan. Han visste allting om mig, och han hade varit min förtrogne och min vän. Men i hans ställe hade jag träffat en herre, som jag tyckte mig aldrig ha sett förut. Det hade innerst i mitt hjärta funnits en knappast medveten och barnsligt oförnuftig dröm om att den andre skulle komma tillbaka.

Jag förstod det nu. Den där mannen jag inte tyckte mig känna hade givit med sig och tillstått sin orätt, men jag visste, att inför en annan kunde han åter ta tillbaka sina ord och lämna mig i sticket — och att han med säkerhet också komme att göra det. Den andre, den jag mindes, å, han skulle inte ha handlat så! Också mot honom hade jag känt bitterhet, men han skulle lätt fördrivit den. Han skulle icke bara erkänt, utan också fått mig att glömma allt svårt jag hade gått igenom. Men denne andre hade icke talat.

Jag kunde icke reda ut det tumult av olika känslor, som trängdes inom mig. Åren skulle kanske få mig att glömma. Minnet från denna tid skulle kanske fördunklas.

Jag vet nu, att jag misstog mig. Jag har icke glömt.

LI.

Kriget hade slutat den hösten. Det var fråga om att jag skulle resa utomlands, men ännu på nyåret och månader framåt korsade ryktena utifrån varandra. På vågade inte släppa av mig än. Så stannade jag kvar i Stockholm den våren. Jag gick aldrig mer till doktor Iller. På

ville ha mig med i sällskapslivet, men också därifrån drog jag mig tillbaka. Den där tiden på sinnessjukhuset hade märkt mig. De friska, de sunda bildade en värld för sig; jag kom från en annan. I mina öron genljödo ännu ångestropen, det förtvivalade bultandet på cellernas stängda dörrar. Om nätterna jagade jag i drömmen genom korridorerna, förföljd av de sjukas skrik, jag brottades åter med sjuksköterskorna, tjogtals armar slingrade sig som ormar omkring mig, och jag hörde Lukas Goldbergs kalla och obevekliga röst.

De funnos kvar i Kejsarens hotell, mina stackars olyckssyskon. Strax utanför staden, i en vacker park, stod det röda stenhelvetet, som gömde allt detta lidande. Jag kom därifrån, och jag kunde inte glömma vad jag sett. Jag hade delat deras bröd och deras sorger. Jag var en av dem. Den, som en gång varit fången, blir aldrig riktigt fri. Nyckeln till hans dörr skall ständigt vara honom en källa till förvåning.

»Är det min nyckel? Är jag fri? Får jag själv låsa upp min dörr?»

Själva denna förvåning är ett lidande. Det vittnar om att det funnits en tid, när han vackert fick be en annan om att låsa upp en dörr

för honom och när den icke ens då alltid öppnades. Den kommer honom att höra skramlet av nycklarna på kedjan, som vaktaren har på sig, och den kommer honom att se ett högt staket med taggtråd överst. Skola icke alla märka det på honom? Skola icke alla förstå, att han varit inlåst som ett djur? De andra, de där människorna, som icke sett vad han sett, taga friheten som något självfallet. När han någon gång tror på sin frihet, vet han, att den är en nådegåva. Och så skammen! Människorna spärra upp ögonen, när de få höra, varifrån han kommer. Den där har icke varit klok! Varför skall det nödvändigt bindas narrbjällror på den sjukes kläder? Hör, hur de pingla. Han är tokig! Men vem är klok, och vem är tokig? Säg det! I de djup den sjuke sett ned i finns oändligt mycket, som de friska aldrig kunna nå. Fråga dem vad de ha sett, de bleka, som ni möta och som varit där borta, dit ni äro så säkra på att aldrig komma! Ingen frågar dem. Varför? Därför att de friska tänka att deras värld står så högt över de sjukas, som är fylld av drömmarnas farliga gyttja och slam. Äro icke de flesta kejsare i sina egna tankar? Är då icke den stackaren litet ärligare, som högt ropar ut sin tro och som dessutom

blygsamt nöjer sig med förgylld papp och grannlåt till tecken på sin värdighet? Nej, han är en narr!

O, ni kloka, ni kloka! Tusen irrbloss dansa över jorden. Se ni dem icke? Vi galna, vi dansa också! Vi förstå jorden bättre än ni. Vi se ju, hur den tumlar runt, runt. För länge sedan ha vi förstått vår maktlöshet. Vi veta, att det inte finns gränser, att allt är oändligt, ofattbart. Vi våga gripas av denna svindel. Ni våga det icke. Och när vi komma tillbaka, när vi kravla oss upp ur djupen, veta vi litet mera än ni. Lidandet lär oss. Livet är ofattbart. Det förstodo vi, och därför miste vi förståndet. Ni kloka neka att förstå. Se ni då icke, att vägen tar slut? Känna ni icke draget av den iskalla vind, som sveper runt världen? Just där, varest ni bundit er ko, som skall ge er mjölk varje dag året om, öppnar sig ju avgrunden. Hon lyfter mulen och vädrar. Till och med djuren känna det — men icke ni!

Vart gingo de döda? Nyss voro ju våra vänner där. De talade, vi kände deras andedräkt mot vår kind. Ögonen glänste. Så kunde de icke andas mer. Ögonen brusto. Och vi finna oss i det. Vi lägga våra stackars vänner åt sidan i en grav och skotta mull över dem. Varför det? Vi trampa våra döda vänner under

fötterna och glädjas åt färggranna blommor, som spirat upp ur deras kroppar. Och hela tiden tumlar jorden runt, runt med sin börda av levande och döda.

Ja, jag hade kommit ut ur sjukhuset märkt. Men kanske hade jag förstått allt detta för länge sedan. Aningen om ett kommande lidande hade ju ruvat som en skugga över min barn-dom. Var jag inte märkt redan från början? En mor, som hade mistat sitt förstånd, hade tryckt detta ödesmärke mot min panna i stället för en av de ömma kyssar mödrarna jollrande bruka ge sina barn.

Nu skulle jag åter börja leva ute bland människorna, tyngd av den vetskap om livet och lidandet jag förvärvat.

LII.

Det var nu bestämt, att jag i juni skulle fara till London. Frank Macleans föräldrar, som förut hade bott i London, hade nu bosatt sig på annat håll, men Pa hade andra bekanta, till vilka jag skulle kunna komma. Han hade en ungdomsvän, en sir Wathier Grosvenor tillhörande en av landets äldsta familjer. Denne herre, som nu var gift och hade familj, träffade

Pa i London, då han var där efter sin vistelse i Kongo. De hade blivit mycket goda vänner, fastän sir Wathier var flera år äldre, ett par gånger hade han också varit över i Sverige; men jag kunde inte minnas honom. Alla dessa år hade han och Pa brevväxlat, och när nu Pa i ett brev berättade, att jag skulle resa till England, bad han mig genast bo hos dem.

— Det är kanske litet farligt med gamla vänner, sade Pa med en glimt i ögat, man vet ju ej, hur de förändrats med åren. Men är han sig lik, kommer du att finna honom mycket snäll. Det är ju bra, att jag något så när vet, var du finns.

Han var så ivrig, att jag skulle få komma ut och se litet nytt, och han trodde, att det skulle förströ mig och hjälpa mig att glömma. Han visste icke, hur mycket jag hade att glömma.

Ibland undrade jag, om det var en viss mening med att jag for till London. Kanske skulle jag där träffa Frank. Skulle det till sist bli han, som skulle hjälpa mig att glömma? Förberedelserna för min resa togo snart all min tid i anspråk. Så kort efter kriget var det ännu så många formaliteter med pass och förfrågningar, som först måste undanstökas.

Men innan jag reste, skulle jag än en gång träffa doktor Iller.

Pa hade tänkt tillbringa sommaren vid en liten badort vid danska kusten. En av hans vänner hade rekommenderat den så livligt, att Pa fått lust att resa dit. Han, som eljes även om sommaren var upptagen av sina affärer och sällan rekreerade sig annat än genom några segelturer i skärgården, tänkte denna sommar slå sig lös. Han var trött och längtade bort från Stockholm. Det hade varit meningen, att han skulle resa och jag bli kvar i staden, till dess jag skulle fara ned till Göteborg. Jag hade redan en månad i förväg beställt biljett på båten till England. Då fick Pa ett av sina impulsiva infall, som han alltid visste att driva igenom: jag måste följa med honom åtminstone på ett par veckor, sedan kunde jag ju resa till min båt. Det ginge mycket väl för sig. Förgäves protesterade jag och talade om onödiga utgifter. Han skrattade. Vad brydde han sig därom? Nej, vi skulle se havet på samma gång. Och som alltid fick han sin vilja fram.

En vacker morgon kommo vi till Helsingör med färjan och fortsatte till den lilla badorten med ett skakande tåg söder ut längs kusten. Å, bokskogarna! Ur den guldgula mattan av vissna

fjolårsblad reste sig de smärta stammarna, som buro upp denna överväldigande rikedom av ljusgröna blanka löv. Suset från dem slog in genom de öppna kupéfönstren, och tåget vaggade fram, fyllt av skuggor och solreflexer från bugande grenar och dallrande blad. I gläntorna skymtade sundet blått och solbelyst. Vi kommo fram och gingo genom fiskarbyns enda gata. Vita hus med skinande små fönster kantade gatan, och några träd vaggade av och an med slokande grenar, som om den sandiga marken ej kunde hålla dem kvar. Vid sista huset tog stranden vid. Sanden gick i dyningar ned till vattnet, som sakta skvalpade över vita kullerstenar och söndriga snäckskal. En doft av tång och salt kom farande med vinden. Jag drog efter andan. Vad här var vackert och fridfullt! Och där borta såg jag åter bokskogen.

På det lilla pensionatet, där vi togo in, fanns det ännu endast några få gäster. Man hälsade på varandra vid måltiderna och dröjde ibland vid kaffet efter middagen, men alla hade sin fullkomliga frihet. Varje dag gick jag till bokskogen. Medan Pa strövade omkring vid stranden och pratade med fiskarna, diskuterande de olika båtarnas företräden och möjligheter, vandrade jag i skogen. Där var ett ständigt

växelspel av ljus och skugga. Aldrig hade jag gått i en skog, som var så levande. Solen silade mellan stammar och grenar, smala ljusband slingrade sig över det torra lövet, och när en vindfläkt drog fram, skälvde träden, så att skuggorna under dem flaxade och hoppade. Hela marken kom i rörelse därav.

Badortslivet hade icke börjat på allvar än. Ibland dansades det dock i det lilla röda hotellet vid havet. Tidigt semesterfirande kontorister med sina damer svängde om i salen, och kring borden sutto här och där hela familjer, pappa, mamma och barn, skrattande och pratande, sugande i sig sherrykobblar eller ätande glace. Pa och jag följde med livet från vårt bord, men gjorde inga bekantskaper.

Men en morgon slog Pa ned på mig med en nyhet. Föregående kväll hade han ensam varit på hotellet.

— Vet du, vem jag träffade där? sade han muntert. Kan du tänka dig? Gissa. Doktor Iller!

Jag ryckte till. Pa berättade, att doktorn hade varit på en läkarkongress i Köpenhamn och nu tänkte stanna en tid här. Han hade suttit i sällskap med en kollega och ett par damer och varit så ivrigt upptagen av dem, att Pa

och han endast växlat ett par ord. Jag skulle således träffa honom igen. Jag skulle icke kunna gå många steg utan att möta honom. Det sved till inom mig, som om någon snärtat till ett ännu ömt sår.

När jag en stund senare gick på vägen genom skogen, såg jag honom komma på långt håll. Han hade en dam i sällskap. Jag kunde inte undvika dem. Han tog leende av sig hatten, då vi gingo förbi varandra. I den ovissa framtid jag ibland skymtat, då jag vilat i hans armar, hade det säkert aldrig funnits plats för en sådan episod. Den tiden hade jag vant mig vid tanken på att någon gång nödgas möta honom ute med hans hustru. Men detta var inte hans hustru. Det var en främmande kvinna. Av det sätt, varpå hon smög sig intill honom, och av hennes leende hade jag förstått, i vilket förhållande de stodo till varandra. Jag skulle tvingas att möta henne åter och åter, på promenaderna, på hotellet, vid stranden. I hennes ansikte skulle jag läsa, om han gjorde henne lycklig, som han en gång gjort mig lycklig. För mig skulle hon ej kunna dölja något. Jag visste, hur han smektes, vilka ömma tonfall hans röst kunde få.

I minnet var jag åter tillbaka i mitt lilla ljusa flickrum: skrivbordet med det framlagda

vita papperet, bädden, spegeln, som återgav hela interiören i sitt blanka glas. Jag lyssnade åter efter hans steg. Tyst! Nu kommer han in i tamburen, han tar av sig rocken, han öppnar dörren . . . Förvirrad såg jag mig omkring. Alltjämt denna darrande skog!

Den kvällen var det dans på hotellet. Pa ville nödvändigt ha mig med. Vi sutto vid vårt vanliga bord. Där var mycket folk. Då musiken tystnade, hörde man vågorna slå mot stranden där ute. Icke långt ifrån oss satt doktorn med sitt sällskap. Han bugade sig för oss, men kom icke fram.

— Han är tydligen ute på äventyr, anmärkte Pa leende.

Pratet och skrattet fyllde lokalen, cigarrettröken svävade som moln i taket. Genom fönstret såg jag en fyr blänka. Nu tändes den. Nu slocknade den. Då stod doktorn plötsligt vid vårt bord. Han bjöd upp mig till dans. Hans arm slöt sig med ett fast grepp om mig, och min hand låg i hans. Åter var jag i mitt rum: jag hörde, hur han kom in i tamburen, hängde upp rocken, öppnade dörren . . . Här är jag, här i dina armar! Nej, jag hade aldrig lämnat dem! Jag hade somnat in i hans famn och drömt en ohygglig dröm, en av dessa mar-

drömmar, som förefalla så verkliga. Ett ögonblick trodde jag det. Då tystnade musiken. Greppet kring mitt liv lossnade. Jag såg upp. Den där främmande mannen bjöd mig med ett artigt leende sin arm, och jag förstod, att jag inte hade drömt.

Vi gingo förbi bordet, där hans dam satt. Hon såg på honom, förstulet leende. I hennes uppåtvända ansikte tyckte jag mig se spåren efter hans smekningar, hennes mun blossade av hans kyss. Doktorn stod kvar en stund vid vårt bord och pratade med Pa. Men när han avlägsnat sig, sade jag till Pa, att jag ville gå hem.

Fylld av saltvatten och fina sandkorn, slog luften mot mitt heta ansikte, när jag kom ut. Det hade börjat blåsa. Sanden yrde omkring med havsskummet, och långt borta lyste det vitt av bränningarna. Mina fötter sjönko ned i sanden, då jag började gå framåt. Jag gick in i den lilla byn. Tystnad! Tystnad! Endast ljudet av vågornas slag. Doften av hav hade stannat kvar här inne mellan de små husen, där vinden inte for fram så vilt. För de flesta fönster voro rullgardinerna nedfällda, men i springorna lyste det ljus. Nu i halvmörkret kunde jag inte se så mycket, men jag visste, att rullgardinerna hade slott och prinsar och

hjärtar och parker. När de små barnen vaknade om morgnarna, stirrade de in i denna underbara värld, och de trodde, att de ännu drömde. Jag skulle också velat ha en sådan där vacker rullgardin. Prinsen skulle bjudit mig att promenera på gångarna i slottsträdgården, och i det vita slottet skulle funnits allt vad mitt hjärta kunde begära.

Jag gick fram och tillbaka framför dessa lugna hus, där endast ljuset, som silade ut genom gardinens springor, förrådde att människor levde innanför. När jag äntligen kom in till mig, hörde jag vågornas mummel från stranden. Det förföljde mig in i drömmen, och ibland vaknade jag upp med en känsla av att jag höll på att kvävas av en arm, som lagts omkring mig.

LIII.

De där dagarna, som jag ännu var kvar på badorten, sökte jag så mycket som möjligt undvika att möta doktor Iller. Ett minne har jag dock därifrån. Det måste ha varit sista kvällen. Jag hade varit ute och gått och kom nu på den lilla vägen förbi ena sidan av hotellet. Då öppnades en dörr framför mig. Jag stannade

plötsligt, som om jag blivit rädd. En flod av ljus strömmade ut, och några takter av en dansmelodi surrade förbi mina öron. Ett par gick nedför trappan. Det var doktor Iller och hans dam. Jag drog mig längre inåt planket, som skyddade vägen för vinden. De gingo förbi utan att se mig. Han stack sin arm under hennes. Jag såg hans ansikte. Det uttrycket hade jag sett där förr — när han böjde sig ned för att kyssa mig. De försvunno om hörnet, tätt slutna intill varandra.

Nästa dag reste jag. Då jag satt i kupéen med slutna ögon, kom synen från föregående kväll åter och åter för mig. Jag kunde inte bli fri från den. Den blev till ännu ett bittert minne av de många från denna period av mitt liv.

LIV.

Tidigt en morgon kom jag till Göteborg, och efter att ha ätit frukost på ett hotell vid stationen for jag ned till hamnen.

Det var en strålande dag med blå himmel och en slösande sol. Ett sådant bråk vid hamnen! Ett sådant liv! Man kom ut från den stela staden med de rätliniga gatorna och

husen och stupade rätt in i denna myllrande värld. Havet syntes inte. Den långa kil hamnen bildar var fylld med båtar, och på kajen trängdes tunnor och lårar och bräder och tjärpytsar. Nej, det stora havet syntes inte, men man kände, hur det låg där ute och väntade. Därför denna brådska: ångvinschar gnisslade, karlar hojtade, skorstenar släppte visslande ut tjock rök, små svarta sotkorn regnade genom luften. Och bland sjåare och passagerare på kajen sågs här och där någon av sjöfolket kryssa sig fram med den säkra rullande gången hos den, som blivit van att följa ett fartygs slirningar och guppande språng.

Jag kom fram till min båt och gick ned i hytten, och efter en hastig blick på en äldre dam, som redan lagt sig på sin bädd, steg jag upp på däck. Jag hade ingen att säga adjö till. Pa hade i sista stunden velat följa med till Göteborg, men jag hade försäkrat honom, att jag kunde reda mig bra ensam. Omkring mig trängdes man, kastade slängkyssar till vänner nedanför, ropade muntra avskedsord eller förmaningar. På kajen hade en liten klunga frälsningssoldater ställt upp sig. De hade ett par vänner ombord på mellandäck, och när båten lade ut, stämde de upp en av sina glada sånger:

Vi mötas igen,
vi mötas igen . . .

Och mellan bråket och larmet nådde mig ord om »en strålande himmelssal långt borta från jordens sorg och kval». Men jag log, ty vi gledo just nu ut mot en blå havsyta, där himmel och hav smälte samman.

Det blev en lugn resa. Den gamla damen i bädden under mig gick icke upp på däck. Hon fick litet te och bröd ned till sig. Och hon låg så stilla, att jag nästan glömde, att hon fanns. Men på natten kunde jag ändå inte sova för alla ovana ljud runtomkring mig. Karaffin och vattenglas klirrade mot varandra, det knakade i väggarna, och ovanför mitt huvud hörde jag ibland springande fotsteg på däck. Men vågornas sorl och deras slag mot fartyget överröstade allting. Många dagar efteråt, sedan jag stigit i land, tyckte jag mig ännu höra dem dunka i mina öron.

Uppe i matsalen under måltiderna studerade jag mina medpassagerare. Många höllo sig borta från matsalen. Somliga slängde plötsligt servetten och rusade ut vita i ansiktet. Mig bekom havet inte illa. Mittemot mig vid bordet hade jag en ganska nätt flicka. Hon beskrev sina öden, för vem som ville höra på. Hon, hennes syster och

svåger hade hyrt två hytter, men när de kommo ombord, funno de, att de blivit missförstådda. De hade fått en av de större hytterna med tre bäddar. Det gick ju inte an. Systemen ville inte, att flickan skulle ligga i samma hytt som hennes man. Se där, hur man kan råka ut! Nu fick hon ligga i en av salongerna på däck.

— Var? frågade ett par ivriga herrar.

Men hon skakade bara leende på huvudet. Bredvid mig satt en engelsman — mr Percy Blake, presenterade han sig för mig under samtalets lopp. Han kom från en affärsresa till Göteborg. Han hade ett mörkt vulgärt ansikte och ett par trötta och djärva ögon. Uppe på däck bad han att få flytta sin stol intill min. Jag tyckte inte riktigt om det. Han såg för ofta på mig. Men han talade om England och London. Själv bodde han i Manchester. När han icke såg på mig, blickade han ut över havet, som om han med ögat letat efter en efterlängtd skymt av Englands kust. Utan att jag kunde hindra det, gjorde han sig på något sätt till min beskyddare. Blåste det inte? Jo visst! Han flyttade min däckstol i lä. Frös jag? Han sprang efter min kappa. Men såg jag upp och tackade honom, mötte jag alltid samma blick, på en gång nyfiken och trött. De enda svenska ord

han kunde voro de som alla utlänningar tyckas lära sig jorden runt.

— Min skål, din skål, alla vackra flickors skål.

Han lyfte sitt glas vid bordet och sade det med en lustigt stammande brytning, som fick oss att skratta.

Jag kunde timme efter timme sitta och se ut över havet utan att tröttas och utan att lära känna det. Denna väldiga havsyta stillade min feberaktiga oro. Man kunde icke komma någonstädes för detta obevekliga hav, som slöt sig runtomkring en. Därför måste man vara stilla.

Tidigt en morgon voro vi framme vid Newcastle. Den stora båten tystnade plötsligt. Jag stod på land med darrande ben. Allting gungade ännu under mig. Då kom engelsmannen fram till mig. Han följde mig vid tullen, och i väntan på att tåget skulle komma, drucko vi te på en liten restaurang helt nära stationen. Jag hörde knappast på vad han sade. Plötsligt kände jag mig så långt hemifrån. Det främmande språket, som surrade omkring mig, gjorde mig yr i huvudet. Oupphörligt slog det i dörrarna, och utanför hördes tågen väsa och pusta, och ibland dånade det, då en rad av

vagnar rullade in på stationen. Äntligen kom mitt tåg. Engelsmannen, som skulle resa med ett senare, tog farväl.

— Vi träffas säkert igen, sade han.

Jag såg upp och tackade för att han hjälpt mig. Men jag kände mig nervös under hans blickar, och när jag var ensam i kupéen, drog jag en suck av lättnad.

Nu gled det engelska landskapet förbi utanför fönstret. I början var det fult: långa sträckor av gräsbevuxen mark, fabriker med skorstenar, som väldiga och svarta tycktes sträcka sig upp till himlen och lät sotet regna över hela bygden. Längre fram såg jag en skymt av de trakter, som mina engelska romaner beskrivit. Men allt rann förbi i hastigt tempo, och mina ögon voro för trötta för att uppfånga detaljerna.

London! Här måste jag reda mig själv. Sir Wathier hade skrivit, att han ej kunde möta mig, hur gärna han ville, men vi kände ju inte igen varandra. Därför måste jag ta en bärare, som följde mig och mina saker till en bil, och så fara till hans bostad. På Victoria-stationen rådde ett öronbedövande larm. En härskara av bärare rusade förbi mig. Med förtvivlans mod grep jag tag i en. Han hjälpte mig att få rätt på mina saker och skaffade mig också en bil.

Det föreföll mig som ett rent underverk, att jag inte genast kom bort i denna ström av framrusande människor.

Bilen for i väg mjukt gungande, nästan ljudlöst. Framför mig såg jag en gata fylld av bilar, vagnar, bussar och människor. Alltsammans rörde sig, rusade framåt, stannade, rusade framåt igen. Sir Wathier bodde i Park Lane, det gamla fina kvarteret vid Hyde Park. Bilen svängde in på en gata, och det blev plötsligt tyst. Det var, som om en port slutits bakom mig och stängt ute det bullrande jäktande storstadslivet. När jag steg ur bilen, kastade jag en blick uppåt gatan. Husen sågo lika tysta och slutna ut som gatan själv. Fördragna gardiner, stängda fönster och i en källarglugg mittemot en blinkande katt, som tycktes ruva över något.

Familjen tog emot mig i en mörk hall. En jungfru visade mig upp i mitt rum för att jag skulle få tvätta resdammet av mig, och när jag kom ned, fann jag dem samlade i salen för att dricka te. Sir Wathier, lång och mager med ett runt och rött barnansikte såg på mig med ljusblå närsynta ögon och frågade artigt efter min far. Lady Grosvenor, som slog i teet, liknade en vit duva, och hennes feta och runda händer rörde sig makligt bland koppar och fat. Då

och då såg hon upp med en sömning blick och frågade:

— Hur mycket socker? Grädde?

Men bredvid mig satt den trettioåriga Auguste, mager och kantig, klädd i blus med hög stärkt krage. Jag blickade från den ena till den andra och kände hela tiden golvet gunga under mig, som om jag ännu vore på fartygets däck. Sonen i huset kom nu in. Han var lik fadern, kanske ännu smalare. Alla förenade sig i artiga frågor om resan och min far. Engelskan torkade fast i min mun.

Senare på kvällen stod jag uppe vid fönstret i mitt lilla rum. Framför mig låg en massa hustak, och de röda skorstenarna, som reste sig från dem, sågo ut som kullstjälpta blomkrukor, staplade på varandra. Det var något så främmande och lustigt med dessa skorstenar, och de smala rökstrimmor, som stego upp, drunknade i den sotiga luften. Så gick jag äntligen till sängs i det främmande huset i en främmande stad.

LV.

Det var en egendomlig lukt, som slog in genom det övre öppna fönstret i mitt rum.

Jag kände den genast jag vaknade på morgonen. Den steg upp från gården, från de omgivande taken, fördes med vinden från de stora gatorna längre bort. Det var lukten av millionstaden, en underlig eggande lukt av rök, upphettad asfalt, bensinångor. Den förtjuste mig. Den gav mig en förnimmelse av att en stor, okänd stad, kokande och bubblande av liv, väntade på mig utanför.

Men först var det huset jag bodde i! Det var som förtrollat — jag kom inte ut därifrån. Hela första förmiddagen gick jag omkring där ensam. Man ville inte, att jag skulle gå ut utan sällskap. Var och en av familjens medlemmar hade sitt att sköta. De ursäktade sig. Bara de fingo tid, skulle de följa mig. Så försvunno de. Jag tittade ut på gatan och mötte den betänksamma kattens öga. Ingen promenerade förbi. En grönsaksvagn stannade ett par hus därifrån, och en rödblommig köksa kom upp från en trappa ur källarvåningen och tog emot varorna. Med en suck vände jag mig ifrån fönstret.

Jag gick genom de halvmörka rummen. Huset var som de flesta engelska hus högt och smalt i tre våningar, sovrummen överst och köket i underjorden. Det verkade litet förfallet och fuktigt. De två salongerna hade ett visst pompöst

utseende, men såg man närmare, fann man, att möbeltyget var slitet och mahognyn nött. Familjen hade bott där i årtionden och icke märkt, att möblerna åldrades med dem.

I de tysta rummen såg jag spåren av familjens vardagsvanor. De hade lagt ifrån sig vad de föregående kväll eller just nyss hållit på med. Den där tidningen uppslagen vid den politiska ledaren måste sir Wathier suttit och läst i, och där bredvid låg ett puzzle; i går kväll hade jag sett hans runda ansikte lutat över det. På bordet bredvid låg en halvstickad vit schal; det var lady Grosvenors arbete, mjukt och vitt och svällande som hon själv. En stor tjock bok på pianot väckte min uppmärksamhet. Den handlade om fabriksflickornas ställning. Långa stycken voro förstrukna. Jag var säker på att det var Augustes lektyr. Hon såg inte ut att tycka om kärleksromaner.

Plötsligt hörde jag musik från gatan. Jag slog upp fönstret och tittade ut. Det var tre gat-musikanter. De hade släpat med sig en pianola, som stod på sned i rännstenen, banjo och fiol. Den, som spelade banjo, sjöng med en skrikig och gäll röst en visa på munter melodi. De brydde sig inte om den förnäma och avskilda gatan, de hade ingen respekt för dessa slutna och

värdiga hus, den oupphörligt återkommande refrängen, som slungades fram med en kraft, liksom om alla grändernas dagdrivare sjungit med, skallade och hamrade mot husväggarna. Det kom mig att skälva av otålighet. Jag måste ut. Jag ville se denna stora stad, vilkens lukt retade mig och hetsade min nyfikenhet.

På eftermiddagen följde sir Wathier mig ut i Hyde Park. Vi kommo in i denna lummigt gröna och doftande värld, där prydliga herrar och damer foro förbi oss i bilar eller redo på vackra hästar. Men jag måste konversera med sir Wathier, medan jag längtade efter att ströva omkring ensam. Lika otålig och missräknad var jag nästa dag, då Auguste följde mig till National Gallery. Auguste hörde till de energiska och noggranna museibesökarna. Hon förde mig ur sal i sal med en katalog i handen och med pekfingret följande katalogens nummer. Det var en tröttsam vandring förbi underbara konstverk, framför vilka jag, om jag varit ensam, skulle försjunkit i andakt. Nu föreföll det mig, när jag kom ut därifrån, som om jag i själva verket inte sett något alls.

Så förgingo några dagar. Jag märkte snart, att jag kommit in i en högkyrklig ortodox familj, helt och hållet styrd av den ogifta Auguste.

Hade hon icke funnits, är det möjligt, att den godhjärtade sir Wathier, som förmodligen varit en tjuvpojke som ung, och den makliga lady Grosvenor utvecklat sig till ett glatt och trivsamt gammalt par i stället för de torra och fantasilösa människor jag lärde känna. Sonen syntes icke mycket till. Om aftnarna höll Auguste bibelstunder för unga fabriksflickor. När jag gick förbi i hallen, hörde jag hennes entoniga röst läsa någon psalmvers eller något bibelspråk. Sådana aftnar hängde hon utanpå sin blus ett stort svart kors, som på mig gjorde ett skräckinjagande intryck.

Jag trivdes inte och började redan få hemlängtan. Den tysta, förnäma gatan, dit intet ljud av storstadslivets larm trängde in, kom mitt hjärta att pressas ihop. Men alltjämt lockade mig den där lukten av storstaden. Jag ville se den ensam. Och slutligen vågade jag säga till sir Wathier, att jag inte ville besvära dem ständigt och att jag säkert mycket väl kunde reda mig ensam på små utflykter i London. Och då fann jag till min förvåning, att det tydligen varit detta man väntat på. Det var, som om hela huset dragit en suck av lättnad. Jag hade missförstått dem. Det var endast de första dagarna de ansett sig böra följa mig.

Och nu började jag driva omkring i London liksom förr i Stockholm. Jag stannade, när något fångslade mig, och gick vidare, när det behagade mig, och på detta sätt fångade jag snart en bild av storstaden, en mosaikartad bild, sammansatt av tusen olika småsaker, stämningar och dofter.

LVI.

London, utan några anvisningar av Augustes pekfinger, var ett helt äventyr för mig. Jag lärde mig snart använda bussarna. Uppifrån deras tak såg man ned på gatulivet, som brusade förbi inunder en. Strax utanför vårt tysta kvarter strök Oxford Street, denna mäktiga flod, utför vilken människor och fordon vältra fram. I solskenet, då de stora butiksfönstren blixtrade och blänkte och glada sommartoaletter stänkte färgklickar över trottoarerna, tycktes hela gatan le och stråla. Tittade jag så upp ett tag från mitt rullande tak, såg jag egendomliga molnformationer stiga fram och försvinna på sommarhimlen. Det var, som om även molnen och skyarna här hade starkare fart och dristigare former. Men gatan drog snart åter min uppmärksamhet till sig. Alla

dessa människor, som gingo förbi där nere, som stannade utanför bodfönstren och trängdes vid bussarnas hållplatser, fängslade mig. Det var denna överväldigande massa, detta tal från tusen munnar, som för mig var storstaden. Luften fylldes av ljudet av deras fotsteg, rasslet av deras kläder, det flödande språket. Hela små scener uppfördes framför mig: ett par älskande som möttes, en sjuk som långsamt forslades framåt i vagn, en tiggare som sträckte ut bedjande och utmärglade händer åt de förbiilande. Det mänskliga livet, gjutet i alla slags former, givande färg åt alla slags öden och åldrar, flämtade och blossade på denna storstadsgata. Och som bilder speglade sig i en vattenyta och hastigt utplånade igen av ström och vågor, flöt alltsammans förbi mina ögon. Det var omöjligt att hålla fast allt, att minnas. Hjärnan, ovan vid en sådan ocean av sensationer, orkade det ej.

Nu såg jag åter National Gallery. Jag for dit tidigt en morgon och strövade ensam genom salarna. Jag glömde mig själv för att försjunka i andras stämningar och andras syner.

När jag kom ut därifrån, badade Trafalgar Square i sol. På trapporna upp till museet sutto fattiga män nedhukade, andra hade lagt

sig på rygg, hänsynslöst blottande för solen sina paltor och sin smuts. Små barn lekte kring Nelsons pelare, bleka små varelser med storstadsbarnens snabba och nervösa rörelser. Jag blev stående en stund och såg mig omkring. Trots smutsen och trasorna vilade det något av dåsig lycksalighet över dessa män. De vände långsamt på sig med blundande ögon, de läto sig stekas på alla sidor. Stenarna voro redan upphettade sedan morgonen, det var som att ligga på en bakugn. Solen, den välsignade solen! Detta var ögonblicket, som måste fångas. Natten var förbi. Denna förfärliga natt, då de aldrig fått sova ut! Så snart de slumrat till på en bänk eller mot en vägg, hade de drivits upp av polisen. Runt, runt detta hemska London, svart av natt och fasor jagades de som djur. Det var inte kölden eller hungern, som plågade dem mest, det var bristen på sömn. I samma stund de druckit några klunkar ur denna, alla olyckligas tröstekälla, hade bågaren ryckts ur deras händer. Nu togo de igen vad natten inte förunnat dem. Somliga snarkade med vidöppna munnar, andra suckade litet, men alla voro de långt borta, ännu i sömnen njutande av värmen, som trängde genom deras kroppar.

Aldrig möter man sådana bjärta kontraster som i en väldig stad. De torna upp sig mot varandra, men brytas aldrig, blanda sig aldrig med varandra. Männenn, som om morgnarna sovo på trapporna till Trafalgar Square, glömska av sin smuts och sina paltor, tycktes inte höra till samma släkte som de, vilka samma morgnar togo sig en promenad i Parken.

De utgjorde ett riktigt festtåg, alla dessa rika, lyckligt lottade människor, som mellan tio och tolv på morgonen befolkade Hyde Park. För två pence fick man hyra en stol, och sedan hade man bara att sitta stilla och se dem draga förbi. Vackra krumbuktande hästar, vilkas silkeslena, välborstade hud glänste i solen, käcka ryttarinnor i lackstövlar och med smärta liv i åtsittande rockar, ståtliga ryttare, som konverserande med sina damer sprängde fram vid deras sida, ekipage, där gamla nåder sutto raka under sina parasoller, medan spetsar och hattband fladdrade om deras ansikten, blänkande bilar, som sakta morrande gledo framåt, allt bildade en vacker, brokig tavla, som det var ett nöje att se. Det var en rik och lycklig stad, som här i solskenet släppte ut lyckan och rikedomen på parad. När man såg detta, frågade man sig häpen, om kriget någonsin

varit. Och ändå hade jag sett spår efter dess framfart även här. Jag hade farit förbi ett par hus, som raserats till hälften och svärtats av elden från bomber, vilka slängts ned under de nattliga luftraiderna, och jag hade mött män, som kriget förstört; men det föreföll redan nu, och i synnerhet här i solskenet, som om kriget bara på några månader kommit långt i fjärran och som om de tysta återuppbyggandets makter, vilka arbetade så fort, redan hunnit utplåna lidanden och täppa igen hål.

Och runtomkring lyste och lockade parken. Den var ändlös, den var outtömlig på skatter. Gräsmattorna, där människor fritt kunde ströva omkring överallt, tycktes aldrig bli nedtrampade. Hela grupper, familjer och barn, slogo sig ned under träden och dukade upp sin matsäck, småbarn lekte där och rullade omkring i gräset, unga mödrar vilade ut med de minsta i famnen. Det var, som om gräset ständigt växte, tyst, ivrigt, bredande ut sig över marken, saftigt, doftande och grönt. Hundraåriga träd skänkte skugga, men i en oupphörligt snabb följd, som om solhjul rullat fram över deras väldiga kronor, gledo fläckar och strimmor av ljus över marken. På somliga ställen funnos stenkummel, fyllda med blommor, uppbyggda

i pyramidform och med varje blomsort i klungor planterade i avsatserna. Rinnande vatten blänkte fram här och där, och blott långt, långt bortifrån, som det avlägsna bruset från havets bränningar, trängde ljudet från staden fram. Här var en vila att stanna. Ögonen, som blivit svidande trötta av att ständigt iakttaga, vederkvicktes åter av den skuggiga grönskan.

Jag gick ofta till Parken. Här blev jag lugn. En ständig oro hade eljes väckts till liv av allt detta nya, som rullat upp sig för mig. Jag hade ingen att tala med. Ibland skrev jag till Pa, men det tillfredsställde inte. Jag hade beslutat att glömma, men jag tog kuren för kraftigt. Så förstod jag att det jag upplevat skulle jag kanske alltid bära med mig. Den stingande bitterheten fanns där. Den yttre larmande värld, som sköljde upp omkring mig, drog den icke med sig. Alla portar voro ju öppna, alla vägar fria, jag kunde gå vart jag ville. Men ibland tyckte jag, att ett skrik steg upp, överröstande gatans sorl, skriket gav genljud i mitt eget hjärta, och med händerna för ögonen sökte jag fåfängt skydda mig från det minne, som aldrig skulle utplånas: minnet av en fånge, som i förtvivlan sparkade mot en stängd dörr.

LVII.

Parkerna i London bilda inte bara oaser i storstaden. De äro en värld för sig. De breda ut sig obekymrade om husen, som trängas utanför, med saftiga gräsmattor, blänkande åar och väldiga, stillastående dammar. Det är en livlig värld, genljudande av barnens skrik, av skratt och av vagnshjulens rullande och hästar-
nas trav, och där småfåglarna fly inåt buskarna och kvittra gällt utanför sina bon; men det är också en hemlighetsfull värld, där det ibland susar underligt i luften av otaliga tunga vingpar, som lyfta till flykt i en tät flock.

Det var i Kensington Garden jag en dag upptäckte Peter Pan. Jag stannade framför den lilla statyn, intagen av dess barnsliga charm. Upphöjd på en sockel, på vilken feerna sutto och parkens djur sprungo, stod den lille gossen och blåste flöjt med en min av leende glädje och ett slags barnslig visdom. Med ena handen höll han sitt musikinstrument, och med den andra bjöd han feerna och djuren att lyssna. Jag kände till Peter Pan, barnet som en natt flugit ut från sängkammarfönstret för att leva i Kensington Garden bland fåglarna och feerna,

Sagan är älskad av alla engelska barn. Men är det en saga? Där jag stod och såg på den lille gossen, kände jag mig övertygad om att han hade liv, och jag var redan halvt förtrollad av de toner han lockade fram. Och när jag gick vidare, hörde jag hans musik från alla parkens buskar och snår. Det var denna barnsjäl, hälften en fågels, hälften ett barns, som gav parken dess intagande charm. Bara några steg från en överfylld storstadsgata frodades naturens poesi och ett sagobarn blåste på flöjt för feer och djur, utan att bry sig om tutande bilhorn och trampande fotsteg!

Jag vandrade i parkerna, och jag trivdes där, men när jag åter kom tillbaka till det mörka huset och såg Auguste med det svarta korset på blusen, intogs jag av leda eller kanske helt enkelt av den engelska spleen, som utgår från ett gammalt, litet förfallet och fuktigt, men mycket förnämt hus i Londons finaste och tystaste stadsdel. Där fanns en liten söt jungfru, kallad Eve, som om morgnarna kom in till mig med varmt vatten eller te, om jag ville ha det. Också hon tycktes gripas av stället melankoli, men hon var nyfiken på mig. Hon pekade på mina fotografier och frågade om Sverige. Hon trodde det låg i Schweiz. Jag kunde aldrig

ta henne ur den idén. En gång undrade hon, om jag ej ville se undervåningen. Kanske vi ej hade likadant i Schweiz. Jag följde henne nedför smala trappor och hamnade i en fuktig och mörk källarvåning, där köket och serveringsrummen voro inrymda. Genom fönstren såg man de få spatserandes fötter och ben. Här dök upp en mager äldre flicka med sura och skelande ögon. Hon förestod köket. När jag kom upp i salongen igen, kunde jag inte låta bli att tänka på den skelögda. Var hon en häxa, som nere i underjorden bryggde den trollbrygd, vars ånga steg upp genom huset och fyllde rummen med mörker och otrevnad? Hennes måste också katten vara, som hela dagarna satt plirande och ruvande mittemot huset, en missnöjd vaktare, som såg till att ingen sol eller festglädje slapp in.

Jag började alltmer längta därifrån. Då satt jag en dag och bläddrade i en bok jag hade haft med mig hemifrån. Plötsligt böjde jag mig framåt. På ena sidan av pärmen stod något skrivet med en främmande djärv handstil. Det var bara ett namn och en adress, och med ens mindes jag engelsmannen från båten. Varför hade han givit mig sin adress? Om jag skulle

skriva? Den vårdslösa tanken föddes ur min egen känsla av otillfredsställelse.

Det gick några dagar. En eftermiddag kom Eve upp och neg med tindrande ögon: det var telefon till mig. En herre! Jag sprang ned. En röst jag inte kände igen ropade otåligt hallå. Ett ögonblick snuddade en oerhörd tanke genom min hjärna:

— Frank, äntligen! Han kanske har hört, att jag är här och kommit till London för min skull.

Men i nästa ögonblick förstod jag, att det var engelsmannen på båten. Hur visste han, var jag fanns? Han förklarade det själv. Någon gång hade jag sagt, vart jag skulle fara, och nu hade han kommit till London och tagit sig friheten att söka upp mig. Kunde han få träffa mig? Jag tvekade litet, men så bestämde jag mig hastigt.

Samma dag på eftermiddagen möttes vi på ett teställe. När han gick emot mig och jag såg samma blick i ögonen, som jag mindes så väl, ångrade jag, att jag gått. Men nu var det för sent. En stund senare, då jag fann mig placerad på andra sidan ett litet bord med en rykande tekanna emellan oss, glömde jag min oro.

Under ett par dagar ljöd nu oupphörligt denna engelsktalande röst med den litet grova och brutala tonen i mina öron. Nästan viljelöst lät jag honom ställa för mig alldeles som förut på båten. Han hörde icke bara till ett annat folk än jag, han måste också hört till en annan klass: uppkomlingens. Det märktes på allting: den stora röda signetringen på lillfingret, hans gest mot plånboken, de trubbiga sträva fingrarna, märkta av något arbete, som borste och nagelfil inte kunde plåna ut. Han skröt också litet. Jag kände snart hela hans familj. Han drog upp amatörfotografier ur fickorna, gruppbilder av hans familj, hustrun med barnen, villan på landet, bilen och han själv vid ratten. Hela tiden granskade han mig, frågande ut mig försiktigt. Han njöt av att uttala mitt namn. Han visste, att det var ett fint namn, och det smickrade honom. Ibland, när jag gick vid hans sida, knep jag ihop läpparna och tänkte:

— Nu hämnas jag!

På vad? På vem? Visste jag det? En obestämd längtan efter hämnd hade rört sig inom mig alltsedan den dag min läkare svek mig. Det hade höjt sig till ett rop i mitt bröst, då jag sett den andra kvinnans ansikte, leende och blossande av hans kyssar. Jag måste

slå till. Och hjälplöst fäktande i luften, utan att träffa föremålet för min vrede, lät jag slutligen mot alla regler slaget drabba mig själv.

LVIII.

Det var tredje dagen vi voro tillsammans.

Vi hade druckit te på en liten restaurang i Soho. Det sydländska liv hela gatan utstrålade gjorde mig upprymd. Kärror lastade med grönsaker trängdes på den smala gatan med hästar och åsnor och smutsiga barnungar. Tonerna från en flöjt skuro genom larmet, från ett kvarter bredvid stämde en gatmusikant sin fiol. Föregående kväll hade sir Wathier och jag varit på teatern. Kanske tyckte han, att man lämnade mig litet för mycket åt mig själv. Men det var den sanna gästfriheten, skämtade han, att låta gästerna känna sin frihet. När han sedan i alla fall beklagade, att Auguste inte kunde ägna sig mera åt mig, kände jag, att jag inte såg nog ledsen ut däröver.

Nu lotsade sig min engelske kavaljer och jag oss långsamt framåt. Han tog muntert min arm, och när en taxi passerade, vinkade han åt den. Jag hade velat gå längre, men han öppnade

redan dörren. Inne i bilen slog han armarna om mig och kysste mig. Det var för detta han rest till London. Det var för detta han så älskvärt fört mig omkring. Vagnen susade fram, sakta gungande. Mina armar sjönko utefter sidorna, och iskall och darrande lät jag honom kyssa mig.

Nästa dag var hans sista i London. Vi åto lunch på en restaurang vid Strand. Allteftersom tiden gick, blev han nervösare. Han tände otåligt cigaretter, tuggade på dem och kastade bort dem igen. Vinkaraffen minskades hastigt. Allt det skrytsamma och uppkomlingsaktiga kom fram i hans sätt. Jag var förstummad, häpen över vad jag givit mig in på, men kände ändå en trotsig lust att se, hur det skulle sluta.

— Vi fara till ett ställe, där vi kunna sitta och prata i fred, sade han, då lunchen var över.

I bilen satt han tyst. Han såg icke på mig. Vi kommo fram till en liten smal gata, och bilen stannade utanför ett hus. Nu stego vi in i en trång hall, där en tjock dam med en spansk kam i det högt upptornade håret och eldrött sidenliv tronade framför en disk. En herre i smoking steg fram. Det var en japan,

snedög, gul och liksom svullen av elakhet och penningbegär. Han visade mig in i en salong, och därpå försvunno han och engelsmannen.

Det var en sjaskig salong med nedsuttna soffor och ett piano med tangenter, som sågo klibbiga ut av mycket fingrande. Mitt på golvet stod ett bord, och här satt ett sällskap och spelade kort. En svällande dam i fläckig sidenklänning och en hatt med ena brättet högt uppviket och en utskjutande grann parad på det andra såg på mig med ett oljigt leende. Bredvid henne halvlåg en mycket ung flicka med gulfärgat hår över bordet. Hon höll korten som en solfjäder i handen och viftade ibland lättjefullt med dem. En fin gammal herre pratade ivrigt på bruten engelska med henne. Han var i frack, och chapeau claqué'en, välborstad och blank, låg bredvid honom på en stol. Flickan hörde på honom med ett dumt flin. Den äldre fortsatte att se på mig, utan att ändra en min. I soffan bakom dem sov en yngling med judiskt utseende. Små röda fläckar brunno på hans kinder, och handen, som slappt hängde ned, bar en gnistrande diamantring.

Jag förstod inte genast, vad det var för ett ställe jag kommit till. Jag hade för liten er-

farenhet för att genast förstå. Men inom mig steg en skräck upp för detta underliga sällskap. Vilka voro de? Mittemot mig mötte jag plötsligt min egen bild i en dammig spegel. Nervöst satte jag hatten till rätta. Bredvid min lilla enkla blå hatt med ett flickaktigt band kring kullen såg jag i glaset den äldre damens krigiskt upptornade huvudbonad. Den granna paradisen tycktes vinka åt mig.

Nu visade sig engelsmannen i dörren. Han gav sällskapet en likgiltig blick och gick fram till mig.

— Kom nu, sade han.

Varför följde jag honom? Jag var alldeles förvirrad av det besynnerliga i situationen. Jag var den inte vuxen. Viljelöst gick jag med honom in i hissen. Där stod japanen. Han sneglade alltjämt på mig med ett elakt leende. En dörr öppnades, en dörr stängdes. Engelsmannen och jag voro ensamma i ett skumt rum. Framför fönstret voro tunga gardiner dragna. En sakta knackning på dörren kom mig att spritta till. Där var åter japanen. Med smygande steg gick han över golvet och satte en butelj och ett par glas på bordet. Så försvann han. Engelsmannen ville slå armarna om mig, men då var jag framme vid fönstret. Med

ett ryck slet jag isär gardinerna. Jag vände mig om och granskade rummet. Halva golvet upptogs av en väldig säng, jag kunde känna, hur det luktade från de nymanglade, fuktiga lakanen. I ett hörn stod en spegel, som räckte från golv till tak, och på bordet brickan med vinet. På hyllan över den öppna spiseln såg jag ett kineshuvud av porslin, otympligt stort, med sneda, lurande ögon och hårpiska. Ett gnisslande ljud fick mig att rycka till, det var mr Blake, som vred om nyckeln i dörren. Ljudet kom mitt gamla svidande minne att dyka fram, och åter ljödo i mina öron de ångestfulla slagen och sparkandet mot en stängd dörr.

Mr Blake steg fram till bordet, slog upp ett glas och tömde det. Jag såg hans ansikte genom glaset, ty han stälpte det klumpigt över munnen, näsan blev platt, läpparna tjocka: en vidrig mask. Jag kastade ännu en blick på sängen, denna säng med sina nymanglade lakan, som tog upp ett så stort utrymme; så gick jag ett par steg mot mannen med vinglaset, och jag hörde min egen röst tala stammande och hackande, som en människas, vilken är nära att kvävas av en stark rörelse. Det var bitterheten, den gamla bitterheten, som

höll på att kväva mig. Orden rusade fram över mina läppar, medan bilderna av allt, som hänt mig, av allt, som sårat och skurit mig de sista åren, rasslande stego upp från alla hörn av rummet. Jag hämnades på det förflutna genom att slunga det i ansiktet på den främmande mannen i detta tvetydiga rum, där han låst in mig. Det var en vild yrsel, som plötsligt grep mig, ett förfärligt hat mot allt det, som slutligen fört mig ända hit.

Jag hade inte blivit trodd! Läkaren med munkansiktet och den glupska munnen hade tagit mig i sina armar och sagt, att han älskade mig. Och sedan hade han förnekat mig. Förbi mina ögon fladdrade som ett par blå vingar, det var de blå draperierna i mottagningsrummet, och jag rev ned dem för att blicka in i ett naket rum, där minnena lågo sönderslagna framför våra fötter, medan vi sutto och sökte lura varandra. Hastigt flögo mina tankar till Frank. Jag hade haft en dröm här i London. Jag skulle möta Frank, och han kanske skulle fått mig att glömma. Men det hade inte hänt. I stället hade jag kommit in i det här rummet, och där nere i den sjaskiga salongen satt ett underligt sällskap och spelade kort. Jag ville veta, vilka de voro. Varför hade den fina

gamla herrn frack och chapeau claque vid den här tiden på dagen? Varför såg hon så underligt på mig, den där damen med den vinkande granna paradisen? Jag blandade samman allt i detta yrande tal. Han hade en annan kvinna nu, min vän. Hennes mun var röd av hans kyssar; och plötsligt kom det över mig samma förstöringslust som på sjukhuset, då jag velat rycka av mig varje hårstrå för att min läkarvän rört vid dem. Jag skulle kasta bort mig på den där mannen, som stod där eldröd i ansiktet och ännu med vinglasen i handen. Jag skulle skrynkla de nymanglade lakanen och rulla mig i sängen. Ingenting borde bli kvar av mitt forna jag. Kanske slutade jag till sist där nere vid bordet tillsammans med den guldhåriga flickan och den leende damen.

Plötsligt tystnade jag. Jag talade ju svenska! Jag hade talat svenska hela tiden. Då gick jag vacklande över golvet fram till kineshuvudet. Jag stötte på det och genast började det nicka, dumt, meningslöst. Gupp, gupp! Nick, nick! En gång till! En gång till! Å, så dumt! Hastigt vände jag mig om.

— Lås upp! sade jag kort.

Han lydde genast. När jag gick ut genom

dörren, hörde jag ett krasande. Det var kineshuvudet, som fallit över ända och krossats mot golvet.

LIX.

Det som sedan hände mig minns jag tydligt och skarpt, men på samma sätt som man kommer ihåg saker i en dröm, där man handlar och talar utan att vara säker på, om det är man själv, som är med, eller någon annan.

Jag kunde inte glömma stället, som jag sett. Minnet därav förföljde mig, en obeskrivlig lukt dröjde kvar. Jag tyckte, att mina kläder voro inpyrda därav. Jag stannade inne i huset vid Park Lane. Från mitt fönster såg jag ut över hustaken och gårdarna och den nedrökta himlen. Jag pratade med lady Grosvenor. Jag gick till och med och hörde på Augustes bibelstunder. Om nätterna sov jag illa. Jag hade fått med mig sömnpulver hemifrån, och nu slukade jag dem utan att räkna i en oerhörd längtan efter bedövningsmedel. Men så var det plötsligt slut med mig. Denna oemotståndliga längtan att komma bort, att fly undan, som redan då jag var barn gripit mig, kom åter över mig. Jag trivdes inte där! Jag ville icke se

dessa människor mer. Vad var då att göra? Det var ju så enkelt: att försvinna. Ingenting vore väl lättare i en sådan stad, där ingen kände mig. Men jag tänkte inte ut några detaljer. Lusten att gå bort kom över mig plötsligt och oemotståndligt.

Och så gick jag en dag. Jag tog med mig en liten kappsäck med kläder och lät mig uppslukas av människoströmmen. Alla de andras oroliga fotsteg, denna ilande brådska, detta mullrande larm lugnade mig. Jag tog en bil. Chauffören frågade, vart jag skulle fara. Då nämnde jag adressen på det ställe, vars minne jag nu i flera dagar med avsky sökt visa ifrån mig. Varför? Jag vet det inte.

Japanen tog emot mig. Jag såg, att han kände igen mig. Jag begärde ett rum och fick det högst upp. Dörren gick icke att låsa. Jag satte mig på sängen med kappsäcken vid mina fötter. Hela hotellet vimlade nu av unga män från något land på andra sidan jordklotet. De hade stått i hallen, när jag kom in, svarthåriga, med blixtrande ögon. De sprungo i trapporna, slängde i dörrarna och ropade till varandra. Jag kunde inte vara här heller. Så tog jag väskan och gick åter ned i hallen. Japanen kom emot mig artigt bugande, men han tittade

spejande och misstänksamt på mig. Damen i den röda sidenblusen lutade sig makligt fram över sin disk. Också hon betraktade mig, men med ett litet föraktfullt uttryck av morrande ovilja, liksom en katt ser på råttan, då den springer runt i ett hål. Och i själva verket sprang jag runt. Jag hade ingen ro. Fram och tillbaka gick jag i den lilla ruskiga hallen och tittade då och då in i salongen. Den var tom nu. Jag måste resa. Inte kunde jag vara kvar här. Så snart man upptäckte, att jag var försvunnen, skulle man börja leta efter mig. Och jag måste bort. Jag visste bara, att jag måste fly. Det kändes, som om marken gled allt snabbare och snabbare under mina fötter.

Och liksom nyss förut, då chauffören frågat mig, vart jag skulle fara, och namnet på hotellet genast kommit mig på läpparna, viskade jag nu ett annat namn: det var engelsmannens. Jag glömde icke, hur jag skilts från honom, men hans namn var det första, som föll mig in, och således måste jag till honom. Han bodde ju i Manchester. Genast gick jag fram till japanen och bad honom säga mig, när tåget gick dit. Han tog upp klockan. Det var inte långt kvar. Då bad jag honom telefonera till ett hotell i Manchester efter rum.

Jag kom i sista stunden till tåget. Kupedörren smällde igen efter mig, och jag sjönk ned på bänken. Hjulens snabba rullande, det oavbrutna dunkandet och rasslet under mig lugnade mig litet.

Ännu voro vi i London, och husen liksom ströko baklänges, svart rök regnade utanför fönstren. Äntligen voro vi ute på landet. Då suckade jag av lättnad. De sista timmarnas hets kom mig att känna mig matt i alla leder som efter ett häftigt anfall. Bredvid mig satt en mycket vacker flicka. Hon hade knäet fullt av illustrerade tidskrifter, då och då såg hon snabbt på mig med en glittrande blick. Mitt emot satt en annan ung kvinna i enkel sportkostym och slätkammat hår, fördjupad i en bok. Då kom jag att tänka på att jag inte alls visste, hur många timmar det tog till Manchester. Jag frågade flickan bredvid mig. Hon såg litet förvånad på mig. Själv skulle hon inte ända dit. Hon trodde, att man kom fram klockan två på natten. Klockan var nu mellan fyra och fem på eftermiddagen. Jag kände mig litet häpen.

Frågan blev början till ett samtal. Den vackra flickan räckte mig en tidskrift. Kanske jag ville titta i den. Jag tackade för hennes vänlighet.

Den unga kvinnan i sportdräkten såg nu upp från sin bok och frågade, om jag var fransyska. Hon hade kört sjukbilar under kriget och kände mycket väl till Frankrike. Nej, jag var från Sverige. De tyckte, att jag var mycket duktig, som reste så där ensam i ett främmande land. Den vackra flickan hade en parfym, som fyllde rummet med en kvalmig doft. Hon berättade, att hon stod i cigarrbod i Chelsea, nu hade hon semester och skulle fara till kusten. Hennes ögon glittrade som sjövattnen. Hon såg ut att vara på väg till ett äventyr. Och hur hon njöt av det! Också jag var ute på äventyr, men ett äventyr, som icke lockade mig och som jag drevs till utan att veta varför.

Längre fram stego de båda unga kvinnorna av, och jag blev ensam. Jag åt middag i restaurangen, som var fylld av folk och rök. En herre bredvid mig bjöd mig en cigarrett till kaffet. Jag tog den tanklöst och mötte en vass blick från den uppmärksamme herrns fru tvärs över bordet. Mitt i natten bytte jag tåg. Det var mörkt på den lilla stationen, där jag gick och väntade. En kall vind for emot mig, och jag frös. Så stormade tåget in på stationen, och

jag hamnade i en het kupé bredvid en korpral, som satt och läste i en tidning.

Äntligen hörde jag ropet:

— Manchester.

Jag stod med min lilla kappsäck på perrongen. Människorna rusade förbi mig. På långt håll såg jag ett lokomotivs stora ögon lysa på mig. Då kom korpralen fram. Han gjorde honnör och frågade, om han kunde hjälpa mig. Han undrade, vart jag skulle. Jag nämnde namnet på hotellet. Han skaffade mig en bil, men när jag steg in i den, följde han själv efter. Dörren smällde igen. Jag greps av ett par armar, en andedräkt av rök och sprit blåste mig i nacken. Jag slet för att bli fri. Förbi mig utanför fönstret gled o tindrande lyktljus i långa rader och speglade sig i gatans svarta, blanka asfalt. Dessa fångande armar, som jag inte kunde bli fri ifrån, var äventyret, detta tröstlösa äventyr, som min eviga oro kastat mig in i. Nu kämpade jag emot det.

Då stannade bilen. Jag var framme vid hotellet. Som en förföljd rusade jag uppför traporna. Den stora svängdörren förde mig hastigt in i hallen. Portieren, som halvsov bredvid resandeboken, tittade sömnigt upp. Rum beställt? Gott! Namnet? Jag skrev in ett annat namn

än mitt eget i boken. Det föll mig in just som jag tog pennan i handen. Hissen for rasslande upp genom många våningar. Framför mig låg en halvskum gång med en röd matta, och här kom en gammal jungfru i svart klänning och med vit mössa på huvudet mig till mötes. I den virvelvind av bilder från det förflutna, som blåser emot mig, medan jag skriver detta, stiger denna gamla svartklädda jungfru plötsligt fram, leende och vänlig. Hon såg ut som en trojänarinna i ett fint gammalt hus. Hennes skära rynkiga ansikte hade ett moderligt uttryck, som verkade bisarrt i den ogästvänliga hotellkorridoren. Jag skulle velat falla i hennes armar och trycka mitt huvud mot den vita bröstlappen, som spände en båge över den runda barmen.

Vaggande och mysande gick hon fram till en dörr och slog upp den, och medan jag såg mig omkring, stod hon leende kvar med händerna knäppta över magen. Hon frågade, om jag önskade något. Kanske ett varmt krus? Jag tackade. Sakta stängde hon dörren. Efter en stund kom hon åter tassande med ett varmvattenkrus, som hon stoppade i sängen. Så neg hon och rultade ut.

Jag skulle velat, att hon suttit kvar vid min

sång och berättat sagor. Säkert kunde hon den om Peter Pan. De verkliga äventyren ha ingenting att göra med nattliga tågresor eller främmande män, som i mörkret slå armarna om en, de verkliga äventyren lystra endast till de lockande tonerna från en flöjt, som samlar feer och sagoväsen till dans under parkers susande träd. Och jag somnade i hotellrummet och återsåg i drömmen den gamla jungfruns leende och rynkiga ansikte tätt intill Peter Pans, som var fyllt av barnslig visdom.

LX.

Jag tittade ut genom fönstret. På planen långt under mig virvlade spårvagnar, bilar och människor runt. Klockor pinglade, tidningsförsäljarnas hessa rop trängde upp, och över alltsammans drog en slöja av sot, alstrad av en hetsad och svettig fabriksstad.

Jag ringde, och den lilla gumman kom in lika skär och leende som föregående kväll. Jag gav henne mr Percy Blakes adress och bad henne telefonera till honom.

— Säg att den dam han träffade i London väntar på honom, sade jag.

Hon log förstående.

Han satt i hallen, när jag kom ned. För mig föreföll det alldeles naturligt, att jag var där, men han såg förvånad ut. Budet hade kommit till hans bror, och brodern hade skämtat med honom om damen i London. Nu skulle han just ha farit till kusten med sin familj, men hade uppskjutit resan en dag för min skull.

För mig existerade ingen morgondag. Jag hade glömt människorna jag lämnat. Jag njöt av att sitta i den stora hotellmatsalen, där människor sorlade och uppappare ljudlöst sprungo av och an. Vi drucko vin, ett svalt, vitt vin i gröna glas. Jag var fri. Det dystra huset vid den förnäma gatan gled bort, liksom man ser träd och buskar glida undan, då man sitter på ett tåg. Själv var jag nu på det framrusande tåget, och larmet och farten gjorde mig yr i huvudet.

Vi kommo ut från hotellet. Där stod mr Blakes bil, och vi stego upp. Han körde själv, och sakta kryssade vi oss fram på den stora gatan. Tänkte jag på något? Var jag inte ängslig för hur detta skulle sluta? Det var, som om jag plötsligt kastat mig ur den fåra, där mitt liv varit bestämt att flyta fram. I drömmen gör man ju ofta sådana saker.

Utanför staden sträckte sig en lång, jämn väg. Bilen susade fram, och den ljumma luften slog mot mitt ansikte. På ömse sidor om vägen var landet flackt; en skogsdunge stack upp ur fjärran. Hur länge vi hade åkt, visste jag inte, då vägen plötsligt gjorde en krök och vi stannade framför ett litet idylliskt värdshus, övervuxet av murgröna. En ung dam med ett sorgmodigt ansikte serverade oss te i ett litet mörkt rum. Murgrönan slog sakta mot fönsterrutan. Morgonens solsken var borta, det såg ut att bli regn.

Min stämning bytte hastigt färg. Först nu kände jag, hur trött jag var. Bredvid mig satt den där mannen, som jag inte kände. Han kysste mina händer, slog armen om mitt liv. Jag lät det ske utan att ens bry mig om att se på honom. Och plötsligt hörde jag mig själv viska ett par ord, som jag tyckte mig ha hört förut:

— Jag vill inte vara med! Jag vill inte vara med!

Jag smålog litet åt dem, som åt ett barndomsminne . . . Teet var urdrucket, nu ville jag inte stanna kvar längre. Vi foro tillbaka mot staden. Samtalet gick trögt. I själva verket hade vi ju ingenting att säga varandra. Bilen hade kommit

in i staden och körde nu genom smala, slingrande gator, där höga hus stupade mot varandra. Vid en port till en liten restaurang stannade han bilen. Han skulle bara gå in och träffa en bekant. Jag satt kvar och såg framåt gatan. Då hörde jag ett par högljudda röster. Det var mr Blake och en annan herre, som kommo fram till bilen. Mr Blake var röd i ansiktet Han presenterade:

— Miss Tony!

Jag tittade häpen upp på den stovväxte mannen, som stirrade på mig. Och plötsligt förstod jag den ställning jag råkat i. De där männens leende miner, mr Blakes sätt att stoppa om mig fällen, som om han haft något slags rättighet över mig, deras högljudda prat, medan de sneglade på mig, alltsammans upplyste mig om sanningen. Jag var »miss Tony» helt enkelt, mr Blakes älskarinna, en äventyrlig utländsk dam. Något sådant hade jag inte förutsett. Jag höll på att gråta av förskräckelse.

När mr Blake satte sig upp bredvid mig, bad jag honom köra till en telegrafstation. Det var, som om jag plötsligt vaknat upp. Vad hade jag väl tänkt på? Så oroliga de stackars Grosvenors i London skulle vara. Det var engelsmannen själv, som fick skicka av tele-

grammet. Jag skrev endast, att jag var i Manchester och att de inte skulle vara oroliga för mig. Sedan gjorde han alla möjliga förslag, samtliga gående ut på att vi skulle fara någonstädes; men jag ville inte. Vi togo avsked utanför hotellet. Dagen därpå skulle han följa sin familj till kusten och sedan komma tillbaka till mig.

Uppe på mitt rum kastade jag mig uttröttad på sängen. Ännu hade jag ingen tanke på att återvända till London. Jag hade telegraferat, att jag var i Manchester, för att Grosvenors i sin tur ej skulle telegrafera till Sverige, att jag var alldeles försvunnen. Men jag ville inte tillbaka. Jag tyckte, att jag avskurit all förbindelse med den forna Tony. Den forna Tony hade lidit, den nya skulle vara utan minnen, utan ett förflutet. Det var ett förtvivlat och tafatt försök att slita av den navelsträng, som band mig vid det gamla.

Dagen därpå befann jag mig ännu i samma stämning. Jag besökte en matiné på en revy-teater. Runtomkring mig skrattade människor, prasslade med påsar, lutade sig mot varandra och viskade. I en loge snett emot mig satt en mörk äldre herre med ett dystert uttryck i ansiktet. Hela tiden hade han blicken riktad

på den lilla fylliga balettprimadonnan, som leende och inbjudande slog ut med ben och armar. Den dystre mannen log inte, klappade inte i händerna. Han gjorde mig ledsen, utan att jag förstod varför. Det kanske alltjämt var äventyret, som visade mig sin rätta uppsyn, och när jag kom tillbaka till hotellet, insåg jag plötsligt, att det inte kunde fortgå på detta sätt. I morgon skulle mr Blake komma igen, och jag ville inte se honom.

Lika plötsligt, som jag fattat mitt beslut att lämna London, lika hastigt beslöt jag mig nu för att fara tillbaka. Båda sakerna föreföllo mig lika naturliga. Jag beställde ett samtal ned till London. Det var Eve, som svarade. Miss Auguste hade rest till Manchester för att söka mig. Hon skulle ta in på ett hotell, och flickan nämnde namnet.

Då gick jag dit. I hotellets hall stötte jag emot Auguste. Det var första gången hon varit riktigt hjärtlig mot mig. Hon var överlycklig att finna mig igen. De hade levat i en ohygglig oro, detektiva polisen var uppbådad. Man hade trott, att jag låg i Thamesen. Jag såg förvånad på henne. Dessa konsekvenser av mitt tilltag hade jag inte tänkt mig. Jag var åter Tony, den gamla Tony, icke »miss Tony från London».

Jag lät Auguste följa mig till hotellet, och vi hämtade väskan och betalade. När vi kommit upp på tåget, sjönk jag utmattad ned i ett hörn. Det var fullt av människor i kupén. Åter hörde jag hjulens rullande och rassel, tågets flämtande andedräkt, och jag vaggades in i en orolig sömn och vaknade upp varje gång tåget skrek till. I det fladdrande ljuset från nattlampan såg jag då Auguste, som satt och sov mittemot mig. Något glänste mot hennes blus. Det var det stora svarta korset.

LXI.

Jag blev sjuk. Hur skulle jag kunnat undgå det? Min flykt, den långa resan, engelsmannen — plötsligt insåg jag, hur vansinnigt jag handlat. Jag vaknade upp som ur en dröm. Det var nu jag blev rädd, nu efteråt. Jag såg alla hål jag kunde glidit ned i, alla olyckor jag kunde råkat ut för.

Återkommen till hemmet i London, där alla voro glada över att jag kommit oskadd tillbaka, blev jag alltså åter sjuk. Vågorna slog samman över mitt huvud. Jag tyckte mig ånyo vara på Kejsarens hotell. Grosvenors blevo oroliga och läto hämta en läkare. Han lyssnade uppmärk-

samt på min historia och sände mig till ett litet privat sjukhem. Här blev jag installerad med två sjuksköterskor, en för dagen och en för natten. Man vågade inte lämna mig ensam.

Den första natten vaknade jag vid att någon rörde sig i rummet. Det var nattsköterskan. Hon satt uppe i en länstol och sydde. Det var en lång, mager kvinna med ett missnöjt ansikte. Jag bad henne lägga sig.

— Det få vi inte, svarade hon.

Jag kunde inte somna, när jag visste, att hon satt uppe. Genom fönstret, som stod öppet, hördes gälla röster. Det var en man, som grälade och en kvinna, som grät. Längre bortifrån trängde ljud från Oxford Street. Jag låg stilla och lyssnade. Dörren gled sakta upp. Det var sjukhusets kvinnliga nattvakt, som kom in med en kopp kaffe till min sköterska. Hon gick fram till min säng, och då hon såg, att jag var vaken, frågade hon, hur det stod till. Det var en liten häxliknande varelse, smal och smärt, kanske ung, men med ett gammalt, starkt sminkat ansikte. Det var dock något lustigt och godmodigt hos henne, som gjorde, att jag tyckte om henne.

Hon satte sig bredvid mig, och vi började

viskande prata. Hon berättade, att om nätterna vakade hon, men eljes gick hon i filmskola. Hon skulle bli filmskådespelerska. För att roa mig började hon visa vad hon lärt. Hennes ansikte kunde uttrycka sorg och glädje och förskräckelse, alla slags känslor, på befallning. Det hade hon lärt sig på filmskolan. Se här — här är sorgen, här glädjen! Jag stirrade häpen på henne. Det var som en lergubbes ansikte. Hon formade om dragen alltefter behag. Läpparna trutade glatt och skälmaktigt, eller mungiporna drogos ned till en snyftning. Kinderna svällde, och kinderna sjönko plötsligt in. Det var en lustig liten människa. Min sköterska skakade på huvudet.

— Du måste fortsätta din rond nu, Midge, sade hon.

Tidigt på morgonen sedan kom »Myggan» in med te till oss.

— Nu får jag gå och lägga mig, sade hon och tog ett tag över sitt härjade ansikte.

Min sköterska satte sig på sängkanten och bad att få tända en cigarrett, hennes fingrar voro gula av nikotin. Hon rökte, medan jag drack te. Det missnöjda uttrycket försvann. Hon sög in röken, njutande av varje bloss.

Efter en stund kom min dagsköterska, och

det var, som om hela rummet lyst upp. Syster Joan var irländska, liten och knubbig, med ett runt rosigt ansikte och glada ögon. Trots sin knubbighet rörde hon sig lätt, liksom gungande. Hon hade mycket små fötter med höga vrister. Jag tror, att det var hon, som gjorde mig frisk så snart. Hon lämnade mig ingen tid att grubbla. Hennes ständiga munterhet, hennes skratt som trillade i väg på det lustigaste sätt, allt roade mig och piggade upp mig. Det är möjligt, att den, som känt till min sjukdom, ej alls skulle sänt mig till ett sjukhem. Den första häftiga reaktionen efter mitt äventyr gick hastigt över. Nu promenerade jag i parken med min sköterska och vilade mig.

Pa, som blivit underrättad, hade rest för att hämta mig. Jag längtade hem. Tack vare syster Joan gingo dagarna på sjukhemmet fort. Varje natt pratade jag med lilla Midge. Vi blevo goda vänner. Hon fick min adress och lovade att skriva och tala om hur det gick för henne. Men jag har aldrig hört av henne. Ibland, när jag ser någon film, söker jag efter hennes ansikte bland de uppträdande, men Midge är aldrig med. Kanske kom hon aldrig längre i konsten att spela, än vad hon visade mig under sina nattronder.

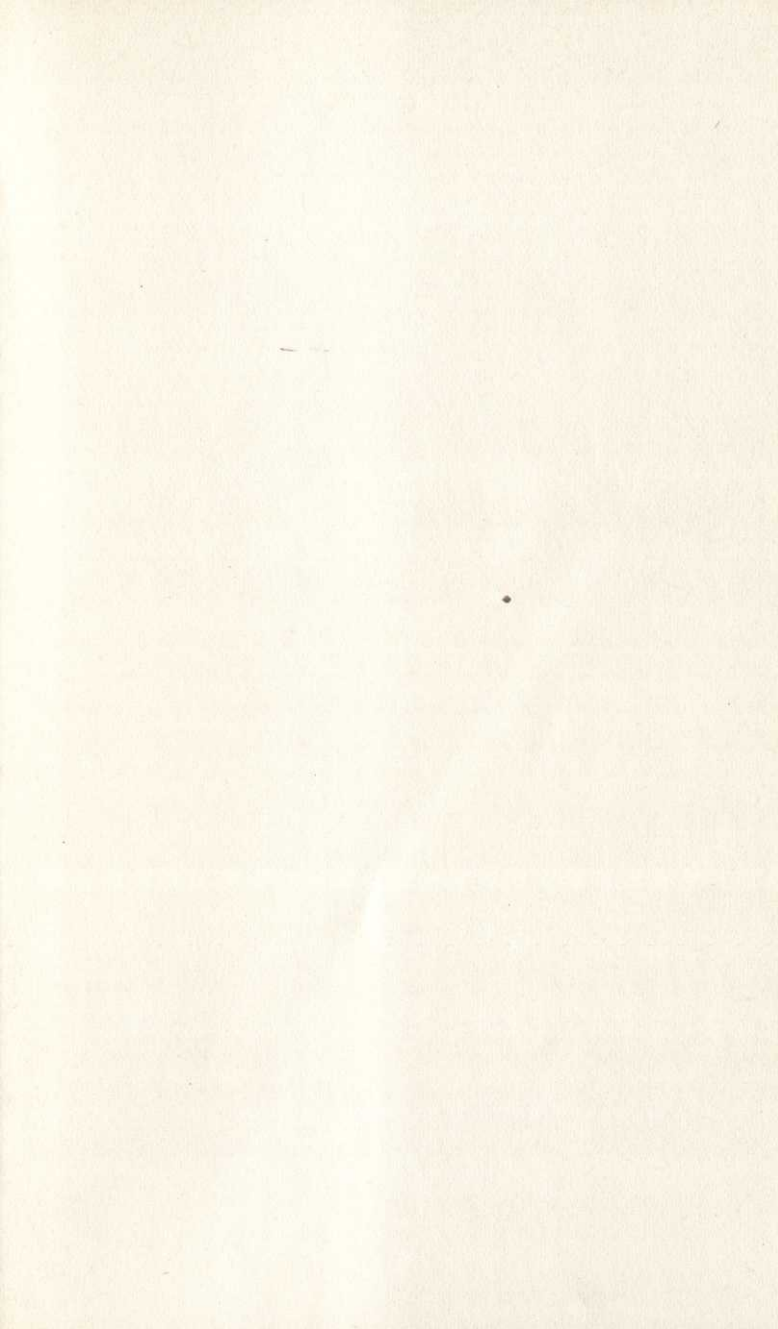
Så kom Pa. Han hade inte ett ord till förebråelse. Under ett par dagar jagade han genom London. Han åt middagarna hos Grosvenors, och på sitt älskvärda sätt ställde han allt till rätta. Men jag var glad, då vi tagit farväl av alla och stigit ombord på båten.

LXII.

På natten låg jag vaken och lyssnade till vågornas sorl. Jag blev själv ett med dessa oroliga, mörka böljor. Jag sjönk ned bland dem, slungades upp på fräsande vågkammar och dök in i svarta djup. Himlens ljusa och mörka skyar speglade sig i mig, vinden drev mig maktlös framåt eller kastade mig tillbaka. Jag längtade efter en strand att sjunka in mot eller en klippa att vila på, men jag fann ingenting.

Då grät jag, därför att jag inte hade något fäste.

Stads 3/10
2271 K-10

AGNES VON KRUSENSTJERNA

NINAS DAGBOK... (1917)

ANDRA UPPLAGAN. 3: 75.

HELENAS FÖRSTA KÄRLEK..... (1918)

5: 75.

EN DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGAR ..... (1923)

TREDJE UPPLAGAN. 6: 75.

TONY VÄXER UPP ..... (1922)

8: 50.

TONYS LÄROÅR ..... (1924)

9: 50.

TONYS SISTA LÄROÅR..... (1926)

7: 75.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

6000019793

Göteborgs universitetsbibliotek

1.80

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

